

SCRIITORII ROMANI
CONTEMPORANI

MIRCEA STREINUL

S. 424/939

VIATA ÎN
PĂDURE

ROMAN

VIATA ÎN PĂDURE

DE ACELAȘ AUTOR:

- Carte de iconar, poeme.
Itinerar cu anexe în vis, Cartea pământului, poeme.
Tarot sau călătoria omului, poem.
Divertisment, câteva poezii pentru prieteni.
Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi, poem.
Comentarii lirice la poeme într'un vers de Ion Pillat.
Poezii tineri bucovineni, antologie.
Aventura domnișoarei Zenobia Magheru, nuvelă.
Corbul de aur, poem.
Ion Aluion, roman.
Guzli sau Tsu-Tsui, romanul unui băiat de stradă.
Meșterul Manole, libret pentru o operă de Paul Constantinescu.
Cele patru poeme în proză ale austriacului Georg Trakl.
Deseară se improvizează, traducere din Luigi Pirandello, jucată pe scena Teatrului Național din Cernăuți.
Orfeu, text pentru opera lui W. Gluck, lucrat în colaborare cu George Drumur după versiunile italiană, franceză și germană; reprezentat pe scena Teatrului Național din Cernăuți de societatea « Armonia ».

IN PREGĂTIRE:

- Catilina, viață romanțată.
Lupul din țara Huțulilor, roman.
Viața lui Iisus.
Poezia lui Georg Trakl, traducere integrală.
Drama casei Timoteu, roman.

Inu.A.53.322

238104

MIRCEA STREINUL

VIAȚA ÎN PĂDURE

ROMAN

fbetjg

BUCUREȘTI

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II”

39, Bulevardul Lascar Catargi, 39

1939

Biblioteca Centrală Universitară
B. S. T. I.
Cota 71562
Inventar 67397

CONTROL

RC 245701

1956

B.C.U. Bucuresti

C67397

7172

*Domnului profesor Gr. Nandriș,
îndrumătorul ideal al unei noi Bucovine culturale, omagiul acestei cărți.*

M. S.

INTRODUCERE

INTRODUCERE

În posesiunea diplomei de absolvire a pedagogiei — așa i se spunea pe-atunci școlii normale din capitala Bucovinei — și satisfăcând cu termen redus serviciul militar, tânărul Ioniță Nimeni din Stroiștii Sucevii solicită și obține în toamna anului 1902 un post de învățător în comuna Cuciurul-Mare din județul Cernăuți, pe care oficialitatea-l transformase la timp în Czernowitz-ul de acute sonorități slave. Deși pornise cu tot elanul în cariera didactică, Ioniță trebui s'admită —după abia un an de activitate— că idealismul însușit la pedagogiu nu se potrivește deloc cu aplicarea lui la teren. Învățătorii mai în vârstă refuzau să vadă cu ochi buni zelul prea accentuat al noului lor coleg și-l sfătuiră, întâiu prin aluzii fine, apoi direct, să se-astâmpere. Desiluzionat de mediul didactic atât de înăcrit, Ioniță se-aruncă în brațele politicei. Evident, nu putea face decât politică naționalistă. Purta ostentativ o rozetă tricoloră la butonieră și începu să cheme în fiecare Duminică sătenii din vecinătate la sine, încercând să-i entusiasmeze prin cuvântări înflăcărâte pentru redeschetarea sentimentelor patriotice, dar, în curând, primi câteva avertismente atât de drastice din partea revizoratului școlar, — unde cel mai formalist biurocratism austriac mergea mână 'n mână cu lașitatea cea mai abjectă a renegaților

cari, pentru un « Verdienstkreuz », își germanizau numele și se pretau tuturor instigațiilor k. u. k. — încât, decepționat și 'n acest domeniu, renunță să mai împartă țărănilor gazete și broșuri românești venite dela București și, sub privirile ironice ale celorlalți învățători, se dădu pe brazdă, așa că, în al treilea an dela numirea sa în învățământul primar, Ioniță nu se mai deosebea întru nimic de colegii săi.

Încetul cu încetul, își însuși felul lor de viață: dimineată, școala cu pereții ei întunecați și umezi, iar după-amiază un somnuleț și, apoi, lungi ședințe de taroc, ferbel sau 21, epilogate de-un mic chef la cârciuma lui Wender de lângă jandarmerie, unde intelectualii rurali beneficiau de o cameră specială, în care se putea bea discret și 'n tihnă, fără să li se dea de vorbit țăranilor.

Plictisit în curând și de-acest fel de-a fi, Ioniță se decise să-și înmormânteze burlăcia și se căsători cu învățătoarea Melania Vasilciuc, care, dacă nu era tocmai frumoasă, avea, totuși, destul farmec și, mai ales, câteva hectare de pământ mănos, cari constituiau o dotă apreciazabilă.

Când Melania îi făcu un băiat, Ioniță își spuse că e timpul să muncească serios pentru prosperitatea familiei. Economisind cu stăruință, reuși să strângă în decurs de numai cinci ani aproape 5.000 de coroane, din cari cumpără gospodăria cuprinzătoare a unui jandarm ieșit la pensie. În anul următor, refăcu clădirea, îi adăugă câteva camere și-i reînoui acoperișul de olane — așa că, acuma, se putea considera printre oamenii cu stare din comună.

Incheind prietenii folositoare la revizorat, fu numit director școlar, însă, prea legat de casa sa, care-i oferea un

belșug de comodități, renunță să se mute în edificiul inospitalier al școlii și, încurajat și ajutat de hărnicia și devotamentul Melaniei, continuă să aducă mereu îmbunătățiri gospodăriei.

Invățătorii de aceeași generație îl stimau; cei bătrâni — îl mai bârfeau, însă fără răutate și numai pentru că prea-mergeau toate în plin. La conflicte nu ajungea niciodată cu dânșii, iar cu cei patru preoți ai comunei se ’mprietenise și-i vizita în limitele obligațiilor de etichetă.

Primind medalia « Zur Erinnerung an das 60. Regierungsjubiläum Sr. Majestät des Kaisers Franz Joseph I », Ioniță avu o strângere de inimă.

« Decorarea mea înseamnă că’s considerat în cercurile oficiale din Cernăuți ca un bun patriot austriac », — își spuse cu amărăciune și, după multe chibzuieli, își propuse ca, în locul împodobit odinioară cu rozeta tricoloră, să nu poarte niciodată medalia aceasta, de bronz, a unui împărat pe care-l ura. — « Domnii dela revizorat se ’nșeală. Deși nu mai fac propagandă fățișă și nu le mai istorisesc țăranilor despre Ștefan-cel-Mare, sunt sigur că, în fond, românismul meu a rămas nealterat . . . »

Copilul împlinind vârsta de cinci ani, Ioniță începu să se ocupe serios cu educarea lui.

Toate erau bune și frumoase — când, deodată, izbucni războiul.

Directorul școlar trebui să se prezinte la regimentul său, însă medicul îi descoperi un reumatism și Ioniță fu demobilizat.

Hotărît lucru: Ioniță Nimeni era născut în zodia norocului!

CAPITOLUL I

OAMENII CARI VOIAU SĂ FURE LUNA

Ca 'n orice Duminică — zi fericită, când se putea sta în tihnă de vorbă la un pahar cu vin bun, încă din binecuvântatul timp de pace, și se puneau la cale, în pofida războiului, strașnice tarocașe, cu solo-uri riscante și valaturi de pomină, — directorul școlar Ioniță Nimeni avea musafiri.

Pela orele două după-amiază, părintele Avacum, preotul de-ajutor sau, cum se mai spunea pe-atunci, cooperatorul Gavriil, cantorul bisericesc Eudoxie Lazurca și David Ivanovici, primarul comunei, bătrân, gârbovit, mic de stat și 'ndesat ca un sac de barabule, stăteau acu în veranda năpădită de viță sălbatică și tăifăsuiau cu amfitrionul, care, instalat comod într'un fotoliu de pluș albastru, râdea bine dispus la glumele uneori nesărate ale musafirilor porniți pe bârfeală.

Epuizându-și repertoriul de glume citite într'un magazin umoristic din Viena, părintele Avacum abordă alt subiect:

— Solidă căldură! — oftă el, descheindu-și la gât reverenda. — Și se pare că va mai ținea până ne-om topi ca o oală de untură pusă la șparhat.

Cantorul, a cărui față gălbuie și pătată de negi suporta lesne comparația cu o foaie mototolită de evhologiu, își

sufală cu sgomot bobul de nas — « Să nu-l prăpădești în batistă! » glumea uneori Ioniță — și, după-ce-și aprinse o țigară cât policariul, moțâi aprobativ din capul împodobit cu o lună plină.

Părintele Gavriil scoase un ziar nemțesc din buzunarul fără fund al reverendei și spuse tărăgănat:

— Mare lucru nu se prea 'nțelege din gazetă, dar am impresia că, în curând, iar o să ne calce Rușii.

— Afurisită treabă și războiul acesta! — se căină parohul, mai mult șoptind decât vorbind și ca și cum s'ar fi temut să nu sperie cu glasul său adânc bruma de răcoare ce mai rămăsese prin ungherele verandei, însă Eudoxie Lazurca izbucni fără menajamente pentru precauțiile părintelui Avacum:

— Mii și milioane de oameni mor pentru poftele de mărire ale unui împărat lacom și senil! Oare mai este o sfântă dreptate pe lumea asta, dragii mei? De bună seama! Pentru dumnealui, războiul e o nimica toată, un fleac sau o petrecere ca tarocul pentru noi, că stă ca un boier la Viana și . . . și . . . șampanizează pela banchete, iar bieții untertani se prăpădesc și . . .

— Te mai întreci și mata o țără, domnule cantor, — zâmbi Ioniță, cu miere pe buze. — Din partea mea, cred că majestatea sa a renunțat cam de mulțisor să șampanizeze, căci, la vârsta lui patriarhală, nu-l mai ține cureaua, oricât de 'mpărătească ar fi ea . . . Mai curând bea lapte acru, ca sfinția sa părintele Avacum.

Se iscă răs, dar cantorul — dregându-și glasul printr'o tusă răpăitoare — rămase serios și, când luă cuvântul în replică, deveni aproape agresiv:

— Treaba dumneavoastră . . . Puteți râde cât vreți! Inșă una să vă 'ntreb și-atunci să vă mai aud rîzînd . . . Cine are să plătească oalele sparte în acest războiu mai cumplit ca năvălirea varvarilor? Impăratul și luminata lui familie? Ducii și arhiducii, ducesele și arhiducesele acelea, pe cari le-aș da la bucătărie, să mai învețe a găti gulaș? Ori tot noi, aieștia mici, cari abia de ne mai ducem necazurile în cărcă? Un băiat, cu atîta m'o dăruit bunul Dumnezeu, da' și pe-acela mi l-au ridicat dela treburi, trăsni-i-ar diavolu', ca să-l ucidă pe front, de nu-i știu măcar mormîntul, ca, ducîndu-mă la el, unde-o fi, și'n fundul pămîntului, să-i sărut sfînta cruce și țărna cu iarbă din carnea lui . . .

Zîmbetele pieriră. Toți îl cunoscuseră pe Radu Lazurca. Fusese un munte de bărbat, înșă blînd ca un copil, frumos, inteligent, cumpănit, medic distins, cu practică în spitalele din Paris și Viena, unde studiase stimat și iubit de profesori și colegi, — una din speranțele cercurilor românești din Cernăuți. Plecase vesel pe front, ca 'ntr'o călătorie de plăcere, dar nu trecuseră nici două luni și bătrînul primise dela primărie înștiințarea că unicul său fiu se prăpădise pe frontul galițian, sburătăcit, cu 'ntreaga ambulanță, de-o bombă rusească.

— Iaca! Nu mai rîdeți . . . Oare vi s'a legat limba, ha? Dece nu rîdeți?

Părintele Avacum se gîndi să-l mîngâie bătrînește, cu pildele lui Iov, înșă cantorul nu-i dădu răgaz, căci continuă și mai aprins:

— Războiu îi trebuia bătrînului păianjen? Războiu, ca să ne-omoare cu zile feciorii, iar el să benchetuiască, fie și cu lapte acru, cum crede Ioniță? Oare laptele acru pe

care Majestatea Sa, mânca-l-ar dracii, îl bea din cești de aur, n'are gust de sânge și de păduchi? Războiul, ca să ne secere holera și tifosul? Dumnezeu! de s'ar întâmpla minunea să stau și eu odată în fața lui... Na! Să vedeți ce i-aș spune tartorului! Întâiu și întâiu...

David Ivanovici, a cărui situație oficială în comună îi impunea o anumită conduită patriotică, îngălbenise la accesul de mânie al lui Eudoxie și fruntea încrețită ca scoarța unei răchite i se-acoperi de sudoare.

— Domnule Lazurca, — îl imploră el, — domnule Lazurca... Zău... Să lăsăm discuția asta periculoasă, că mai dă v'o năpastă peste capul nostru... N'ai auzit ce-a pățit primarul din Chicera? Cinci ani de temniță pentru că nu și-a ridicat la timp pălăria când se cânta Gott-erhalte! Pe părintele Grigorovici nu erau să-l expedieze în lagăr? Pe Iluță Moldovanu din Cernauca nu l-au ridicat noaptea din pat, ca să-l spânzure la Sadagura? Pe Adrian Iaremcu din Toporăuți nu l-au atârnat de-un copac? Dar bietul Gheorghe Meleanca! Dece l-au ucis ca pe-un câne? Dionisiu l-a spânzurat fără nicio judecată pe Ioan Ștefanovici al nostru, Dumnezeu să-l ierte, că bun om era! Par'că mie nu-mi sângeră inima? Dar ce folos? Vrei, domnule cantor, s'o pățim la fel? Capul plecat, sabia nu-l taie! Ce putem noi împotriva luminatului împărat? Dumneata ai să-l îndrepti? Ori eu? Avem noi puterea să-l așternem pe drumul cel bun? Nu! Atunci? Degeaba că strigăm...

Cantorul, congestionat, vru să răspundă ceva aspru, însă părintele Gavriil îi făcu semn să se liniștească și Lazurca își înghiți restul ieremiadei. Primarul, care cunoștea și din alte împrejurări limba ascuțită a cantorului, răsuflă

ușurat și jură în gând să-l evite de-acu înainte, căci n'avea poftă să 'nfunde temnița tocmai la bătrânețe pentru delictul de complicitate la manifestări antipatriotice.

— Tare-i cald! — sfâșie parohul tăcerea grea, neplăcută, revenind la vechiul subiect. — Mi se pare c'om avea o vară secetoasă...

În jurul acestei afirmații se înădi o discuție contradictorie atât de sgomotoasă, încât pașii lipăiți ai cantonierului Sârbu, care se-apropia precedat de cei trei copii ai săi — Nică, Truțu și Silveta — nici nu s'auziră în verandă.

— Bine v'am găsit, boieri dumneavoastră! — exclamă jovial cantonierul, scuturându-le din răspuțeri mâinile. — D'apoi ce discutați atât de 'nflăcărat, că vocile vă răsună ca niște talgere până 'n poartă? — și, apucat din fire cum era, nu mai așteptă răspuns, ci i se-adresă lui Ioniță: — Mi-am adus și sgâmboii, să-mi trăiască!

— Să-ți trăiască, — aprobă părintele Avacum, surâzând ca un busuioc în omătul bărbii sale.

— Săru'-mâna, părinte paroh! Nevasta mi-a plecat la Cernăuți, că i s'o 'mbolnăvit sora, și n'am avut cu cine să-i las acasă. Știți cum îs plozii! Numai oleacă să-i slobozi din mână și una-două ți-au și aranjat o tonoaasă de nu nimerești pe unde să-ți scoți capul.

— Ce te mai scuzi, Sârbule? Că doar nu suntem străini! — protestă Ioniță. — S'or juca ei cu Stănuț al meu, că și-așa se plictisește ascultând voroavele noastre.

Stan, care fusese tot timpul numai urechi la discuțiile bătrânilor, se posomorî. Copiii cantonierului, răsgâiați, mofturoși și 'n permanență murdari, îi erau nesuferiți. Silveta îl exaspera pur și simplu — căci n'avea necăjea mereu cu

sclifoselile ei de copil desmierdat și rău-crescut. Nu-i vorbă, că și ceilalți doi aveau apucături țigănești, dar Silveta le punea capac. Posomorît, totuși resemnat, se pregăti să-i ducă în grădină, unde — știa el din alte dăți! — progeniturile lui Sârbu se vor juca de-a baba-oarba, ceea ce însemna că iar o să-i lege ochii — lui, nu vre-unuia din ceilalți! — că Silveta-l va trage din nou de păr, că Nică o să-i pună piedici prostești, ca să-l împingă de-a berbeleacu', și că Truțu o să-l urzice ca Duminica trecută. Bine 'nțeles, el, Stan, n'avea voie să le tragă o mamă de bătaie. Ioniță îi interzisesese strict acest lucru — pe motiv că Sârbu-juniores erau musafiri.

Copiii tocmai se pregăteau să iasă, când, la timp oportun pentru Stan, apăru cucoana Melania și, la invitația ei, musafirii se transportară în salonul răcoros, în care mirosea atât de plăcut a verbină și-a măr domnesc, ca să ia câte-o dulceață de vișine — specialitatea casei . . . — cu un pahar de apă « rece ca ghiața », ceea ce trezi integralul entusiasm al cantonierului topit de caniculă.

Complimentând fastidios pe doamna de casă, părintele Avacum inaugură solemn, cu lingurița de-argint, chiseaua înflorită cu arabescuri aurii și, apoi, tot atât de gravi, se serviră și ceilalți, așa că, vreo câteva minute, nu se discută nimic, ci se plescăi cu satisfacție din buze.

Pofticoși la dulciuri, copiii cantonierului, urmați de Stan, care blestema în fel și chip vizita lor nedorită, năvăliseră chiuind în salon și, acuma, făceau zâmbre că nu le vine mai repede rândul.

Când, însfârșit, ultimul dintre vârstnici lăsă lingurița în pahar, copiii cantonierului se năpustiră, îmbrâncindu-se,

asupra chiselei, în timp ce Melania implora patetic providența ca fața de masă, brodată în zeci de colori, să scape nepătată de sub entuziasmul gastronomic al trinității lui Sârbu. Atenția plozilor fiind concentrată exclusiv asupra dulceței cu parfum acrișor de mintă vanilată, Stan avu o inspirație salvatoare și, profitând de ocazie, se furișă neobservat din salon.

— Mopi, pst! Mopi!

Cânele, al cărui nume nu indica, totuși, un mops, ci o foarte variată mixtură de rasse canine, își ascuți urechile, însă, prea comod instalat în umbra mesei din bucătărie, nu se 'ndura să-și întrerupă siesta și nu se urni — ceea ce-l scandaliză cumplit pe Stan, care era obișnuit ca javra să-i dea întotdeauna ascultare.

— Mopi, nu ți-i rușine? Ce, nu vrei s'ascuți de stăpân'tu? Numai motanii îs puturoși! Sau ai devenit și tu motan?

Convins de-argument sau — poate — rușinat de dojană, cânele mârâi supus și, dintr'un salt, fu la ușă. Stan îi urmă și, amândoi, ieșiră în pridvorul întunecat de-avalanșele viței sălbatice, spumoase ca valurile agitate ale unei mări biciuite de Poseidon. Se-opriră nehotărâți înaintea pragului și rămaseră câtva timp așa — pânăce băiatul se decise să 'nfrunte cuptorul incandescent de-afară.

Ziua de Iulie strălucea de soare. După-amiaza era îngrozitor de fierbinte. Atât de fierbinte, încât nici măcar vântul nu 'ndrăznea să iasă din ascunzișurile lui. Frunzișul copacilor bătea în argintiu de-atâta soare. În colbul de sub grajd, găinile stăteau opărite, cu ciocul deschis a cobe. Arare trecea câte-un țaran pe drum. Atunci, găștele de lângă poartă își ridicau capul și-l priveau chiorîș pe 'ndrăznețul

om. Dealtfel, liniște — o liniște grea și chinuitoare. Uneori, zumzetul unui bondar reliefa și mai mult această liniște nefirească. Lui Stan, care pășise desculț pe prundișul curții, pământul îi păru încins ca peretele unei sobe. În pomăt, însă, valurile de răcoare muntenească ale nucilor jilavi, cu aromă proaspătă, amăruie, ocroteau iarba grasă, lucioasă, pe care Mopi o ciupea cu pasiune în desele sale clipe de distracție. Spre capătul grădinii, turla albă a bisericii se ridica blând dintre vișini și tei stufoși, ca să domine casele țărănești, cari, văzute de departe, păreau locuințele din basm ale unor pitici. O cărare cu multe hârtoape ducea, prin porumbiștile foșnitoare, spre-un păr cu frunziș bogat, o adevărată insulă aeriană, care, ca și cum ar fi invitat vrăbiile să i se-așeze pe degete, își agita către cer nenumăratele brațe brăzdate de-o desagă de ani. Pe drumul dintre biserică și curtea boierească, valuri de colb — groase cât pumnul — așteptau nerăbdător o gură de vânt, care să le risipească pe garduri. La o cotitură, era un cireș înalt, însă niciun copil nu 'ndrăznea să mănânce din fructele lui, căci, cu câțiva ani în urmă, se spânzurase de-un ram o fată gravidă, al cărei ibovnic o părăsise pentru o vădană cu mulți bani, lăsând-o nemăritată și de rușinea satului. Spre apus, peste bojii ogrăzii și uliță, se 'ntindea alt ocean de porumbiști, iar mai la deal se contura pomătul moșierului Schlosser — pomăt care 'nchidea în pumnii copacilor o jumătate de zare.

Stan jinduia după baia de umbră a grădinii și-ar fi dorit să intre în ea, însă era convins că plozii obraznici și nesuferiți ai cantonierului l-ar fi descoperit fără 'ntârziere și, cum n'avea niciun chef să le suporte blăstămățiile, abandonă

cu un oftat din străfundul inimii gândul unei plimbări tacticoase printre pomii grei de răcoare sau prin albia înflorită a lucernei de lângă biserică.

Mopi, bojbăind într'un mușuroiu de sub gard, strănută puternic ca un cal. Staț tresări, iar pisica pe care servitoarea o desmierda cu numele exotic de Ciuchi și care, visând armate de șoareci, se-odihnea torcând pe gard, își sburli imediat coada și-un înfricoșat « miau » de alarmă îi scăpă de sub mustățile cănite cu funingine și lungi până la urechi.

— Vai, Mopi! Nu ești deloc cavaler! Iată c'ai vârit-o'n boale pe biata mătă . . . Și știi că-i bolnavă de cord, ca tușa Tița. Așa ceva nu se face! Fe, Mopi, fe!

Lângă șură — o matahală în stare să 'nghită în pânțelele-i enorm ca arca lui Noe un fânaț de zece hectare cu haturi cu tot, bojii alcătuiau o mică pădure, în care, de teama ulilor, cloștile se refugiau, cloncănind și cârâind, cu puiilor. Băiatul tentat de necunoscut, nu se-abținea dela explorarea vastelor vegetații și, uneori, când avea noroc, descoperea câte-un cuibar, din al cărui puf călduț culegea ouăle moțatelor, ca să le ducă victorios, ca pe niște trofee de mare preț, la bucătărie, unde Melania îl răsplătea cu o linguriță de dulceață sau cu prăjituri.

După o inspecție sumară prin întreaga curte, Mopi se-opri cu urechile bleojdite la intrarea în « pădure ». Știind că bojii ascund de multe ori cloști războinice, cari atentau la siguranța sa personală, cânele avea o frică instinctivă față de desiușul întunecat și plin de surprize. Laș nu era Mopi — și-avea fâlci destul de puternice, invidiate și chiar temute de javrele din împrejurimi, fâlci solide, antrenate la

bucătărie, unde i se-aruncau din belșug oase de tot felul, și niște măsele de-o duritate care i-ar fi permis să ronțaiască și hălci de cremene, așa c'ar fi fost în stare să se apere de agresiunea unei simple cloști domestice, însă, în urma unei bogate experiențe, ajunsese la concluzia că găinile, oricât de simpatic ar fi să le jumulești nițel, sunt un vânat categoric interzis. Orice contravenție riscând să dea prilej unei aspre pedepse corporale, cânele renunțase definitiv să mai intre în conflict cu cloștile și, neavând poftă să sufere consecințele unei duzini de vătraie aplicate de Valia cu o vehemență foarte puțin femenină, le evita prudent.

— Hai, Mopi! Nu fi fricos! Numai Ciuchi e fricoasă . . .
— ceea ce, în fond, nu prea era adevărat, căci pisica avea adesea accese de formidabil curaj, cari lăsau sgârieturi apreciabil de-adânci în nasul cânelui.

Ambiționat, Mopi mișcă devot din coadă și, călcându-și cu labe grele pe inimă, pătrunse, întovărășit de Stan, care-și compusese pentru circumstanță o mască gravă de Robinson, în împărăția gallinaceelor. Străbătând până'n centrul vegetației exuberante, care fremăta misterios din lujerele vânoase, băiatul îi făcu cânelui semn să se oprească.

— Aici suntem în siguranță.

— Ham-ham! — confirmă Mopi, clăpăind din urechile mari cât foaia de brusture.

Se 'ntinseră la pământ. Stan, cu fața la cer; Mopi, cu botul sprijinit de-o piatră îmbrăcată în mușchiu. Amândoi se simțeau fericiți în lumina bojilor cu mii de nuanțe verzui, dela cele amare ale mărilor până la smaragdul delicat de depărtată colină 'mpădurită. Totul mirosea a țarnă și iarbă crudă. În jurul lor, liniște și moarte. Băiatul privi cerul,

care moleșea cu soarele lui nemilos întreaga viață de pe pământ, și-și dori să-i crească aripi. Cum ar mai fi sburat! S'ar fi înălțat până aproape de vânturile turbate, unde numai pajerile se 'ncumetă, ar fi strâns toți nourii din lume și l-ar fi acoperit sau stins. Dacă n'ar fi găsit nourii ar fi luat din bucătărie o tingire . . . Buf! peste bulzul de lumină! — și gata cu soarele . . .

Căldura se mărea. Ea scormonea adânc în pământ, sub rădăcinile bojilor, și sugea lacom ultimii stropi de apă. Greu se lăsa dogoarea în trupul moleșit al lui Stan! El își închise ochii. Ii plăcea să facă așa. Uneori, și-i întredeschidea; nenumărate fărâme de colorii îi jucau atunci înaintea ochilor. Minunat lucru era acesta! Și se gândi că Dumnezeu țese curcubeul din astfel de colorii. În zori de zi, bunul Dumnezeu coboară cu un sac strașnic mare în țarină și culege flori. Apoi, le stoarce colorile, le pune la uscat și se-așează să le țeasă. Cum și-ar fi dorit Stan să aibă un curcubeu peste satul pe care l-a clădit din lut, cu multă caznă, săptămâna trecută! De-ar fi putut fura măcar o bucățică din curcubeul cel mare al lui Dumnezeu . . . Stăpânul lumii nici n'ar observa furtul . . . Stan ar ascunde-o într'o tigaie, să n'o vadă mama, căci ea pedepsea grozav furtul. Mopi n'a pățit-o odată? Și par'c'ar fi furat cine-știe-ce mare lucru! Ia, colo, câteva ouă dintr'un cuiabar, niște ouă mici cât nuca . . . Și-a incasat cel puțin douăzeci de vătraie pe chestia asta.

— Cu ce te ocupi acolo, Mopi?

— Hau-hau!

— St! Taci! Nu lătra așa de tare . . . Vrei să ni se descopere ascunzătoarea? Să nu facem sgomot, că ne-om pomeni cu Sârbuleștii pe cap!

— Mr-ham! — admise, cam distrat, cânele, pe care-l preocupa o gănganie cărămizie ca acoperișul de olane al casei.

Printre frunzele cu miros înțepător de farmacie, Stan vedea fragmente de cer curat și, când mișca bojii, i se năzărea că însăși bolta sinelie, în care-ar fi vrut să se scufunde ca'n valurile unui fluviu, se clatină deasupra pământului somnoros de căldură.

După un timp petrecut în dulce far-niente, îi auzi pe Nică, Truțu și Silveta chiamându-l din grădină. Pe când cânele se 'nchinca mic-micuț — încercase și el o mulțime de experiențe proaste cu copiii cantonierului! — Stan se simțea tentat să-și astupe urechile.

— Vezi, Mopi? Ți-am spus că dracii aceia au să ne caute cu lumânarea. Pe mine, ca să mă răstoarne 'n urzici, cum s'a 'ntâmplat data trecută, iar pe tine, ca să te tragă de urechi și de coadă... Noroc că n'are să le vină'n gând că ne-am ascuns aici!

Cânele își întinse botul, adulmecând aerul și, apoi, și-l plecă disprețuitor.

Temându-se ca, totuși, să nu fie descoperit, băiatul își reținu răsufierea, dar strigătele se 'ndepărtau tot mai mult, pierzându-și stridența în brusturii din fundul grădinii.

Stan avu un suspin de izbăvire.

În umbra bojilor pătați de lumină era bine. Niciun vânt nu mai adia prin dogoarea nemiloasă a după-amiezii și tăcerea se 'nghesuia cuceritoare printre rădăcini. Mopi dormea sau, poate, se prefăcea că doarme. Stan, doborât de zăduf, își închise și el ochii. Ii plăcea să stea astfel, neștiut, deplasat în cine-știe-ce poveste cu codri enormi

de aramă și singurătați de castel fermecat cu heleștee adânci și verzi. Uneori, întredeschidea ochii și lumina i se iriza iarăși printre genele mătușuite. Când, obosit de jocul colorilor, își reînchidea pleoapele, gândul îi sbura la jucăriile pe cari tatăl său i le promisese cu o zi în urmă. « Dacă ai să fii cuminte, » — îi spusese Ioniță, — « ți-oiu aduce ceva foarte frumos dela Cernăuți, » — și băiatul se tot întreba curios: — « Oare ce-mi va aduce ? » — Un revolver cu dopuri ? O lanternă magică ? O minge ? Fleacuri ! Par'c'ar vrea altceva, dar nu știe ce și asta îl chinuiește. Poate c'ar vrea o vioară, o vioară adevărată, ca a lăutarilor cari cântă Duminica în cârciuma lui Wender. L-a rugat de multe ori pe tata să-i cumpere o astfel de vioară, însă Ioniță îi răspundea invariabil: « Las', c'am să-ți cumpăr mai târziu, când s'a sfârși războiul. Atunci am să te trimit la Cernăuți și vei învăța vioară la școala filarmonică. Aici, și-așa n'are cine să te nvețe ! » Războiul ! Războiul acesta ! Trece zi după zi și tot nu se mai sfârșește ! La dracu' !

Deodată, se simți copleșit de-atâta tăcere și se scutură, ca și cum ea ar fi devenit materială și l-ar fi plouat pe umeri.

— Mopi, dormi ?

Tăcerea se sparse în mii de cioburi, însă se reconstitui imediat, căci cânele, pierdut în reverii, nu răspunse.

Căldura creștea. Băiatul își ridică, dintre boji, mânilor și, ținându-și palmile subțiri în dreptul soarelui, un val de purpură le 'nsângeră. Ograda murise și, odată cu ea, par'că întreaga lume. Soarele ninge albăstrimi argintate peste șura acoperită cu tablă. Un puiu, rățăcit printre mușuroaie, începu să piuie slab, căutându-și cloșca adormită sub gard. Apoi, iar niciun sgomot.

Amintindu-și de festa jucată copiilor lui Sârbu, Stan surâse. Știa c'o să fie grozav de furioși și asta-l bucura. Savurându-și satisfacția, i-o comunică — sub forma unui bobârnac în nasul ca o pecete proaspăt muiată în tuș — și lui Mopi, care-o primi cu indiferență sau chiar cu ostilitate, căci bobârnacul fusese ceva prea tare.

Nemaiputând suporta soarele care-i cădea pe față, înzăpezindu-i-o cu palori de culme înghețată, Stan se mută sub un boz mai bogat în frunze.

« Ce naiba! Par`c'au murit toți . . . toți . . . Unde-i Valia? Poate 'n vecini, poate cu Nazarie, în șură . . . » — și clătină din cap, nedumerit de preferința servitoarei, care căuta mereu tovărășia flăcăului cu 'nfățișare de-armăsar, însă îi fu lene să se gândească mai departe și se pregăti să adoarmă.

Peste puțin, un sgomot de frunză răvășită îl făcu să-și ascută auzul. Având impresia că n'a fost decât o nălucire, se lăsă iarăși în voia somnului, care 'ncerca să-l cuprindă, dar foșnetul se repetă și Stan îl întrebă pe Mopi:

— Ce să fie, măi? Pisica?

— Mmm-hau! — îl contrazise cănele, ciulindu-și urechile.

— Atunci? — însă nu putu continua, căci, în acelaș moment, un băiat de țaran, slinos, ciufulit și prost îmbrăcat, totuși prestant și cu ceva autoritar în întreaga înfățișare, răsări pe neașteptate din frunze.

Mopi, uimit și el de neprevăzuta apariție, nici n'apucase să latre și, scâncind rușinat de lipsa sa de perspicacitate, care 'ngăduise unui străin să pătrundă aici fără nicio pagubă pentru cracii ismenelor, renunță să-și mai demonstreze calitățile vocale, atât de admirate în societatea canină de

sex feminin a comunei, și se pleoști sub ramurile lubrice ale bojilor.

Intrusul, clipind mărunț din ochii mici și albaștri, ceretători și oarecum vicleni, îl măsură din cap până'n picioare pe Stan, iar cânelui nu-i acordă nicio atenție, ceea ce-l jigni profund pe Mopi, care, scurmând pământul, simula o totală indiferență față de străinul prost-crescut.

— Mă, tu ești băiatu' lu' domnu' director ?

În primul moment, Stan se gândi să-i întoarcă spatele, căci împărtășea și dânsul indignarea împotriva acestei incursiuni inopinate pe terenul pădurii de boji, însă își trase pe seamă și-i răspunse cam de sus:

— Ihî! Da' dece ?

— Așa . . .

Mopi, neliniștit de glasul aspru al musafirului nepoftit, se-apropie cu intenții investigative de dânsul și-i miroși picioarele.

— Țiba, javră! — se stropși necunoscutul și cănele, speriat, sări la-o parte, călcând între urzici.

Satisfăcut, ghiorlanul se 'ntoarse către Stan :

— Ai văzut ? Cuțulache are respect de mine, — și, după o pauză: — Umblu ca o mătă! Dulăul nici nu m'a simțit când am intrat în ogradă, — se laudă, cu o nuanță de mândrie în glas, băiatul cu ochi albaștri.

Descoperindu-și vocații de moralist, băiatul cu ochii verzi îl admonestă :

— Mai întâiu, doar hoții umblă fără să-i simți, și, într'al doilea rând, Mopi nu e nici dulău, nici cuțulache, ci Mopi pur și simplu!

(Spusese « Mopi » pe tonul întrebunțat de David Ivanovici când rostea pe nas : « Maiestatea Sa Impăratul ! » . . .)

— Eu nu's hoț! — replică străinul și, fără să mai întrebe de permisiune, se-așeză turcește sub un boz.

Stan era decis să se înapoieze 'n casă, căci ghiorlanul prea-l enerva cu insolența lui, însă niște strigăte de undeva, din fundul grădinii, îl avertizară de toate pericolele unei întâlniri cu copiii cantonierului, așa că se resemnă ca, din două rele, să-l aleagă pe cel mai mic și se-așeză și dânsul, încercând să-și încrucișeze picioarele ca băiatul cu ochi albaștri; rezultatul fu că se răsturnă pe spate, ceea ce deslănțui hohotele de râs ale celuilalt.

— Ce râzi, mă, ca un prost? — se 'nfrurie Stan.

Mopi se lungise din nou în umbra unui boz. Adormind, începu să latre subțire prin vis. Copiii, ca și cum i-ar fi prins înțelesul, ascultară cu atenție lătratul. Când cănele încetă, străinul — plictisit de tăcere — strânse cu mâna niște pietricele, pe care le ținti într'un mușuroiu de lângă coada lui Mopi. Furnicile ieșiră ca o armată de litere din cartea de citire și foiau printre sgrunțuri.

— De ce nu lași în pace furnicile?

— Pentrucă nu-mi plac! Nu vezi ce mușuroaie urâte clădesc? Par'c'ar fi niște bube de lut. Eu țin partea greerului. Furnica e lacomă și rea.

— Cunoști și tu povestea?

— Da' de ce n'aș cunoaște-o?

Cănele, deranjat de insecte, se trezi și, mârâind amenințător, se cărăbăni sub alt boz.

Intrusul culese în palmă restul de pietricele și le-aruncă într'o frunză de brusture, pe care-o ciurui.

— Mă, pe mine mă chiamă Luca Urātu . . . Luc' a' lu' Ștefan Urātu.

— Incântat . . . Pe mine, Stan Nimeni, — și, ca să nu rămână mai pe jos, adause: — Stan a' lui Ioniță Nimeni . . . Tata îmi spune câteodată « Stănuț », da' nu-mi place. Eu îs Stan, nu Stănuț! — afirmă categoric băiatul, trântind cu pumnul în pământ, ceea ce-i provocă lui Mopi, care, din întâmplare, își ținea coada în locul unde hazardul condusese mâna băiatului, o cascadă de urlete atât de variate ca timbru, încât dădeau impresia celei mai complete orchestre militare.

— Mopi, taci, Mopi! — se sperie Stan. — Vrei să năvălească Sârbuleștii peste noi?

Un nour străveziu se-abătu pe drumul soarelui. Câteva musculițe prinseră să joace pe urechile clăpăuge ale cânelui, care, cu o gură cât șura, încerca să trimită bâzdăgâniile în fundul burții. Sunet dulce de tălângi începu să picure pe tăpșan, răsbătând până aici printre bojii însomnorați și limpezi.

Cei doi copii se spionau în tăcere. Lui Stan, străinul nu-i mai părea antipatic. Dimpotrivă, acuma, îl găsea frumos și plăcut — și se bucură că are cu cine să-și petreacă după-amiaza.

« Nu-mi poate strica să am un aliat împotriva Sârbuleștilor, » — își spuse. — « De voinic, seamănă să fie destul de voinic și, cu ajutorul lui, aș avea posibilitatea să le trag o spaimă sdravănă afurisiților . . . »

La rândul său, Mopi luă și el o atitudine mai binevoitoare și nu se opuse când Luca îi strânse nasul între degete. Doar că mârâi puțin, dar puțin de tot.

Socotind că, însfârșit, ghiața s'a spart, Luca îl întrebă pe Stan:

— Știi să te joci, măi ?

— Sigur că știu!

— Cum, măi ?

— Păi . . . — se scărpină Stan, — am jucării . . .

Fața lui Luca se prelungi vizibil interesată:

— Jucării ? Ce fel de jucării ? — și, cu dispreț : — Niscaiva săbii de lemn ?

— Ba nu ! Fleacuri de-aiestea am avut când eram mic ! Acuma capăt jucării mult mai interesante . . . Soldați de plumb, un tren . . .

— Ascultă, mă ! Să nu-ți bați joc de mine, că acuși te dau de-a berbeleacu' și-ți rupi bunătate de nas . . .

Evident, amenințarea — dealfel pur platonice — nu-i făcu nicio impresie lui Stan, însă faptul că Luca nu vrea să-l creadă pe cuvânt îl indignă.

— Am, zău ! Și tren, și vagoane, și-o gară . . .

— Și-o gară ?

— Țț ! Sigur . . .

Celălalt îl ascultase încordat și-și mișca nervos, ca și cum ar fi frământat ceva, degetele curate, cu unghii surprinzător de bine 'ngrijite în raport cu picioarele răpănoase.

— Vreau să le văd.

Stan nu se putu hotărî imediat. De Nică, Truțu și Silveta nu mai avea nicio grijă — desigur că se sbânțuiau undeva în fundul grădinii sau că-i devastau răzoarele, — însă Melaniei i-ar fi displicut să vadă un plod cu picioarele murdare de balebă pe podelele recent ceruite de Valia ale camerei lui Stan.

Totuși, convins că mama sa era în salon, cu musafirii, se decise să riște.

— Bine! Urmează-mă . . .

Cu agilitatea unor maimuțe, se strecurară atenți printre bojii stufoși. Dând buzna în ciocul gata de atac al unei cloști înfoiate ca un curcan, Mopi hămăi dușmănos, însă, la un semn al stăpânului, tăcu și se mulțumi să-și desgolească dinții ascuțiți și lucioși.

La marginea desişului, Stan se opri să asculte. Intrucât nimic suspect nu tulbura liniștea ogrăzii, o luară spre fereastra dormitorului, care, de par'c' ar fi vrut să bea apă, se căsca spre fântâna de sub tei.

— Pe-aici e mai sigur, — și, către Mopi: — Tu ai să-mi dai de știre când vine cineva!

Julindu-și mâinile în sgrunțurii peretelui, reușiră să se cațere pe fereastră, de unde căzură fără sgomot, ca niște pisicii, pe covorul gros din odaie. Glasul musafirilor, cari jucau taroc în salon, străbătea molcom, ca printr'o portieră de pluș, până aici. Incredințat că jocul e în toiu și că tarochiștii n'au de gând să părăsească salonul, Stan îi dădu lui Luca un ghiont și-i făcu semn să se ridice. Apoi, cu infinite precauții, mai mult plutind decât pășind, se apropie de dulapul cu pereți de sticlă colorată și scoase din el cutia cu jucării, o despachetă și trenul, alcătuit dintr'o locomotivă albastră și șase vagoane verzi, cu dungi roșii, ca niște șuvițe de sânge, ieși la iveală în toată splendoarea lui de tinichea.

— Cț! Aiesta-i? — și plodul, desorientându-și gazda care se-aștepta la cine-știe-ce uimire admirativă, schiță un gest disprețuitor.

— Stai, nu te pripri! Să-ți arăt cum pleacă . . . — spuse Stan, dorind să-și înfunde astfel noua cunoștință, care privea jignitor de sceptic jucăria.

Așeză la repezeală șinele, gara cu două etaje, cantoanele, semafoarele și impiegatul cu steguleț în mână și, afectând o mare solemnitate, dădu drumul mecanismului rudimentar al mașinii, care porni cu sdrăngănit infernal de fierărie veche.

Câtva timp, musafirul urmări cu atenție circuitul monoton al trenușorului, dar, după câteva cercuri, interesul îi dispăru și începu să privească încăperea.

— Măi, fir'ai a' dracului, că frumos e la tine! Așa scoarțe am văzut numai la dom' primar, când am fost cu uratul la dumnealui.

Ducându-se la pat, îi încercă moliciunea și fu surprins de elasticitatea arcurilor.

— A' naibei, măi! — și se lăsă cu toată greutatea peste canapeaua, pe care Melania o transformase în culcuș pentru Stan. — Mi se pare că nici dom' primar n'are așa ceva . . . Să am așa un pat, m'aș lungi cât mi-i ziua pe el!

Trenul își mai sdrăngănea roțile, însă Luca abia de-i arunca din când în când câte-o privire compătimitoare sau indulgentă și sfârși prin a declara că:

— . . . jucăria asta e bună pentru sugaci, nu pentru oameni în toată firea, ca noi, — și, ca să-i dovedească proprietarului justetea afirmației, puse arătătorul în dreptul locomotivei care, întâmpinând obstacolul neașteptat al degetului, se răsturnă într'un sgomot caraghios de farfurie spartă.

Râseră cu hohote, însă, amintindu-și că părinții săi is în camera alăturată, Stan își comprimă cu palma gâlgăitul

vesel care-i curgea din gâtlej și-și ghionti prietenul să facă la fel.

— Dacă ne prinde cineva aici, e vai și-amar de pielea mea, — se 'ngrijoră Stan și, cu precauții mai mari ca precedentele, desfăcu șinele și împachetă la loc vagoanele; numai locomotiva rămase, stingheră, pe covor.

— Ai răs de ele, măi Luca . . . — și-l provocă: — Da' par'că jucăriile tale's mai frumoase?

Plodul strânse din umeri:

— Eu n'am jucării . . .

Deastădată, Stan fu acela care rămase cu gura căscată.

— Cum se poate, măi? — și clătină ne'ncrezător din cap, căci, după părerea lui, toți copiii din lume au jucării.

— Așa! N'am și pace! Ce-mi trebuie hârburi de-aiestea, de tinichea? Totuși, să nu crezi că nu știu, ori că nu-mi place să mă joc! — și clipi misterios. — Să vezi cum petrec! Și pot spune că minunat, cum nici prin gând nu ți-ar trece . . .

Dupăce-și chinui moțul de păr auriu, care-i atârna pe frunte, adause cu aer de filosof consumat:

— Toată lumea se joacă, numai că fiecare în felul său. Ce, n'ai băgat de seamă cum se hârjonesc flăcăii cu fetele? Ba le pișcă, ba le dau catrința 'n sus . . .

— Le dau catrința 'n sus?

— Da! Și toantele râd de se prăpădesc, — și-i servi încă o mostră de filosofie proprie: — Omul, cu cât îmbătrânește, cu-atâta se prostește! S'o ții minte dela mine, dela Luc' a' lu' Ștefan Urātu!

— Adevărat, — confirmă Stan, cu gândul la Valia. — Și servitoarea noastră își face de cap . . . De dimineață până

'n noapte, numai de Nazarie se ține! Oare ce boală-i și asta, măi Luca?

Musafirul, ridicând locomotiva, o cercetă cu interes, ca să-i descopere secretul. Umblând cu degetul la roțițele mecanismului, se 'nțepă într'un cuiu și mâna i se 'nroși.

— Te-ai rănit! — se alarmă Stan.

— Nu-i nimic! Las', că-mi trece... — și-și șterse în păr degetele. — Mama ei de mașină! Nu pot suferi trenurile. Par'că's niște balauri cu ochi de foc. Duduie pământul sub ele și gem pietrele de-atâta greutate năpraznică. Trenurile îs o scornitură diavolească. Noaptea, mai ales! Se-apropie cu ochii lor roșii și ba par'că te chiamă, ba par'că te țintuiesc locului, ca niște șerpi, de ți-i greu să te dai la o parte. Mi-i groază de botul lor, care 'mproașcă aburi de foc și-și arată colții de fier.

Mopi lătră scurt sub fereastră, avertizându-i că trinitatea lui Sârbu e prin apropiere.

Stan lăsă în mijlocul odăii cutia de vagoane și locomotiva, asupra căreia Luca mai aruncă o ultimă privire, de-astădată de dispreț definitiv, și sări, ca fugărit de draci, prin fereastră.

— Hai, repede! Repede!

Escortați de Mopi, care-și coborîse pavilionul cozii, nu se-opriri decât în desișul protector al bojilor, de unde-i auziră pe Nică, Truțu și Silveta intrând cu picioare de cai în verandă.

— Uf! Am scăpat de ei... Mulțumesc, Mopi! De-ai ști, măi Stane, cât mi-s de nesuferiți! Așa niște plozi răi... O belea pe capul oamenilor, nu alta!

Luca își încruntase fruntea ca la o problemă de aritmetică și nu spuse nimic. Tăcerea se prelungi și Stan se simți cam neliniștit de atitudinea prietenului său.

— Ce-i mă? La ce te gândești? Par'că ești domnu' cantor când numără lumânările din biserică.

— Mă gândesc c'ar fi bine să vii cu mine.

Stan se nedumeri:

— Cum cu tine? Incotro?

— Așa... prin sat... — spuse Luca misterios. — Nu-ți va părea rău! Ai să vezi o mulțime de lucruri frumoase...

Până atunci, ținut din scurt de tatăl său, Stan nu ieșise niciodată singur din cuprinsul casei și-al gospodăriei părintești. Deși dorea de mult și din toată inima să cunoască lucruri noi, să rătăcească sub crengile sălciilor dela pârâu sau să gonească prin miriști cu Mopi, încă nu îndrăznise să calce ordinul categoric al lui Ioniță, care-i interzicea să treacă fără permisiune specială și fără însoțitor pragul sau gardurile dinspre drum și uliță ale ogrăzii.

Uneori, curiozitatea îl rodea aproape dureros. Iși punea întrebări, pe cari nu era în stare să le deslege, iar de cei din casă nu 'ntreba, căci, de cele mai multe ori, i se răspundea cu un vag « ai să știi mai târziu! ».

Și Stan voia să știe un potop de lucruri!

De pildă: de unde vine luna?

Valia spunea că îngerii o aduc din raiu, Nazarie, mai simplu și fără orizont poetic, că de după Horaița, iar cartea de citire dintr'a patra îndruga o mulțime de prostii.

Pe cine să-l crezi?

— Vină, măi!

Cu toate că se temea de tatăl său, tentația era prea mare. Și, apoi, îi era și rușine să-i mărturisească lui Urâtu că n'are voie să părăsească fără permisiune ograda. Ce naiba! Doar e destul de mare . . . Incă un an, și-a terminat școala primară!

— Vin, măi Luca!

— Bravo! Bate palma . . .

Se pregăteau să plece, când Stan, străbătut de-o inspirație, îi aruncă lui Luca un semn să aștepte și se luă după Mopi, care-o apucase spre găinărie.

— Silvetei îi e groază de gânsac!

Deschise porțița și-un enorm palmiped, de toată frumusețea, ieși legănându-se și fâsâind fioros. Zărindu-l, găștele se repeziră gâgâind la el și-l mângâiară cu ciocul. Bucuros că și-a redobândit libertatea, gânsacul îi răspundea fiecărei găște în parte.

— Valia îl închide în fiecare Duminică după-amiază, că « domnișoara » Sârbu se sperie de el . . . Bietul gânsac! Să stea închis o după-amiază întreagă în putoarea asta, pentrucă duduia Silveta își udă pantalonașii de frica lui! Par'că el n'ar avea altă treabă decât s'o mănânce de vie! Nu? — și dispărură peste gard în umbra binevoitoare a uliței.

După câteva minute, un sbierăt formidabil, care venea din ograda cu boji, îi opri.

Stan jubilă.

— Aha! Ai auzit? Gânsacul și-a făcut datoria . . . — și, solemn, ca și când ar fi anunțat un mare eveniment: — Domnișoara Silveta Sârbu va trebui să-și desbrace pantalonașii cu danteluțe! Bunătate de pantalonași . . .

De-aici, ulița se 'nfunda prin hârtoape misterioase, paralel cu un izvor, care sălta printre maluri înalte, pline de

brusturi și limba-oii. Pe alocuri, răchitele erau atât de dese, încât cerul abia de se mai deslușea. Scorburile își arătau fundul gurilor monstruoase, dar inofensive, în cari creșteau ciuperci în loc de dinți. Ulița lărgindu-se, copacii pieriră și Stan nu-și mai desliplea privirile din covorul multicolor al florilor.

— Măi, e strașnic frumos! — și-un simțământ generos de libertate îl cuprinse.

Luca Urātu, care, găsindu-se acuma în elementul său, își pierduse timiditatea agresivă a intrusului, îl asigură pe-un ton foarte prietenos că vor urma lucruri și mai interesante. Intr'adevăr, la o cotitură, Stan se clătină surprins: o ceată de băieți fioroși la vedere și înarmați cu arcuri și paloșe de lemn, alergau sălbatic spre Luca și spre el. Până să dea de capăt ce-i și cum cu nebunii aceia, se și pomeni înconjurat împreună cu prietenul său de vre-o zece puștani, cari strigau spărgându-i urechile:

— Ura! Ura! Trăiască Luca a' lu' Ștefan, căpitanul nostru! Ura!

Ne'nțelegând ce s'a întâmplat, Stan se uită întrebător la prietenul său, căruia i se mărise lucirea albăstruie din ochi; buzele, subțiri și cu tăietură fină, îi tremurau abia perceptibil, nările i se lărgiseră; paloarea îi înobila trăsăturile prea colțuroase ale feței și orgoliul îl nimba, ca și cum capul i-ar fi stat în dreptul soarelui.

Luca îi cuprinse pe toți într'un singur gest, larg ca al unui preot care binecuvântează; copiii, bucuroși că-l au în mijlocul lor, îi zâmbeau; dragostea pentru dânsul li se citea în ochi.

Băiatul le mulțumi din privire și le-arăță cu degetul:

— Un nou prieten . . . Stan a' lu' dom' director!

Iar acestuia :

— Ostaşii mei!

Stan ezită ne 'ncrezător:

— Ostaşii tăi ?

— Da! — se mândri Luca. — Impărăția noastră e dumbrava asta, pe care vrea să ne-o răpească Iuridovi.

Numele adversarului iscă un murmur unanim de ostilitate și-un țânc ieși din front, să-l întrebe pe Urātu:

— Nu pornim la luptă ?

— Nu, Cătrănuțule. Azi nu ne vom lupta. Ii lăsăm în pace. Aveți liber! Duceți-vă la pârâu și jucați-vă acolo.

Copii părură nemulțumiți de decizie; totuși, niciunul nu protestă și se 'mprăștiară în liniște.

— Să ne-așezăm aici, Stane. Tare-mi place locul aiestă. Imprejurul nostru 's numai copaci și iarba asta-i așa de frumoasă, că-ți vine s'o paști.

Stan se-așeză; Mopi o apucase la plimbare spre curtea bisericii, unde zărise o pisică neagră, care-i provoca instinctele vânătorești; băieții priveau în depărtare; căldura se mai domolise și umbrele creșteau. Când trecea câte-o căruță pe șosea, sgomotul se târa leneș pe sub garduri, ajungând catifelat până 'n luncă, unde se risipea printre ierburi.

Neputând să-și mai stăpânească întrebarea ce-i tot venea pe buze, Stan sdrențui liniștea vegetală a tăpșanului:

— Ce fel de rășboiu duceți ? Că n'am prea înțeles despre ce-i vorba . . .

Luca oftă :

— Cu toate că povestea-i cam lungă, am să ți-o spun cum voiu putea mai bine. Cască-ți urechile și 'nchideți gura, să nu intre v'o muscă în ea.

Stan zâmbi, și zâmbi și Luca.

— Așa. Aiastă primăvară, eu și niște prieteni de-ai mei ne-am sfătuit să face un scrânciob aici, pe tăpșanul acesta. Bun! Ne-am apucat sdravăn de lucru și, într'o singură noapte, că, pe-atunci, mă temeam să ies din cuvântul fratelui meu și n'aveam timp liber decât noaptea, când fugeam prin fereastră de-acasă, scrânciobul era ridicat. De bucurie c'am pus la cale așa ispravă, am întins o sârbă împrejurul lui. Ce, crezi că-i glumă să ridici din senin, în câteva ceasuri, o adevărată namilă de lemn, mai ales că lemnul era de furat și-a trebuit să-l aducem tocmai dela Wender? Apoi... Iată Duminica Paștelor... După sfânta slujbă a 'nvierii, prietenii mei și cu mine venim să ne dăm huța. Când colo, ce să vezi? Iuridovi, care-i cu doi ani mai bătrân ca mine, a pus el stăpânire pe munca noastră. « Bine, măi, frate, » îi spun eu, « scrânciobul e-al nostru... » « Ba-i al meu, » se țâfnește dânsul cu nerușinare. Mie îmi năvăleau lacrimile 'n ochi, nu alta! « Mă Iuridovi, » se amestecă Liubic, « scrânciobul e făcut de noi. De ce ai pus stăpânire pe el? ». « Fiindcă așa-mi place! » răspunde răutatea și-și dă vânt în huță. Cum a pornit, l-a izbit cu scăunașul în frunte pe Liubic. Asta n'am mai putut-o răbda. Ne-am reprezentat asupra scrânciobului și, cu toate că eram în primejdie de-a fi uciși, l-am oprit. Iuridovi a rânjit ca o satană și-a tras cuțitul. Râdea în batjocură și ne-amenința cu el. Ce era să facem? Mai ales că avea vre-o câțiva tovarăși de blăstămății lângă sine... Nu-i

vorbă! Ne-am fi încumetat la luptă cu dânșii, dar erau cu toții mai vârstnici ca noi și, pe deasupra, înarmați cu cuțite.

Luca zâmbi obosit unui scrânciob îndepărtat, de vis, și continuă scăzut:

— Era minunat! Cum ne tremura sufletul când îl robeam în taină, prin întuneric, deși jandarmii puteau da în orice clipă peste noi! Era un scrânciob cum n'am mai văzut. Înalt, frumos lustruit, aproape alb. Iuridovi a hohotit de slăbiciunea noastră. « Dacă mă veți ruga, fraților, » ne striga el din scrânciob, « vă voi lăsa din când în când și pe voi la huță! ». Nu ne-a rămas decât să scrâșnim din dinți și să ne retragem plouați. A doua zi, am ținut în ograda bisericii mare sfat cu prietenii. Hotărîndu-ne să recucerim cu orice preț tăpșanul, ne-am înarmat și noi cu cuțite și-am pornit-o încoace. Deastădată, Iuridovi s'a 'nfricoșat și-a spălat putina. De atunci, ne răsboim mereu. Noi, cinstit. Dânsul, cu diferite teripuri. A 'ncercat să-i ispitească muierește, cu bomboane, pe unii din tabăra mea. Zilele trecute, ne-a trimis vorbă că vrea să se 'mpace cu noi, ca, deodată, când eram desarmați, să ne pomenim cu o ploaie de pietre. A trebuit să părăsim tăpșanul. Ieri dimineață, am reușit să-l gonim pe ticălos, însă cu ce preț! Unul din tabăra lui Iuridovi i-a spart lui Liubcic capul. Cu praștia! Ca pedeapsă, plănuiesc ceva groaznic . . .

Scăzându-și și mai mult glasul, îi destăinui că intenționează, ca măsură de represalii, să-l captureze pe șeful adversarilor și să-l sechestreze, timp de cel puțin o săptămână, în mijlocul porumbiștei de lângă cimitirul evreesc.

— Este acolo un cireș, așa că am de ce să-l leg. O săptămână 'ntreagă am să-l țin numai cu apă. Ș'am să-l bat

în fiecare zi. Cu o funie, măi! Cu o funie muiată în apă sărată am să-l bat.

Stan se alarmă:

— Dar poate să moară!

— Fii pe pace! Lucrul prost nu pierе. Să nu crezi că's om rău... Nu, Doamne ferește! Inșă Iuridovi îi frate cu dracu', așa-i de ticălos. Și, cu un ticălos, trebuie să fiu și eu ticălos. Noi, măi Stane, adică eu și prietenii mei, suntem niște bieți copii ai nimănuі. Câteodată, nici n'avem după ce bea apă. Atâta ni-i bucuria: pomăturile chiaburilor, din cari șterpelim poame, și jocurile. Iuridovi și-ai lui au de toate. De ce nu ne lasă 'n pace? Iată, măi Stanе, ce nu pot înțelege și... — înșă tăcu.

Stan simți un fel de turburare; par'că trecea o piază rea pe lângă ei.

— Ce-i, Luca?

— Ssst! — și-i arătă cu mâna: — Văduva Maria... Iat-o!

— Cine-i văduva Maria? — șopti Stan, care nu vedea pe nimeni.

— Nu știu. Niciun om nu știe. Locuiește lângă pădure și vine rareori prin sat.

— Acuma o văd și eu. Dece-i așa de neagră la față?

— Se spune că locuiește în pământ.

— Vai! Ce 'ngheboșată-i...

— Ea duce morții în spinare și morții's tare grei.

— De ce-și flutură așa mânilе?

— Se spune că vorbește cu nourii. Apropie-te de mine. Stai liniștit. Mi se pare că s'a 'ntunecat. Uh! Uite că soarele s'a ascuns între nouri,

— De unde-a venit deodată noul acesta ?

— Ea l-a chemat ! Ea . . .

— Femeia se uită la noi.

— Da. Se uită la noi, — și strigă : — Ehei ! Mătușă Maria, nu ne mai privi așa !

— Ascultă cum bodogănește. Oare ce vrea ?

— Nu 'nțeleg ce vrea. Face semne. Poate că vede ceva deasupra noastră.

— Deasupra noastră nu-i decât cerul.

— S'a dus. Unde-i ?

— Iar s'a luminat.

— Se spune că văduva Maria aduce vești rele când se arată prin sat.

Apoi, uitară de apariția stranie a bătrânei și reluarea discuției asupra scrânciobului.

— Dar ce s'a făcut cu el ? Că nu-l văd nicăieri . . . — se interesă Stan.

— L-au demontat jandarmii. Cică-i războiu și n'avem voie să ne jucăm ! Uf, jandarmii ieștia . . . Niște porci ! Mai răi ca țigani, cari le scot copiilor ochii . . . Pe tata, Dreher l-a omorât în bătăi. Nu știi cine-i Dreher ?

— Ba da ! E șeful de post. Vine și pe la noi câteodată. Are 'nfățisare de vulpoi.

— Să te uiți bine la mâinile lui. Poate-ai să vezi sânge pe ele.

Pe urmă, Luca îi istorisi pe larg modul în care obișnuiau să lupte, victoriile obținute și câteva întâmplări vesele. Stan, pentru care toate acestea erau ceva tot atât de interesant ca o călătorie în Africa, simți un val cald de dragoste pentru Luca. Admirația, spontană și sinceră, îl determină să-l roage :

— Dă-mi voie să fac și eu parte din armata ta, — și, fericit că e acceptat, chiui ca Nazarie, când acesta se 'ntoarcea Duminica pe două cărări acasă.

Luca îi dădu un ghiont amical și-l invită să continue plimbarea. Deși își promisese să nu lipsească prea mult din împărăția bojilor, Stan se gândi că tarocul trebuie să fie în toiu și primi entusiasm.

— Nu-i așa că toate aiestea's frumoase ?

— Minunate, măi Luca.

— Poți să-mi spui « Țic-Țic » . . .

— Țic-Țic ?

— Da. Așa-mi spun prietenii.

La ieșirea dintre răchite, Luca îl strânse atât de puternic de braț pe Stan, încât acesta scăpă un mic strigăt de durere.

Îl privi mirat pe Urātu, ai cărui ochi păreau fascinați de ceva și se uită și dânsul într'acolo. Nu-și putut explica turburarea atât de bruscă a prietenului său, căci, în fața lor, nu era decât un băiat, care fluiera nepăsător. Luca își duse mâna la brâu, unde, sub cureaua cu pajura împărțitească a Austriei, șterpelită dela vreun soldat, ținea un briceag cu două lame bine ascuțite. Continuând să pară nepăsător, băiețandrul se apropie de ei. Oprindu-se înaintea lui Luca, îl măsură zâmbind disprețitor. Stan observă cum buzele prietenului său devin vinete și-l cuprinse teama.

— Hm, iată-l și pe Luca Urātu . . . Neașteptată întâlnire, n'am ce zice!

— Neașteptată pentru mine, căci tu cine știe decând mă pândești aici! — șuieră Luca printre dinți, palid de mânie.

— Fie și-așa, — spuse celălalt, moale. — Numai că te-aș pofti să lași în pace cuțitul.

Mâna lui Luca ezită, ca, apoi, să cadă, totuși, dela brâu. Când, însă, își dădu seama că, astfel, nu face decât să se supună unui ordin, și-o duse — și mai hotărît — înapoi la cuțit.

— De ce te temi de mine? — îl întrebă provocător și mândru băiețandrul.

— Eu nu mă tem de nimeni, Iuridovi!

Stan îl privi cu interes pe adversarul lui Luca și-l găsi în stare să-i bată pe amândoi, căci, pietros și mai împlinit la trup, părea mult mai puternic decât ei. Iuridovi avea siguranță în ochi și'n mișcări, pe când lui Luca îi tremurau mâinile de enervat ce era.

— Știi ce, Țic-Țic? Hai să ne 'mpăcăm.

— Nu vreau să ne 'mpăcăm cu tine. Ești un ticălos, Gheorghe!

Iuridovi continua să zâmbească. Totuși, Stan desluși între genele lui o lumină rea, care-i anihila buzele însorite de zâmbet.

— Mă rog, mă rog... Nu vreau să te silesc. Nu-mi place să mă vâr cu deasila în sufletul oamenilor. Și de ce nu vrei să ne 'mpăcăm?

Luca își strânse buzele și nu răspunse; Gheorghe dădu din umeri și spuse nepăsător:

— Cum vrei, Urâtule! — și, după un rânjet de satisfacție, scoase un șuier ascuțit, care atrase imediat dintre copaci câțiva băieți, cam toți de-o vârstă cu Iuridovi și puternici ca și dânsul.

— Dac'aș fi un ticălos, cum răspândești tu vorba printre prietenii tăi, te-aș lega și te-aș arunca în părau, să-ți mai speli rapănul, mă prostule! Sau ți-aș arde o sfântă de bătaie...

— Numai să poți!

— Nu pot? ȚȚ! — și se adresă lui Stan, pe care, până acuma, îl trecuse intenționat cu vederea: — Spune tu, măi, nu-i Țic-Țic un prost? — însă Nimeni își îndârji mâinile a bătaie și Iuridovi, contrariat, se 'ndepărtă cu doi pași.

— Aha! vasăzică v'ați și împrietenit... Bine! Biiine! Băiatu' lu' dom' director, prieten cu coada vacii!

Luca era gata să intre cu cuțitul în pieptul lui Gheorghe, însă acesta arătă un semn și băieții se apropiară amenințători; o nouă paloare ninse obrazii lui Luca și Iuridovi rosti cu emfază:

— Ești un neputincios, un biet neputincios, măi Țic-Țic! Papuc-Vodă...

Băieții râseră și Stan putu distinge în tonul lor un servilism, care-l impresionă mai neplăcut decât chiar atitudinea echivocă a lui Gheorghe.

— Să-ți fie rușine, Iuridovi! — izbucni Luca. — Și să vă fie și vouă rușine, căci nu sunteți decât niște slugi de-ale lui! Oricât de tare-ai fi, și tot te temi să ieși la luptă dreaptă cu mine. În schimb, ațâți mișeii aceștia împotriva mea și-a prietenilor mei. N'ai fi îndrăznit să-mi vii singur în cale, adineaori, dacă nu-ți știai după spate gloata asta de bolânzi. Până una-alta, să cunoști că, data viitoare, de te voiu întâlni fără tovarășii tăi, îți voiu înfige fără cruțare cuțitul în gât! Așa. Și-acuma poți să dai ordin oamenilor tăi să mă bată cât vrei...

— Il faci pe viteazul, fiindcă ți-i rușine de băiatul lui dom' director... Ai gura plină de gunoaie, lepădătură ce ești! Numai că eu nu-mi pun mintea cu un nebun ca tine. Cu toate că mi-ai încăput în mâni, te las în pace! Mi-i

milă de tine . . . — și, întorcându-se către prietenii săi, spuse disprețuitor: — Să mergem! Stârpitura asta nu merită nici măcar să fie bătută . . . Ar trebui afumată la foc de bălegar!

Dispărură, peste gard, într'o porumbiște.

După ce foșnetul se stinse, Luca vorbi:

— Ai văzut, măi frate? Zicea că i-i milă de mine. Pe dracu'! Da' a vrut să arate că e nobil . . . Naiba știe! Când mă aflu în fața lui, par'că's înaintea unui șarpe. Mă 'ngrozește și mă atrage în acelaș timp. E un om rău, s'o știi dela mine! Nu-i om mai rău ca dânsul pe fața pământului!

Stan vru să-i spună că nu-l găsește chiar atât de hidos pe Iuridovi. Totuși, ca să nu-și supere prietenul, își tăcu părerea și nu 'ndrăzni decât:

— De ce-l urăști așa de mult?

Luca îi răspunse mirat:

— Ți-am spus de ce.

— Ura voastră-i prea mare numai pentru atâta lucru.

Deodată, Luca se lăsă într'un șanț. Plângea. Stan nu știa cum să-l mângâie. Plânsul prietenului său îl durea. Privindu-l cum îi curg lacrimile, îi spuse:

— Nu mai plânge, Țic-Țic. Am să vorbesc cu Nazarie și el îi va trage o bătaie la cataramă!

Stan însuși nu credea că acest lucru ar fi posibil, căci Iuridori părea puternic ca un diavol, însă nu putea sta așa în fața hohotelor disperate ale lui Luca, pe care dușmanul lui îl umilise până la sânge, și liniștea dimprejur era prea apăsătoare.

Luca privi printre lacrimi. Totul era ca o ceață și-avu un sentiment sfâșietor de părăsire. La ce l-au născut

părinții ? El blestemă oasele lor în mormânt. Ura amintirea lor. Ura oamenii, lumea.

Stan îl atinse cu mâna pe umăr și Luca se scutură.

— Ce vrei ? Du-te dracului ! — dar, apoi, se sculă rușinat și, ștergându-și lacrimile, șopti : — Iartă-mă.

Porniră înainte. Luca își încruntase fruntea și nu mai spunea nimic.

Ieșind din dumbravă, se așternură pe ulița ce ducea la cimitir. O mulțime de privesți frumoase li se schimbau înaintea ochilor, însă Stan nu mai avea tragere de inimă pentru ele.

Ajungând în dreptul unei gospodării pierdute printre porumbiști, Luca îl opri :

— Aici locuște Liubic. Vrei să-l vezi ?

Intrară deadreptul în casă, fără să mai zăbovească în ogradă. După soarele bogat de-afară, Stan nu se putu obișnui dintr'odată cu lumina puțină dinlăuntru și clipi repede din ochi, ca să deosebească, pe-o laviță, un băiat bandajat cu niște cârpe murdare la frunte și-a cărui față palidă se străduia să suradă la vederea oaspeților.

Bunica rănitului — o femeie mărunță, cu obrajii scofâlciți mai mult de mizerie decât de bătrânețe și dedată la beție de când îi murise fiica — se ridică încruntată și, schițând un gest desnădăjduit către copil, se răsti :

— Iată ce-ați făcut cu jocurile voastre proaste ! Mi se pare că va trebui să-l chiem pe părintele Avacum . . . Abia de mai răsufală dragu' bunichii !

Luca încercă s'o moaie pe femeie :

— Las', 'mucă Vasilia, că nu i-a fi nimic ! O sgârietură, acolo . . .

— Așa ? O sgârietură ? Ba i se văd creerii, băiete ! Asta nu-i o sgârietură . . . — și, ca și cum l-ar fi observat abia acuma pe Stan, îi spuse voit surprinsă : — Da' tu ce cauți aici ? Ha ? Ce-a să spună dom' director când va vedea că te-ai dat cu alde Luca ? De ce nu stai acasă, cumincior, și bați drumurile ca un golan ?

Urātu roși, și roși și Stan, iar bătrâna mai mormăi ceva în gingii și se duse în grădină, să caute niște buruiene bune de pus la rană deschisă. Liubicic așteptă ca pașii femeii să se depărteze și, apoi, cu ochii aprinși de curiozitate, îl întrebă pe Luca :

— Ei, cum a fost azi ?

— Azi nu ne-am bătut. Așteptăm să te faci tu sănătos. Liubicic, avem încă un prieten, — și-l arată pe Stan.

Bolnavul scoase de sub pătura sdrențăroasă mâna uscată și fierbinte și i-o întinse lui Nimeni, care i-o luă, strângându-i-o călduros.

Un timp de tăcere. Liubicic se pierdu în gânduri și Luca își chinuia briceagul dela brâu, iar Stan examina chipul rănitului, ai cărui ochi se scufundaseră în niște ape adânci și tulburi.

Apoi, bolnavul vorbi atât de brusc, încât ceilalți tresăriră.

— Țic-Țic, mă tem.

— De ce te temi ? — îl întrebă Luca, trezit din gânduri.

Liubicic se sforță să se salte în coate și Stan îi ajută. Bolnavul vru să se țină drept, însă nu reuși și capul îi căzu pe umărul lui Urātu, care-i sărise deasemenea în ajutor.

— Bunica mea crede c'am să mor și vrea să-l chieime pe părintele Avacum, ca să mă precistuiască.

— Așa's bunicile, fricoase! — îl consolă Luca. — Să n'ai nicio grijă, — însă, oricât încercă, nu fu în stare să simuleze și'n priviri voioșia pe care-o punea în convorbire.

— Țic-Țic, mă tem de moarte. Te duci undeva, în niște întunerice, și nu te mai întorci. Ziua mi-i bine și n'am dureri prea mari, însă noaptea mă chinuiesc mult, mai ales că se 'ntâmplă lucruri așa de ciudate! Sute de șoareci aleargă, ronțăind, prin pereți. Apoi, cineva șuieră și toți se ascund într'o boță mare de sub ușă. Când e tăcere, aud deodată bătăi uscate în perete. Tencuiala se cojește și se face o deschizătură, care se lărgește tot mai mult. Pe urmă, întregul perete dispare și mă tem să nu cadă acoperișul peste mine. E un fel de prăpastie întunecată, în fundul căreia stă un om negru. Dânsul tot mișcă un fanar, pe care-l aruncă apoi în mine, însă fanarul nu mă nimereste și se stinge. Aseară, am văzut o mână cu trei degete ieșind din cofa cu apă. Mâna se lungea, se lungea . . . Degetele aveau unghii foarte ascuțite. La urmă, ea ajungea până la mine și mă sgâria cu arătătorul în rană. Mă durea strașnic. Câinii urlă și, azi, spre dimineață, a venit văduva Maria la geam. Mi-a făcut semne.

Când Vasilia se înapoie, discuția continua pe ton mai vesel și fața lui Liubcic părea reînsuflețită. Femeia îi făcu o compresă cu ierburile adunate.

— Cât de răcoroase îs ierburile aiestea! — spuse copilul, obosit de discuție.

Vasilia îl privi lung. Apoi, se duse în tindă și 'ncepu să plângă.

Și dânsa o văzuse pe văduva Maria.

Intorcându-se acasă, Stan crezu că e mai prudent să nu dea dintr'odată fața cu părinții săi. Preferă să-l aștepte în grajd pe Nazarie, care să-l informeze ce s'a 'ntâmplat în cursul după-amiezii. Nu trecu mult, că servitorul și ieși din bucătărie, unde ținuse de urât Valiei, și veni să adape vitele.

— Vai, domnișorul! — se cruci afectat Nazarie. — Da' unde mi-ai umblat până acuma? Dom' director te-a căutat prin întreaga grădină. Ii era frică să nu te fi prăpădit prin gârle.

— M'a căutat și prin șură?

— Mi se pare că nu.

Stan își alcătui la iuțeală un plan și, liniștit, ca și cum ar fi avut conștiința perfect împăcată, intră în bucătărie.

— Pe unde mi-ai umblat, haimana? — îl interogă sever Melania. — Că numai griji îmi faci!

— Am dormit în șură, — minți Stan cu nerușinare.

— Așa?

Melania n'avu ce să obiecteze împotriva acestei afirmații și totul s'ar fi sfârșit cu bine dacă dânsa nu și-ar fi amintit de altă ispravă.

— Da' cine-a slobozit gânsacul?

Aici, Stan se fâstâci și, cu toată bunăvoința, nu găsi decât un foarte vag:

— ... îi ... îi ...

Lucrurile luară o 'ntorsătură atât de neplăcută, încât, seara, la culcare, Stan, care avea oarecari noțiuni de istorie universală, receptate din cartea de citire, ajunse la concluzia că părinții săi sunt cei mai aprigi tirani de pe întreaga suprafață a pământului.

Servitoarea aduse o cană cu apă proaspătă în dormitor.

— Valia, gânsacul a speriat-o cumsecade pe Silveta?

— Ptiu, drace! Mata i-ai dat drumu'? Că mă miram... Știam eu c'am tras bine zăvoru'! Mai întrebi? Biata fată și-a stricat bunătate de rochiță...

— Da' pantalonașii?

— Vezi că și pantalonașii! A trebuit să-i pun să se usuce pe gard...

Deși somnoros, mai spuse:

— Valia, tu ești o fată cuminte!

Servitoarea râse și stinse lampa.

Intunericul creșu, deodată, din toate părțile. Numai fereastra alburea puțin, dar puțin de tot, abia cât să crezi că o ceață de văgăună fără fund încearcă să pătrundă în odaie. Mopi lătra la portiță. Desigur o patrulă de jan-darmi. Apoi, se auzi roata dela fântână — Nazarie scotea apă pentru bucătărie —, și un chicot — Valia.

« Iar o pișcă Nazarie! » — silabisi Stan în gând.

În dormitorul lor, Ioniță și Melania dormeau acu de mult; Mopi scânci sub fereastră; Nazarie îl chiemă la sine și nu se mai auzi nimic.

Lui Stan i se făcu cald și-asvârli de pe sine plapoma. Somnul i se sperie și băiatul începu să se svârcolească în așternut. Luca îi promisese un iureș de aventuri și gândul la ele nu-l lăsa să doarmă.

Chinuindu-se astfel, își aminti că nu spusese rugăciunile, așa cum îl obișnuise Ioniță să facă în fiecare seară. Sărind din pat, îngenunchie și rosti cu glas tare « Tatăl Nostru » și « Crezul ».

După aceea, adormi fără 'ntârziere și nu mai auzi cum cineva bate în fereastra Valiei și că ea o deschide.

Cerul se 'nourase și totul părea atât de jos, încât cineva, dacă ar fi vrut, ar fi putut să-l rupă cu mâna. Prin funinginea caldută a nopții, dealurile par'că se mișcau, ca și cum ar fi voit s'o ia razna, peste câmpii, spre vreun imens oraș de lumină, pe care să-l cotopească în valuri nesfârșite de țarnă umedă.

Luca ajunsese târziu acasă. Nici nu se prea grăbise, căci nu-l aștepta cine știe ce bucurie. Fratele său îl primi, ca de obicei, cu înjurături și vru chiar să-l bată, însă Luca fu mai repede și-i scăpă de sub mână.

Amărit — era și nemâncat — se aruncă într'un maldăr de fân și 'ncepu să plângă. Lacrimi de copil părăsit și hărțuit de toate relele.

Se liniști abia când luna ieși de după un nour. Privind-o, un gând atât de ciudat îi trecu prin creeri, încât nu se putu stăpâni și dădu un chiot, care asmuți câinii vecinilor.

Pentelei, stingherit din somn, își scoase capul sburlit prin fereastra dela bucătărie, unde dormea, și strigă:

— Paștele și 'mnezăii tăi, puiu de scroafă! — însă Luca nu-l luă în seamă, ci continuă să privească halucinat cerul, pe care luna îl incendia cu flăcări de promoroacă roză.

Curând, nu rămase urmă de nour. Totul fu topit în bă de argint verzuiu. Niște albăstrimi gingașe, ca un abur de toamnă, prinseră să lucească peste zări. Grădina se 'nsufleți cu umbre ciudate, cari dănțuiau între pomi.

Luca nu dormea nici când Pentelei, după o momeală de somn, ieși pe furiș din bucătărie, să între la servitoare, în șură.

Zorii nu erau departe — și băiatul privea mereu, înfuriat, luna.

Toate se făcuseră o zăpadă de-argint.

Când se scutură de somn, alba intra în sat. Soarele-și împărțea cu mâni darnice aurul peste coline și plaiuri. Roua strălucea pe ierburi, evaporând sub buzele lacome ale soarelui. Găinile cotcodăceau în ogrăzi, caii nechezau, înghițind aerul proaspăt. Totul se trezea cu voie bună.

Luca trebui să scoată vitele din grajd, ca să le ducă la păscut în luncile dela pârâu. Când ajunse lângă moară, se desbracă și se aruncă în valuri. Apa răcoroasă îi dădu putere și-l desmeteci de somn. Incepu să cânte.

Apoi, perfid, soarele prinse să coacă din nou pământul și băiatul regretă că viața n'are numai dimineți clare, cari deschid pofta de-a trăi.

Muște scârboase înțepau vitele. Nimic nu le putea alunga. Ele preferau să fie ucise, decât să renunțe la sângele dulce al animalelor aiurite de lumină, cari încetaseră să mai pască. Luca le 'ntoarse spre casă. Liorpăind prin colbul ulițelor, pe cari nu mai rămăsese urmă de rouă, ajunse repede în fața fratelui său.

— De ce n'ai mai rămas cu vitele? — strigă Pentelei din fereastra bucătăriei.

— Ele nu mai vreau să pască. E prea cald.

Pentelei știa bine aceasta, însă îi făcea plăcere să-și chinuiască fratele.

— Ești o putoare. Am să te-alung dela casă. Acuma, ia năvodul și du-te de prinde pește. Până nu-i umplea oala, să nu mi te 'ntorci!

« Iarăși n'are tutun », — se gândi Luca.

De câte ori îi lipsea tutunul, Pentelei îl trimitea la pârâu, să prindă pește. Cârциumarul Wender îi dădea în schimb câteva pachete de mahorcă. El citise undeva că peștele întărește creerii, așa că făcea oricând astfel de comerț cu plata în natură — și mai ales înainte de șabăs, când înfulica lacom bucățelele prăjite în untdelemn.

Luca repară năvodul și se duse. Pescui până după-amiază. Când oala fu plină, se 'ntoarse rupt de oboseală acasă.

— N'ai putut să prinzi pești mai mari? — se 'nfurie Pentelei. — Pentru porcăria asta, nu primesc niciun pac de tutun. Acuma, mă duc în sat. Tu ai să rămâi acasă și-ai să dai bine seama de toate, căci servitoarea s'a dus în câmp. Să nu se 'ntâmple ceva, că-i vai de pielea ta! — și-l și arvuni cu o palmă.

Rămânând singur, Luca se gândi dacă n'ar fi mai bine s'o șteargă la Stan, însă îi fu totuși teamă de fratele său și, ca să nu se plictisească, își aminti că Pentelei a ascuns într'un sac o mulțime de muniție rusească. Se duse deci în grajd și ridică o scândură. Dădu de sac și scoase un pumn de cartușe. I se păru prea puțin și mai scoase unul. Apoi, se duse în grădină, unde le desfăcu, turnând praful de pușcă într'o gaură din pământ. Făcu un fitil și dădu foc. Țărna sări în aer și Luca scoase un chiot.

« Așa aș vrea să plesnească Iuridovi! » — își spuse și, obosit, se lungi la pământ.

Contrar promisiunii, Luca nu venise. Semnalul stabilit de comun acord nu răsună în uliță și Stan, după-și termină, destul de absent, lecțiile cu tatăl său, voi să fie singur.

Se duse, deci, în grădină, unde se ascunse sub un tufan de liliac. Peste puțin veni și Valia, care, sustrăgându-se treburilor din bucătărie, se 'ntinse în lucerna 'nflorită. Plictisit de prea multă meditație, Stan aruncă o pietricică în spatele fetei. Dânsa își duse palma la locul lovit, între omoplați, scărpinându-se. Ii era atât de lene, încât renunță să se intereseze cine e agresorul și, cu toate că niciun pom nu-și fremăta ramurile prin apropiere, admise că se va fi desprins vreun sâmbure uscat, de vișină ciupită de vrăbii. Abia când o a doua pietricică o atinse, deastădată ceva mai tare, se resemnă să-și înalțe capul și, descoperindu-l pe Stan, îl repezi cu un :

— Tu erai, diavole ? — însă băiatul se prefăcu că doarme dus și servitoarea, nedumerită, se rezumă să drăcuiască fără obiect precis și, botoasă că Nazarie 'ntârzie să se arate, căscă o gură cât șura ; molipsit, Stan își închise ochii și fu cât pe ce să caște și el, însă niște pași îi opriră gura la jumătate.

Nazarie o chiemă în șoaptă pe Valia. Dânsa mișcă din cap că vine îndată și se sculă fără sgomot din lucerna grasă, în care contururile i se imprimaseră ca într'un tipar de ceară. Pășind greșit, călcă pe coada lui Mopi. Cănele schelălăi furios și Stan abia putu să-și rețină râsul. Servitoarea, speriată și scuipându-și de trei ori în sân, rămase cu un braț în aer. Pândi, cu răsuflarea tăiată, fața lui Stan. Crezând că băiatul doarme dus, fu din două salturi în brațele lui Nazarie, care-o strânse atât de puternic în brațe, încât fata scăpă un strigăt ascuțit, repede stins sub buzele flăcăului. După ce schimbară grăbiți câteva cuvinte, pe cari Stan nu reuși să le audă, cei doi râseră încântați și se făcură nevăzuți în porumbiște.

— Mopi, ce spui de afacerea asta ? — însă Mopi, încă supărat de accidentul suferit la coadă, nu răspunse, ci se 'ncovrigă ursuz în iarbă.

Stan își încreți fruntea și, după o clipă de cugetare, îl bătu pe câne cu palma peste cap:

— Mopi, hai cu mine ! Ii vom spiona și ne vom răzbuna cândva . . .

Storurile de paiu din sufragerie erau lăsate și numai câteva raze reușeau să se furișeze prin fereastra închisă hermetic. Nicio muscă nu-și bâzâia spleenul în întunericul răcoros — însă liniștea nu ținu mult, căci Ciuchi împinse ușa dinspre bucătărie și sări pe masă, umblând printre niște farfurii, pe cari Valia uitase să le strângă. Sgomotul îl trezi pe Ioniță. Inciudat că i se strică siesta, aruncă un ziar după pisică, dar hârtiile aterizară prea aproape de canapea, ca s'o poată lovi.

Surprinsă de agresiune, Ciuchi răsturnă câteva pahare și vru s'o sbughească din cameră. Furios de eșecul bombardamentului, Ioniță se repezi după ea și, prinzând-o de ceafă, îi aplică o corecție, care avu ca rezultat un miorlăit infernal, în stare să trezească și-un câne mort.

Dând afară pisica și închizând ușa, Ioniță se trânti din nou pe canapea, însă, deastădată, somnul refuză să-i mai închidă ochii. Urându-i-se să-și continue trândăveala, se hotărî să dea o raită prin grădină. Sărind de pe canapea, se îmbracă și, după ce se stropi din belșug cu apă de Colonia, voi să iasă prin salon. Scăpând din mână ușa, care căzu cu sgomot de tun, o trezi pe Melania.

— Nu dormi, Ioniță ?

— Toanta aceea de Valia a uitat să 'nchidă ușa dela sufragerie și Ciuchi a găsit de cuviință să facă nanta prin farfurii!

Melania vru să spună ceva, însă cuvintele i se transformă într'un căscat bolborositor.

— Ar trebui să luăm altă servitoare, — continuă Ioniță, așezându-se lângă soția sa, — dar unde naiba s'o găsești în vremuri ca aiestea? Se ține, ticăloasa, mereu cu Nazarie, până o va lăsa cu burta la gură, ș'apoi să vezi necaz! Răsboiul strică moravurile și... — însă un cotcodăcit alarmant al găinilor din ogradă o smulse din moleșeală pe Melania, care strigă:

— Să știi că iar a furat uliul o găină! — și femeia se năpusti, urmată la pas de Ioniță, în curte.

Uliul, cu un puiu în ghiare, tocmai dispărea între răchitele uliței.

— Nazarie, Valia, unde sunteți, haramurilor? Valiaaaa!

— Iată-mă's, cucoană! — răsări din grădină servitoarea, aranjându-și părul ciufulit.

— Unde ți-ai înverzit cămeșa? — se răsti Melania. — Numai de capul lui Nazarie te ții. Am să te dau afară! Nazarie! Nazarieeee...

Nazarie se arătă, nu mai puțin ciufulit, din pomăt, pe unde trecuse în goană, ca să pară că a venit de aiurea decât Valia.

— Am dat apă la vite...

— Așa? Abia acuma ai dat apă la vite? Vrei să se 'mbolnăvească? Și pe tine am să te svârl pe drumuri, tartorule! Unde ți-au fost ochii? N'ai auzit cum cotcodăcesc găinile?

Ioniță, care, dealtfel, îi lăsa Melaniei mână liberă în chestiuni de gospodărie, interveni și el:

— Numai hârjoana-i de capul vostru! Unde-i Stan?

— Aicea-s, tată, — făcu nevinovat băiatul, iar Mopi îl confirmă cu un lătrat respectuos.

— Ai fost cuminte, Stănuțule?

— Daaa! Sigur! M'am jucat cu Mopi prin grădină.

— Bravo! Așa să te porți întotdeauna, Stănuțule, și să nu mai faci pozne ca ieri.

Dar băiatul se săturase să mai fie cuminte. Se săturase până 'n gât și abia aștepta să scape de sub privirea vigilentă a tatălui său. Cutia cu jucării, cărțile de povești, grădina — nu-i mai ofereau nicio distracție. Stan cunoștea fiecare soldat de tinichea, fiecare basm, fiecare colț, fiecare pom, fiecare strat. Deși nu și-ar fi schimbat grădina cu nicio alta din lume, totuși ar fi voit să cerceteze și comorile din afara ei.

În ziua aceea, contrar obiceiului său, Stan nu se mai atinse de jucăriile sale favorite. Haiduci cât haiduci prin ocolul vitelor, cățărându-se pe toți nucii și, seara, după cină, ieși iarăși în curte. Nu pierduse încă speranța că Luca ar putea să mai vină și se așează pe treptele verandei.

Cerul sclipea înstelat, până departe, spre apusul rispit între tei. Curtea se albea ca un iaz de var și Stan avu impresia că s'ar putea scufunda în fluiditatea ei scânteietoare. Teii foșneau, uneori, ca 'n vis, lopătând miresme amare de frunză crudă. Stan ar fi vrut s'alerge prin roua uliței, în direcția lunei, să se ridice spre ea, sau să se descompună în umbre peste suavitatea dulce a serii. Era amețit de aerul în care se topiseră toți macii din grădină și crengile îl

chiamau în frunzișul lor aromitor. Mopi, și el cu dor de ducă, lătra scurt, mirosind ca după sălbătăciuni răcoarea aspră a ogrăzii, din care căldura începuse să se scurgă în guri nevăzute de pământ. Dincolo de Cernăuți, rachete incendiau zarea.

Imprejurul lui Luca se 'ntunecase.

« Am dormit ca un prost! » — își spuse și căscă.

Era tăcere. Pentelei încă nu se înapoiase din sat și hargata moțăia în bucătărie. Luca se sculă și se 'ntinse, căci trupul îi amorțise.

Luna răsărea între copaci, după casa lui Liubcic și lumina ei curgea în nenumărate râuri peste Horaița. Băiatului i se păru că o bucată de lună s'a aninat într'un copac și s'a rupt. O făptură albă desprinse cu degete de ghiață bulzul de argint. Crescând din ce în ce, fantasma ajunse până la Luca și-i puse pe piept bucata de lună. Băiatul se cutremură, căci i se făcuse frig.

— Ia bucata asta de argint înghețat și pune-i-o lui Liubcic pe rană, ca să se 'nsănătoșeze, — îi spuse necunoscutul cu mâni de promoroacă.

Luca se trezi; fratele său venea beat dela cârciumă și striga.

Ca și seara trecută, Stan nu-și afla loc în așternut. Somnul îi rămăsese pe undeva, afară. Din camera părinților săi, de care băiatul era despărțit prin salon, nu ajungea niciun sgomot. Desigur că dormeau duși, oboșiți de căldura de peste zi. Incordându-și auzul, prinse cântecul Valiei, care robotea în odăița ei. Fata cânta și, reduse de coridorul

despărțitor, sunetele ajungeau mici până la Stan. În noaptea aceea, dela teii cari se conturau ca de hârtie pe geamuri și până la mânilor pe cari și le ținea ridicate — toate îi păreau mici.

Apoi, nu se mai auzi decât lătratul cânilor.

În cele din urmă, aproape de miezul nopții, Stan era să adoarmă, dar un răcăit în perete îl făcu să-și înalțe capul. Crezu că e Mopi, însă o șoaptă îl convinse că nu poate fi decât Luca.

Atât de emoționat, încât tic-tacul inimii îi spărgea pieptul, sări din pat și deschise fereastra.

— Eu îs! — și Luca surâse mândru. — M'am ținut de cuvânt.

— Nu ți-a fost frică să vii atât de târziu?

— Frică? — și Luca dădu cu dispreț din umeri. — De cine? De jandarmi? Pe aceia îi simt dela un kilometru și m'ascund în întunericul copacilor. Ba, câteodată, când îmi amintesc că din pricina lor a murit tata, arunc cu pietre după ei. Degeaba ce 'mpușcă după mine ca niște chiori! Râd de dânșii și dispar în porumbiști, unde nu mă prinde nici dracu'...

— Tu ești un viteaz, Luca.

— Nu mă mai lăuda atâta, că nu-mi place! Hai, vii cu mine 'n grădină?

Stan trase cu urechea către dormitorul părinților săi.

— Să mă 'mbrac...

Luna curgea ca un râu peste straturi. Turla bisericii ardea de atâta lumină. Porumbiștea foșnea tainic și Mopi, mirat întucâtva de plimbarea nocturnă a stăpânului său, tresărea când boarea agita mai sgomotos frunzele.

— Să ne așezăm aici, — și se lungiră lângă un strat de garoafe.

— Fruntea ți-i albă ca hârtia, — spuse Luca.

— Și-a ta. Luna ne face fruntea așa, — și-o nostalgie îi umbri glasul. — Luna-mi pare câteodată mai frumoasă ca soarele.

— Luna . . .

Stan își sprijini capul între pumni; Mopi i se culcase la picioare, încălzindu-i-le.

— Liubcic e foarte bolnav. Am fost pe la el. Nu mă mai recunoaște.

Iși încleștă fălcile; totuși, plânsul izbucni. Stan nu spuse nimic; numai îl prinse de braț; trupul lui Luca se scutura.

— Am să-i arăt eu lui Iuridovi! Mă pândește și pe mine . . . Să vezi ce i-oiu face! Am să-l bat până l-oiu umplea de sânge.

Un tren găfâia greoiu la gară și, peste puțin, luminile lui se perindară peste pod. Valea părea o fântână de argint, deasupra căreia se lăsau falduri subțiri de ceață.

— Te admir, Țic-Țic. Ești tare. O mulțime de băieți ți se supun orbește. Nu te temi de nimic. Ești fericit . . .

— Fericit ?

Se gândi mult și răspunse târziu:

— Fericit ? Nu cred. Nu, nu-s fericit, Stane. Uneori, mă simt atât de mic! Tata a murit, mama a murit. Mă ține fratele meu, care-i bețiv și mă bate . . . Tremur de ură în fața lui. M'a bătut atâta, că-l urăsc de moarte. Nu-i vorbă! Acuma și are de ce să mă bată. Nu-l mai ascult decât când am poftă. Dacă-mi spune să fac așa, eu fac altfel . . . Dar el e de vină. La 'nceput, l-am avut drag.

Moțul auriu de pe fruntea lui Luca se sburlise și luna îl presăra cu raze verzui.

— Măi Stane, oare cum e când mori? — și privi cerul.

— Tata mi-a spus că-i un fel de somn.

— Oare-o să murim și noi? — și, privind din nou cerul, răspunse tot el: — Nu! Noi n'o să murim niciodată.

Pitpalacii strigau în câmp și, la răstimpuri, huruiau căruțe spre oraș.

« Trebuie să fi trecut de ora unu, » — se 'ngrijoră Stan, însă ar fi fost în stare să rămână și până dimineață în grădină.

Luca, obosit, își rezimă capul de umărul prietenului său și se uita ca aiurit la lună. Nouri alburii — coborau ca niște miei dinspre apus și, în curând, rostogolindu-se tot mai negri și tumultuoși, o acoperiră.

Luca se pregăti să plece.

La despărțire, Stan îi spuse:

— Vină mâne dimineață lângă bisericuța catolică. Am să fiu acolo și-om mai sta de vorbă.

— Hai, Mopi! Să vezi ce excursie frumoasă vom face! Era pe punctul de-a escalada gardul, când Valia se repezi ca o cloșcă după dânsul.

— Stai! Incotro, domnișorule?

— Mă duc în câmp, — îi răspunse băiatul, flegmatic, — și mă 'ntorc abia la amiază.

— Țț! Nu se poate! Dă-te jos de pe gard, că, dealtfel, am să te spun la domnu' și-i vai de ciolanele matale... I-am povestit despre țiganul acela de Luca și cucoana mi-a poruncit să-i rup picioarele dacă'a mai călca pe-aici.

— Așa ? Atunci am să te spun și eu « la domnu' », — o maimuțări Stan.

Valia se intimidă :

— Și ce-ai să spui, mă rog ?

— Știi tu ! — și, fără să se mai sinchisească de fată, sări în uliță.

— Stai ! Stai ! — își reveni Valia, alarmată, însă Stan cânta :

— Drum-bun, drum-bun, toba bate . . . — și-o sbughi cu Mopi pe drumul ars de soare.

Intorcându-și capul, observă că Nazarie se pregătește să-l prindă.

— Mopi, hai pe-aici, — și urma i se pierdu pe sub niște talgere de floarea-soarelui.

Stan se opri la bisericuța din câmp, care părea o jucărie de cretă. Se 'ntinse pe iarbă și, desfăcând șervetul, scoase o bucată de puiu fript și-un dărab de pâne albă. Isprăvind de mâncat, îi dădu cânelui restul de pâne și oasele ce mai rămăseseră și bău apă din fântâna de sub nuc. Intorcându-se pe tolocuță, îi spuse lui Mopi :

— Eu am să citesc. Să nu mă stingherești. Ai auzit, Mopi ? Dacă nu ești obosit, du-te și caută șoareci. Pe mine mă dor picioarele, c'am colindat jumătate de câmp. Verstanden ?

Se pare că Mopi înțelegea și nemțește, căci o șterse pe hat, până-l înghiți lanul de ovăs, de unde i se vedea numai coada, iar Stan începu să citească povestea băiețandrului prefăcut în cerb, însă zuruitul unui avion îi atrase atenția și băiatul se răsturnă pe spate, ca să poată privi în voie spectacolul aerian.

Avioanele rusești treceau aproape în fiecare dimineață frontul dela Rarancea și investigau pozițiile austriace. Artileria, masată între punctele Voloca-pe-Derehului și Camena, le primea cu un puternic foc de baraj și Stan nu se mai sătura de jocul riscant al păsărilor de oțel și pânză.

Ca 'ntotdeauna, artileria nu reuși să-i facă niciun rău avionului, care se mistui, ca o libelulă argintie, peste cimitirul din Voloca, după zare.

Stan, nemaivând poftă să citească, închise cartea și-și chiemă cânele.

— Mopi, unde ești, Mopi?

Inchipuindu-și că Mopi e ocupat cu prinderea unui șoarece — tovarășul lui Stan se deda cu pasiune acestui sport pisicesc și-l exercita cu atâta dexteritate, încât Ciuchi îl invidia pe bună dreptate, însă adevărata lui specialitate era să prindă cârțițe din fundul pământului, fapt pentru care Melania îl dojenea cu asprime, căci cânele aducea vânatul în bucătărie, îngrozind-o până la leșin pe Valia, — Stan așteptă cu răbdare câțva timp. Apoi, neliniștit că javra nu se arată, băiatul își repetă chiemarea. Cânele nerăspunzând nici deastădată la apel, porni în căutarea lui și-l descoperi într'un lan de rapiță.

— Mopi! Ce văd? Dormi? — și 'ntrebuință o expresie favorită a părintelui Avacum: — O, zei!

Cânele, scuturându-și coada, se scuză foarte rușinat.

— Să ne grăbim, Mopi, că-l și văd venind pe Țic-Țic.

— Știi, — îi spuse Luca, tolânindu-se pe hat, — alaltăseară și aseară, m'am gândit foarte mult la lună. O vedeam așa, strălucitoare, și mi-a trecut prin cap c'am putea s'o furăm.

— S'o furăm? — și-și opri răsufierea, iar ochii i se măriră de mirare.

— Da. N'ai văzut că luna se ridică de pe Horaița? Ne urcăm pe deal și luna-i a noastră! Am avut un vis ciudat. Par'că-l văd și acuma pe omul cel alb, care mi-a spus să pun o bucată de lună pe rana lui Liubicic. Am simțit pe piept o răcoare de câmp înghețat, minunată, când omul din vis mi-a apăsat o bucată de lună în dreptul inimii. N'am mai putut răsufia și m'am trezit. Trebuie s'o furăm numaidecât. O vom anina într'o scorbură din dumbrava noastră și ne vom scâlta în lumina ei, care va curge ca un pârâu de argint peste noi. Ne vom scâlta în argintul topit al lunei, măi Stane! El ne va pătrunde în piept, în mâni, în picioare, în întreg trupul. Fruntea și obrajii ne vor străluci ca bruma și vom trăi veșnic. Veșnic, măi Stane! Vom atinge cu mâna bolnavii și ei se vor însănătoșa. Oamenii cei răi, ca Iuridovi sau ca fratele meu, vor muri când vor privi fruntea noastră de omăt. Va muri și wachtmeisterul, vor muri toți jandarmii, cari schingiuesc și spânzură fără dreptate, toți oamenii cei răi, toți, toți! Vom tăia o bucățică de lună și-o vom pune în rana lui Liubicic și Liubicic va trăi veșnic ca și noi. Hm, ce spui?

Stan fu câștigat pentru planul lui Luca.

— Peste două-trei zile, luna va răsări târziu, pe la miezul nopții. Tu ai s'aștepți să adoarmă toți din casă și, apoi, te vei îmbrăca. Eu voi fi în uliță. Vom lua cu noi o cutie mare, ca s'avem în ce să ascundem luna.

— Ar fi bine să vină și Mopi cu noi. Ne-ar apăra de dușmani.

Luca se opuse, căci cânele putea să-i dea de gol cu lătratul.

— Măne voiu veni pe la tine și vom mai vorbi.

Conducându-l pe Stan spre casă, Urātu îi destăinuie diferite proiecte referitoare la lupta decisivă, pe care-o va purta împotriva lui Iuridovi, îi schiță cu haz câteva tipuri de prieteni și i-l prezintă în colori vii și cu multă afecțiune pe-un băiat mai vârstnic, anume Ion Aluion.

— E 'ndrăgostit de-o fată, pe care-o chiamă Rozalia. Păcat! Căci, dacă n'ar fi îndrăgostit, ne-ar da ajutor împotriva lui Iuridovi, dar așa . . .

Dela Stân, Luca se duse la Ion Aluion, pe care-l găsi rezemat de porțiță și cu ochii duși pe uliță.

— Bună seara, Ioane!

— Bună și noroc! — se bucură flăcăuandrul că-l vede pe Urātu.

— Tot cu gândul la Rozalia, Ioane ?

— Tot, măi Țic-Țic! — și zâmbi, arătându-și dinții albi ca omătul.

— Și-o ai tare drag ?

— Tare!

Luca făcu o față comic desnădăjduită și oftă.

— Hai să ne așezăm, — spuse Ion, — c'am fost azi la pădure și mi-s rupte picioarele de atâta umblet.

Se săltară pe gard.

— Ce-ai spune tu, — începu Luca prudent, căutându-și cuvintele, — dacă, într'o bună zi, adică, mai bine spus, într'o bună noapte, cineva ar fura luna de pe cer ?

— Cine s'o fure, măi ? Vârcolacii ? — glumi Ion.

— Ei! Iți vine-a râde! Eu vorbesc foarte serios.

— Cine și cum s'o fure ? Luna e așa de sus, că dacă ai pune o mie de Horaițe una peste alta, și tot n'ai da de ea!

— Asta să i-o spui Joianeii, nu mie . . . — îi replică sceptic Luca. — Am să-ți dovedesc că luna poate fi furată de pe cer!

— Tu ?

— Da, eu ! Eu am să fur luna ! — și, sărind de pe gard, îi aruncă o tiplă.

Ion se porni pe-un răs atât de stravan, încât Luca fu urmărit de el până la cotitura uliței — și chiar acolo i se păru că-l mai aude.

După două zile, Stan și Luca sfătuiau între răchitele de lângă ogradă.

— Bine, măi Țic-Țic, da', de fapt, a cui îi luna ?

Luca se uită la cer, pe albastrul căruia luneca un noruleț de zăpadă, și-și încreți ca un bătrân fruntea.

— A lu'mnezeu . . .

— A lui Dumnezeu . . .

Iarăși ceva ce Stan nu prea înțelegea.

— Incepe să-mi fie frică. Are să ne bată Dumnezeu !

— N'are de ce ! Oare n'ai învățat că Dumnezeu a făcut toate câte sunt ? Dacă furăm luna, face alta ! Amestecă puțin aur cu șofran și cu rouă, și gata !

— M'am uitat într'o carte de citire de-a patra și, acolo, scrie că luna se 'nvârtește împrejurul pământului.

— Asta-i o gogomănie. Nu se poate ! Cei cari scriu cărți, îs oameni bătrâni. Și bătrânii ne mint, ne mint întotdeauna. Ei îs prea fricoși s'o fure, dar nici nu vor s'o furăm noi, căci am ajunge puternici ca niște 'mpărați.

Tăcu un timp. Cerul era nesfârșit de înalt și pământul par'că se tot cufunda. Luca privi în sus și reluă :

— Aşa-s bătrânii. Nu le place sângele tânăr. Noi avem alt sânge, frumos, curat ca lacrima, roş ca soarele dimineţii, pe când al lor e vâscos şi pute. Fratele meu s'a bătut odată cu alţi flăcăi la joc, mi se pare că pentr'o fată, şi şi-a 'mplut întreaga cămeşă cu sânge. A aruncat-o într'un colţ şi-am găsit-o după câteva zile. Puţea ca scârnavia de mătă. Iată, însă, sângele nostru . . . — şi-şi creastă cu briceagul o vână dela braţ.

— O! De ce faci asta, Luca?

— E curat! Uite cât de curat e sângele meu! Al tău e la fel.

— Nu te temi când îţi curge sânge?

— De ce să mă tem? Doar mi se face altul la loc. Numai bătrânii se tem când le curge sânge, căci al lor e stricat şi nu se mai înmulţeşte în vine. Aşadar, — încheie dânsul solemn, — vom fura luna şi pace!

— Ai dreptate! Şi, în nopţile cu ploaie, o vom pune în fereastră şi oamenii se vor minuna.

Măsurând înălţimea azurie a zării, Stan se 'ngrijoră:

— Dar cum o vom desprinde de pe cer?

— Să n'ai nicio grijă! Vom lua foarfecele cu noi.

— Dumnezeu va face altă lună pe cer, iar noi o vom scoate din cutie pe-a noastră şi-o vom privi întreaga noapte.

— Legând-o de-o sfoară, îi vom da drumu' să lumineze. Lumea se va minuna şi va spune: « Iată, mări! Țic-Țic şi băiatu' lu' dom' director au şi ei o lună . . . »

— Ai mai fost pe la Liubic?

— Da. Nu prea are dureri, dar abia de poate vorbi. De fapt, — îi şopti, — mai mult pentru el vreau să fur luna. Vrei să i-o împrumutăm şi lui câteodată?

— Sigur, Țic-Țic!

— Obrajii îi ard ca focul. Luna fiind un fel de ghiață, îl va răcori. Iși va lipi de ea fruntea și fierbințeala îi va trece.

— Totul va fi strașnic de frumos!

— Da. Ne vom face doftori, însă nu vom vindeca pentru bani oamenii. Nu! Doamne-fereste! Căci, atunci, Dumnezeu s'ar supăra pe noi și ne-ar putea pedepsi, ci cu totul degeaba! Vom pleca în lume. De mâncare nu trebuie să ne 'ngrijim, căci vom fi primiți ca niște sfinți. Fratele meu are o mulțime de muniție. Vom lua o cutie mare-mare și-o vom umplea cu gloanțe și cu apă de lună. Vom arunca peste Franț-Ioșca și ghegeneralii lui cutia și ea va exploda, omorându-i pe toți și, astfel, războiul se va sfârși. Nu va mai fi niciodată războiul. La ce dracu' trebuie războiul, nu-i așa, Stane?

O auziră pe Valia hârjonindu-se cu Nazarie în șură, unde fânul cu miros de cimbru era bun de culcuș.

— Se joacă! — și ochii lui Luca sticliră.

— Ihîm! Așteaptă oleacă, Țic-Țic. Mi-i foame. Am să-ți aduc și ție de mâncare. Dela amiază n'am mai dat pe acasă, că te-am tot așteptat în uliță.

De fapt, lui Stan nu-i era deloc foame, însă voia să-l trateze pe Urātu cu o bucată de pâne cu unt.

Ca să nu dea de bănuț că e cu cineva, Stan făcu un lung ocol, ducându-se prin pomăt, porumbiște și straturile de zarzavaturi, așa că ajunse tocmai în celălalt capăt al ogrăzii.

« Numai de n'aș nimeri peste tata, » — se 'ngrijora băiatul, oprindu-se la portiță, ca să-și scuture de praf hainele.

Avu noroc. Ioniță mai dormea, iar Melanie fierbea în bucătărie compoturi de vișine. Prinzând curaj, Stan înaintă țațoș.

În mijlocul ograzii, Valia îl primi cu mânilor 'n șolduri pe Stan :

— Vai, domnișorule! Târziu te-ai mai întors! Umbli handra, ha ? Credeam că te-au furat țiganii . . .

Băiatul se 'nfrurie de tonul ei batjocuritor și ripostă :

— Vezi să nu te fure pe tine cineva! Nazarie ori mai știu eu cine . . .

Fata se 'ncruntă, însă nu răspunse, ci se 'ntoarse în șură, unde-o aștepta servitorul.

Stan strigă după dânsa :

— Valia, bagă de seamă să nu te pupi prea mult cu Nazarie, că ți-a crește un balon în pânțece.

— Ira! — se 'ntoarse Valia, mâniaoasă. — Să-ți fie rușine, domnișorule! Urât te-ai învățat să vorbești . . .

— Lasă vorba! Dă-mi două bucăți de pâne cu unt.

— Două ? Două deodată ? — se miră ea, căci Stan nu prea era mândăcios.

— Da, două deodată ! Și nu-mi mai bate atâta capul, că's flămând !

Căpătând feliile de pâne, Stan se 'ntoarse în uliță și i le dădu lui Luca. Băiatul le mândă în tihnă, căci nimeni nu-i putea zări aici.

Apoi, o chiamare răsună din ogradă. Era Ioniță. Stan îl rugă pe Luca să-l aștepte până se va întoarce și sări în ogradă. Tatăl său îl aștepta în verandă.

— Unde-ai fost ? — îl întrebă el.

— Nicăieri, — îi răspunse băiatul. — Mă jucam cu Mopi între boji.

— Na, bine. Credeam că ești iarăși cu Luca, despre care Valia mi-a istorisit numai lucruri rele. Să nu te mai joci cu dânsul! Vrei să 'nveți golăniile dela el?

Stan își permise să-l contrazică:

— Eu nu învăț golăniile dela Luca.

— Iți interzic să te mai joci cu el și, cu asta, basta!

Băiatul vru să ia apărarea prietenului său și să spună că mai degrabă are ocazia să învețe golăniile dela plozii lui Sârbu decât dela Luca, însă își dădu seama că tatăl său tot nu-i va da dreptate și tăcu.

Ioniță reluă:

— Ce voiam să-ți spun? A, da! Maic'ta și cu mine plecăm mâne la Cernăuți. Tu vei veni cu noi. Vreau să-ți cumpăr un rând de haine și trebuie să fii de față, ca să ți se ia măsura . . .

— Nu, tată! Mai bine să rămân acasă, — îl întrerupse băiatul.

— Așaaa? Ce 'nseamnă asta? — îl întrebă, uimit, Ioniță. — Altădată plângeai de câte ori nu voiam să te iau cu mine la Cernăuți, iar acuma, deodată, îmi cânti că . . . Hm! Nu vrei hăinuțe noi? Vorbește!

— Nu, nu vreau. Cele vechi îs încă bune. De fapt, nici nu's vechi! Și, apoi, tată, e mai bine să rămâie cineva acasă, să bage de seamă la toate. Nu știi cum e Valia? Ea se ține numai de prostii și, când o cauți, ba-i'n porumbiște, ba'n șură, unde doarme ziua 'n amiaza mare, ba cu Nazarie . . și casa rămâne cu ușile deschise, că-i toantă rău fata! Nu-i așa că e mai bine să rămân acasă? Intr'o bună zi, vaca dracului o să aibă burta sub nas și-atâta ne mai trebuie, nu? — riscă Stan, ca să-l convingă definitiv pe Ioniță.

— Ce spui, băiete? — își căscă ochii directorul școlar.

— Nu spuneai tu așa, tată?

Ioniță înghiți în sec și se burzului:

— Ai să-i spui Valiei să-ți facă de seară o baie și mâne pleci cu noi. Ai înțeles? — și intră în bucătărie.

Stan se 'ntoarse întunecat și furios la prietenul său, care-l aștepta sub răchite.

— Ce voia tată-tu dela tine? — îl întrebă Luca.

— Să plec mâne cu el la Cernăuți, asta vrea!

— Și tu pleci! — îi spuse celălalt, cu un ton de dispreț.

— Nu vreau să plec! Mă gândesc ce să fac ca să nu plec.

Luca își încruntă gânditor fruntea și, apoi, spuse bucuros:

— Am găsit ceva! Dar n'ai voie să te temi.

— Eu nu mă tem.

— Bine! Atunci, am să-ți cretez cu briceagul o tăietură în călcâiu și-ți voi presăra sare în rană. Până mâne dimineață, ea se va 'nroși și tată-tău te va lăsa acasă. Tu îi vei spune că te-ai tăiat într'o sticlă. Vrei, Stane?

— Asta-i bună! Sigur că vreau. Dar n'are să mă doară prea tare când îmi vei tăia în carne?

— Aproape de loc. Când îți voi înfige cuțitul în călcâiu, să te piști sdravăn de mână și nu vei simți nimic. Astă-primăvară, mi-am tăiat o cruce'n piept, și tot așa am făcut. Uite-o, ca să mă crezi.

— De ce ți-ai tăiat o cruce pe piept?

— Mama mi-a fost dăruit o cruciuliță de-argint, însă fratele meu mi-a furat-o și-a dăruit-o unei fete din sat. Ca să am măcar amintirea crucii, mi-am tăiat-o în carne.

Stan pipăi cicatricea de pe pieptul lui Luca; posomorîndu-se, îi spuse în șoaptă:

— Aș vrea să am și eu așa o cruce pe piept, — și, după ce tăcu un timp, adause: — Inșă nu acuma, ci când vom avea luna și vom pleca în lume.

— De ce nu? Bine, dar să nu spui nimănui despre asta. Acuma, du-te 'n casă și adă-mi o bucată de pânză curată, o ulcică de apă și oleacă de sare.

— Chiar acuma?

— Da! Ori tot ți-i frică?

— Mie? — și se duse s'aducă lucrurile cerute.

De fapt, se cam temea, înșă îi era rușine să dea îndărăt, așa că rupse o fășie de pânză dintr'o cămașă veche a lui Ioniță și luă din bucătărie o lingură de sare și-un pahar de apă.

Luca încercă dacă lama briceagului e destul de ascuțită. Ea era în ordine. Putea despica și-un fir de păr!

— Așa. Acuma fă cum ți-am spus.

Stan își încleștă dinții. Luca trase cuțitul peste călcâiu, înșă nu făcu decât o sgârietură ne'nsemnată. A doua oară, fu acelaș lucru. A treia oară, înșă, își mușcă buzele, își închise ochii și dădu la 'ntâmplare. Nu și-i redeschise decât când simți un val cald de sânge pe mână.

— Te-a durut?

— Nu, numai că m'a 'nțepat. Atâta tot. Inșă mâne desigur că voi avea o pată vânătă pe braț, căci m'am pișcat de trei ori.

Din rană curgea o șuviță subțire de sânge aprins, care stridentă iarba de-un verde metalic, închis. Luca turnă apă peste rană și-o legă repede, fără s'o mai ungă cu sare. Totuși, sângele pătrundea prin bandaj.

— O să 'nceteze îndată, — îl mângâie dânsul pe Stan, care părea palid.

Un sentiment de jenă îl încercă. Par'c'ar fi făptuit ceva tainic, nepermis. Simți o ușoară amețală. Așa i se întâmpla întotdeauna când vedea sânge sau o rană proaspătă.

— Te invidiez, măi Țic-Țic. Faci ce vrei, te duci unde vrei, poți ce vrei.

— Crezi? Poate că-i adevărat, Stane, și poate că nu. Târziu, mai spuse:

— Mâne vom avea luna.

Apoi:

— Te doare piciorul?

— Nu, de loc.

De fapt, călcâiul îl înțepa.

— Poate ți-i foame, frate Luca? Doar nu te-i fi săturat cu două bucăți de pâne!

— Ba da! Și nici nu mai am poftă de pâne. În drum spre casă, oiu șterpeli câteva mere din pomătul lui Schlosser. Mă duc. Rămâi cu bine. Mâne seara, am să fiu sub fereastră ta.

— Bine, Țic-Țic.

Seara, căldura de peste zi mai stăruia în văzduh și'n pământ. Mii de stele, mari și mici, scânteiau pe firmament și părea că-și clipesc a glumă una alteia. Într'o mână cu donița de lapte, în cealaltă cu felinarul, Valia se ducea în grajd să mulgă vacile. Nazarie, care ieșise cu brațele încărcate de fân din șură, veni la ea.

— Ce-i cu tine? Ai plâns?

— Vai, cum m'a sfădit domnu'! Mi se pare că Stan i-a spus iarăși vreo prostie despre noi. Tare era supărat...

— Tu, Valia...

— Hm?

— Tu . . .

— Bine, bine, slutule, — și-l sărută.

— Să crești mare, fată hăi!

Lumina felinarului privea misterios prin ferestruica plină de colb și 'mpăienjenită a grajdului întunericul de afară. Zurrr . . . zurrr . . . curgea laptele în tact și din doniță se ridica miros plăcut și crud de iarbă, iar flăcăul mângâia pe umeri fata.

Stan mâncase de vreme cina și soarele încă nu era apus când se așezase pe pragul verandei, ca să viseze ca deobicei.

Incet ieșea caldul miros de așternut umed din grajd și se amesteca imediat cu izul dulce al frunzelor de teiu. O pace turburătoare se 'ntinsese peste sat. Câinii lătrau stins în depărtări. Prin pădurea de boji treceau umbre ciudate uneori. Pe Stan îl cuprinsese o chinuitoare nostalgie. Un sentiment nou, inexplicabil. O nesfârșită dragoste. Insă pentru cine? Sau pentru ce? Pentru imensul pământ înoptat? Pentru cerurile înstelate? Băiatul nu-și putea răspunde! Ceva îi sfâșia sufletul și par'că sesiza o reală durere în piept. Dar nu plânse. Stan nu plângea niciodată. Pleoapele îi rămâneau întotdeauna uscate. La răstimpuri, suna — lung, lung . . . — câte-un chiot în întuneric.

Rana dela picior începuse să-l doară. O durere săcâitoare, nesuferită, dar care nu ținu prea mult.

— Vină să faci baia, — răsări din verandă glasul lui Ioniță.

— Nu pot, tată, c'am alergat prin boji și mi-am tăiat piciorul într'un ciob.

— Ce neastâmpărat! Dar unde ți-s ochii?

Stan înghiți reproșul îngrijorat al tatălui său. Esențialul era că nu va mai fi luat la Cernăuți a doua zi.

În pat, Stan nu se putu gândi la altceva decât la expediția de-a doua zi. Călcâiul rănit nu-l mai durea de loc, însă, cu toate acestea, își simțea sângele svâcnind în rană. Transpirând, aruncă plapuma de pe sine și coborî din pat, ca să-și răcorească de podeală picioarele. Tăcerea era insuportabilă. Ar fi vrut să stea de vorbă cu cineva. Indiferent cu cine, numai să audă glas omenesc lângă sine, căci propriile gânduri îl compleșeau prea mult, ca să le mai țină singur tovărășie. Deschise ușa. În coridor, o fâșie subțire de lumină tăia peretele; lampa mai ardea în odăița Valiei.

Trase cu putere, aproape smulgând-o, clanța.

— Tu!

Servitoarea, care tocmai își făcea patul, scăpă perna din mâni.

— Vai de mine! — însă protestul era numai formal, căci cămașa de noapte, prea scurtă, îi lăsa goi genunchii albi și rotunzi.

Băiatul se așeză pe patul desfăcut.

— Ce cauți aici?

Abia acuma, așezându-se și ea, își acoperi genunchii și 'ntinse mâna să stingă lampa.

Intunericul se lăbărtă peste odaie.

— Nimic.

Apoi, brusc:

— Vreau să mă joc cu tine!

— Zău? — și râse leneș, ca și cum ar fi îmbrățișat-o Nazarie. — Și cum vrei să ne jucăm?

— De pildă . . . să te pișc sau să-ți dau catrința 'n sus . . .

— Ceee? — și-o plesni un râs de apă clătinată într'un pahar de cristal; când încetă, îl întrebă foarte curioasă:

— Cine ți-a spus de jocul aiesta ?

— Păi . . . Luca . . . — se trădă Stan fără să vrea.

— Așaaa ? Luca ? Și dom' director știe că Luca ți-a spus de datul catrinței în sus ?

— Nu, — trebui să mărturisească Stan.

— Te-ai înhăitat cu golanul acela și nu te mai despărțești de dânsul !

— Luca nu-i golan !

— Mama lui de . . . Ian ascultă, mă domnișorul ! Nu carecumva să te pună dracu' să scoți în fața lui dom' director ori a cucoanei așa vorbă, cu datu' catrinței în sus, că moartea ți s'o tras ! Și-amu cară-te, că mi-i somn.

Stan se 'ntoarse destul de nedumerit în odaia sa. Până să adoarmă, mai auzi niște râsete în odăița Valiei — dar fata nu râdea singură, și băiatul era sigur că de dânsul râde, așa că-i fu strașnic ciudă.

Afară, câinii lătrau — ca să le intre mai mult lapte în bot, căci răsărea luna, cu raze albe, cari gâlgâiau peste frunzele teilor. Uneori, Mopi sgrăbțana în ogradă, sub fereastră. Un greeruș melancoliza în cri-cri-uri agonizante. Vuietul nelămurit al nopții începuse un cântec nou din tăcerile infinite ale lumii. Lătratul cânilor, câte-o căruță pe șosea, departe, nechezatul mânjilor lăsați în țarcuri, câte un miau prelung de cotoiu — totul se amesteca într'un fel de tam-tam straniu și plin de neliniște.

Ziua aceea fu o febră pentru Stan. Părinții săi plecașeră la Cernăuți încă înainte ca el să se fi trezit. După ce-și bău cafeaua, se duse în ogradă și 'ncepu să se plimbe absent, fără să bage 'n seamă giumbușlăcurile lui Mopi, care nu-și putea explica atitudinea ciudată a stăpânului.

Trecând pe lângă șură, dădu cu ochii de Nazarie. Acesta, privindu-l, își lărgi gura într'un zâmbet batjocuritor.

— Prostu' naibei! — îl repezi Stan și-și văzu de drum spre ocol.

Ioniță și Melania se 'ntoarseră după-amiază dela Cernăuți.

— Valia, băiatul a fost cuminte ?

Stan făcu un semn discret la genunchi, semn care-i aminti imediat servitoarei că băiatul o văzuse în șură într'o atitudine cam echivocă sub brațele lui Nazarie.

— Cumincior, dom'le director, tare cumincior!

Ioniță despachetă o pușcă pentru copii.

— Iată ce ți-am adus!

Stan afectă o mare plăcere, însă, de fapt, găsea inutil cadoul acesta, cu care-ar fi putut trage doar în muște.

Terminând cina, Stan se retrase în odaia sa. Când Melania veni să stingă lampa, îl găsi în pat.

— Așa-mi place, Stănuțule, — îi spuse mama, mulțumită.

— Cine se culcă degrabă, nu se 'mbolnăvește niciodată.

Băiatul nu spuse nimic; gândurile lui erau în cu totul altă parte:

« Vom avea luna, vom avea luna . . . Luca și cu mine vom avea luna! Vom ascunde-o bine . . . Dacă nu va fi prea mare, o vom purta la piept, sub cămașă, o zi eu, o zi Luca, o zi eu, o zi Luca . . . »

— Noapte-bună, Stănuțule!

— Noapte bună, mamă!

— Iar ți-i gândul la prostii! — se răstește Pentelei, plesnindu-l peste creștet pe Luca.

Băiatul s'a ferit prea târziu și palma l-a lovit în plin.

— Ia cofele și adapă caii!

A 'nserat de mult.

Luca se duce la fântână. Dă drumul ciuturei, însă nu mai trage apa. Stă obosit. A lucrat toată ziua în câmp. Știe că, totuși, puterile îl țin și-ar fi în stare să lucreze și toată noaptea, dar un val de ură îl cuprinde împotriva fratelui său și, într'o pornire de mânie, izbește cu piciorul în cofe, așa că ele sboară până'n mijlocul ogrăzii.

— Ai înebunit, măi? — și Pentelei se repede cu furca după dânsul, însă Luca a și încălecat gardul.

« Iar rămân nemâncat! La urma urmei, nu-i mare pagubă . . . » — și revede bucătăria murdară, îmbâcsită de muște și de putoare, cu masa șchioapă, pe care servitoarea lui Pentelei îi aruncă în fiecare seară o bucată de mămăligă rece, cu ceapă, sau, mai rar, câteva linguri de borș într'o strachină nespălată.

Azi la amiază, când se 'ntorcea din câmp, s'a abătut pe la Liubic.

— Tu, — îi spusese bolnavul, — deseară am să mor. Să vii la mine deseară. Te rog să vii.

Luca simte că o teamă necunoscută îl încearcă și se tot uită la cer, rugându-se să înopteze mai curând, ca să poată fura însfârșit luna.

« Am să i-o dau lui Liubic, am să i-o dau și se va face sănătos . . . ».

Stelele îi bat ca niște ace în ochi.

Stan devenise nerăbdător; cobora mereu din pat, ca să-și lipească urechea de ușa care da în dormitorul părinților săi, dar se 'ntorcea desiluzionat, căci dânsii încă nu se

culcaseră. Valia spăla blidele în bucătărie și clinchetul paharelor ajungea până aici, imprimând atmosferei terne o nuanță de veselie și familiar.

Se duse la geam, să-și răcorească de sticlă obrajii înfierbântați; văzând că se apropie nouri, inima i se făcu mică.

« Nourii au s'ascundă luna », — și lăcrimă de ciudă.

Treptat, sgomotele începură să se stingă în casă.

Când lătratul lui Mopi îl vesti că Luca e 'n uliță, Stan era acu de mult îmbrăcat.

— Piciorul te mai doare ?

— Nu, nu mă mai doare de loc !

— Atunci, hai ! Hai, repede, repede ! La vale, pe lângă biserică . . . — fu tot ce-i spusе Luca.

Stan simți că și prietenul său e torturat de acelaș gând : cum va fi când vor lua luna ? Ce fel de cer va pogori, cu toate albăstrimile, cu toate stelele, în trupul lor încordat ? Ce apă vie le va curge binefăcătoare prin vine ? La vârsta aceea, când nimic nu e imposibil, amândoi erau siguri că aventura se va sfârși cu succes.

Trecură pe sub podul liniei ferate ; umbrele creșteau liniștit și copiii avură impresia că sunt atât de materiale, încât ar fi vrut să le pipăie carnea de întuneric, foarte puțin luminată de stele.

Abia acuma observară că Mopi se luase după ei.

— Ce facem ? — se sperie Stan. — De l-om întâlني pe cineva, are să ne dea de gol cu lătratul.

— Nu mai avem timp să ne 'ntoarcem. Poate că Dumnezeu ne-a hărăzi noroc și nu l-om întâlني pe nimeni.

Lăsară în urmă semnalele dela gară. O locomotivă manevra tăcut și luminile lunecau fără grabă dela peron la cantonul dinspre Cernăuți.

Lângă o gospodărie, câinii lătrau în somn — lătrat fără mânie, tihnit și liniștitor. Băieții se temură că Mopi va lătra și el, însă nu se 'ntâmplă nimic și-și putură vedea nestingherit de drum.

O căruța ajungându-i din urmă, copiii se feriră după șant, căci se temeau să nu fie întrebați de ce hoinăresc la o oră atât de târzie. Luca îl chemase la sine pe Mopi, și-i ținu cu mânilor botul, ca să nu latre.

După ce căruța se pierdu între răchite, Stan îndrăzni să vorbească :

— Mare noroc am avut! Erau soldați . . .

— Dacă li se năzărea ceva, mâncam o sfântă de bătaie, ba ne și duceau la jandarmerie . . .

Apoi, calea fu mai grea. Trebuiau s'o apuce peste câmp și picioarele li se 'ncurcau în ierburile de pe laturi. Urātu, care era fără ghete, își rănea tălpile în cioturile spinilor costiți anul trecut și nu odată, abia stăpânindu-și un geamăt, îl prinse de mână pe Stan; totuși, încleștându-și dinții, uitau de durere și pășeau dârji înainte. Dealul era aproape. În curând, luna avea să răsară. Trecură părâul și 'ncepură să urce râpile. Stan luneca mereu și-și sdrelea în pietrișul umed de rouă genunchii. La o cotitură a cărării lunecă atât de prost, încât o piatră ascuțită îi sfâșie pulpa. Sângele îi picura până la gleznă, dar — transpirat și abia răsufând, înainta fără preget.

— Mă hoț de lună! — glumi Urātu, ca să-și dea curaj.

Extenuați, se opriră un moment și priviră în sus. Stelele de pe culme începuseră să se stingă și Stan strigă disperat:

— Răsare luna!

Pe Luca, par'că l-ar fi cravașat cineva. Așa de tare-o pornise la goană.

— Poate mai ajungem la timp, — izbuti să spună.

— Poate, — nădăjdui Stan, alergând, într'o supremă sforțare, după el.

Dar fuga nu ținu mult. Sudoarea le șiroia pe frunte; ochii, ca și cum băieții ar fi mers prin fum, îi usturau; pornise un vânt rece și friguri rele îl apucară pe Stan, a cărui rană dela călcâiu îl durea din nou; Luca gâfâia cu sufletul pe buze și era aproape de leșin, — însă, înfigându-și degetele'n ierburi, se mai târa. Totul lupta împotriva celor doi copii. Dealul își gheboșea ca un balaur înfuriat spinarea, roua avea răceală de cuțit, spinii depe marginile cărării erau monstruos de mari și ghimpii își muiaseră vârful în otravă. Dar Stan și Luca înaintau cu o oarbă încăpăținare în timp ce stelele de deasupra clipeau mort, înghețat, într'o lume hidos de armonioasă.

— Ajută-mi, Stane! Intinde-mi mâna...

După câțiva pași, ajunseră pe culme.

Când, în cele din urmă, înțeleseră, o oboseală de moarte îi cuprinse. Nici revoltă, nici durere, însă oboseala era mai cumplită decât revolta sau decât durerea. Dacă n'ar fi fost oboseala aceasta, care, par'că, le pornea din rărunchi și care-i demoraliza, poate c'ar fi suportat mai ușor catastrofa, care-i sguduia atât de puternic, încât rămaseră mult timp fără să spună o vorbă.

Luna era în fața lor, însă departe, enorm de departe. Luna răsărea splendidă, mare, roșie, dar de după alt deal.

Copiii își dădură însfârșit seama că, dac'ar fi mers și 'ntr'acolo, — ar fi văzut-o, inaccesibilă mânilor lor înfierbântate, înălțându-se tot de mai departe, tot de după alt deal și altul.

Sus, pe creștetul măgurii, unde stăteau cu picioarele înfipte în pământ, era o tăcere de câmpie înghețată. Numai cei doi copii și cânele trăiau. Gâfâitul. Restul, tăcere de nepătruns.

Copleșit de 'nfrângere, Luca se lăsă'n genunchi, deși îi erau răniți până aproape de os, și plânse. Stan privea luna. Lumina ei îi mângâia omeneste obrazii. O dulce ploaie de brumi albastre curgea peste vale, amestecându-se cu fumul târziu al câtorva hogeaguri. Când câinii lătrau în sat, Mopi le răspundea cu urlete lungi și, atunci, totul tăcea. Stan simțea cum luna îl învăluie într'un straniu păinjeniș, strălucitor și înghețat. În jurul lui, par'că nimeni și nimic. Un gol imens. Dac'ar fi vrut, Stan era sigur că s'ar fi putut înălța la cer.

După ce crezu că a primit destulă lumină'n sine, băiatul îl privi pe Luca.

— Nu mai plânge, măi frate-miu, — dar acesta nu conțeni și Stan îl îmbrățișă descurajat, în timp ce discul roș ca purpura al lunei le sfida disperarea.

Picioarele băieților erau numai rouă, care intra în răni, urzicându-le cu răcoarea. Nemaiputând de oboseală, se lăsară pe iarbă și-o stare de sfârșeală, vecină cu somnul, îi moleși.

— Nu'i luna, măi . . . S'aaa duuus! — șopti Luca, holbându-se la astrul care se și ridicase deasupra copacilor, și-un nou val de plâns îl scutură.

Abia acuma — plânsul prietenului său sfâșiindu-i inima — revolta îl cuprinse pe Stan, care-ar fi vrut s'arunce cu pietre în cerul scânteetor, să sfarme în mii de țândări discul acesta roș, hidos în tăcerile lui de pustietate, însă revolta i se topi într'o resemnare cu atât mai dureroasă, cu cât nu putea plânga ca Luca.

« Mi se pare că n'am plâns niciodată, » — constată cu un fel de moarte în ochii aprinși. — « Eu nu pot plânga . . . Suflet uscat, suflet de piatră . . . »

Stară mult timp așa, pe culmea tăcută și plină de palori luminoase.

Intr'un târziu, Luca se ridică și spuse:

— Eu cobor. Mă duc la Liubicic.

Stan rămase singur. Din vale, Luca îl văzu răstignit peste cer, cu capul încercuit de aureola grea, nimicitoare, a lunii — și, ca și cum ar fi văzut ceva tainic și oprit, o rupse la goană.

Intră binișor în ogradă și se opri sub șură. Câinii nu-l adulmecaseră, așa că îndrăzni să înainteze pisicește până la ușa casei, pe care-o găsi rezemată, nu încuiată ca deobicei în timpul nopții și-o bucurie sălbatică îl copleși.

Liubicic trăiește. Liubicic a descuiat ușa și-l așteaptă.

Corpul lui Luca se încordă, statura i se refăcu; ochii i se umeziră și trebui să-și spună:

« Plâng prea mult. Plâng la supărare, plâng la bucurie. Dar poate că e mai bine așa, » — și-și șterse fericit lacrimile.

Impinse ușa și se opri din nou, să asculte. Sforăitul Vasilei se auzea din odaia de pe dreapta tindei.

« Doarme! Liubicic poate că moare și dânsa doarme! » — se mânie băiatul, însă se gândi imediat că somnul femeii e un semn bun: — « . . . înseamnă că Liubicic merge spre însănătoșire . . . Dealtfel, 'muca Vasilia n'ar dormi ea atât de liniștită! »

Bolnavul îl ghici și-l chiamă cu glas slab:

— Țic-Țic!

Luca se năpusti în bucătărie. Lovindu-se de prag, aproape că-și sclinti un picior. Bojbăi până-și deprinse ochii cu întunericul des al cuhniei și ajunse la pat. Căută repede mâinile lui Liubicic și le duse la frunte. Ardeau.

« Dacă aveam luna, răcoarea ei îi stingea fierbințeala . . . »

— Țic-Țic, mă temeam că n'ai să vii.

Bolnavul sta rău, dar nu mai era în putere să se așeze altfel în așternut. Luca își împinse mâinile sub mijlocul lui Liubicic și-l ridică.

— Totul e ud sub tine, măi băiete.

— Asud cumplit. Sudoarea-mi curge'n ochi și'n gură. Sunt learcă de nădușeală. M'am opărit. Pune mâna aici . . .

Omoplații erau jupuiți și carnea se cutremură când Luca o pipăi.

— Te doare?

— De azi dimineață, nu mă mai doare nimic. Mă simt ușor și vesel, numai că tare mi-i greu să mă mișc.

— Ai să te faci sănătos, Liubicic, și-ai să sburzi iarăși cu noi prin luncă. Vei fi căpitan în locul meu și . . .

— Nu vreau să fiu în locul tău. Nimeni nu-ți poate lua locul. Cine-ar putea comanda ca tine?

Vorbind, îi pipăi obrazii.

— Și tu ai asudat, Țic-Țic? De ce-ai alergat? Vrei să te 'mbolnăvești și tu?

Lui Luca îi vâjâia capul. Il apucă o slăbiciune, care-l înspăimântă. Trebui să se lungească alături de Liubicic.

Tăcerea din odaie era aspră ca o perie și sgâria auzul. Luna veni printre frunzele unui mălin în turbureala cenușie a cuhniei. Un fluture de noapte se juca pe sticla geamului. Apoi, căzu într'un păinjenis și-și stinse aripile de cenușă fulgerată cu dungi roșii.

După un timp, lui Luca i se păru ciudat că bolnavul nu-i mai vorbește. Alarmat, îl prinse de mâni, însă Liubicic nu și le mișcă. Il sgâlțâi, îl strigă pe nume.

Înțelegând, căzu cu fruntea pe pieptul prietenului său și nu se trezi decât când o revărsare de lumină se abătu asupra lui. Intrase Vasilia, cu lumânarea. Flacăra pâlpâia puternic, îngălbenind pereții. Bătrâna sesiză totul dintr'o singură privire și 'ncepu să urle:

— Tu mi l-ai omorât, tu mi l-ai omorât, tu, cu jocurile tale blestemate, — însă Luca Urātu n'o asculta, ci se uita la fața lui Liubicic, peste care trecuse, înainte de moarte, un zâmbet subțire, de 'mpăcare cu cineva ascuns, de dincolo de 'nțelegerea omenească.

— Liubicic . . .

— Hai, cară-te de aici, — strigă Vasilia. — A murit fără să se precistuiască . . . Doamne, iartă-mi păcatul . . .

« La ea se gândește, la păcatele ei! » — își spuse cu amărăciune Luca și, după ce mai privi odată fața mortului, se 'ntoarse către ușă.

În revărsatul zorilor, mai mult târîndu-se decât umblînd, Luca Urîtu se stinse în depărtare, spre pădurile Hlibiciocului.

Luceafărul de dimineață îi vestea un drum de uitare deplină, sau așa i se părea băiatului, care se prăbușea în mlaștini fără fund.

« Doamne, sufletul mi-i prea mic pentru atâtea dureri! »

Vasilia credea că Luca mai e prin apropiere, și 'ncepu să arunce cu pietre'n întunericul albicios al uliței care șerpuia printre vîgăuni și răchite putrede.

Era a treia zi de cînd Stan nu-l mai văzuse pe Luca, pe care-l aștepta zădarnic, emoționat și nerăbdător.

Nemaiținînd cont de faptul că părinții i-ar putea descoperi lipsa, o luă, peste grădini, către casa lui Pentelei, care-l primi cu sudălmii:

— . . . 'te'n . . . Cănele n'o mai dat de trei zile pe acasă . . .

« Poate că știe Liubcic unde s'a dus Luca . . . » — însă Vasilia, care umbla de colo 'ncolo, nebună, prin ogradă, și care tocmai se 'ntorsese dela 'nmormântare, îi istorisi bocind că nepotul ei a murit.

— Măi băiete, — sfârși bătrîna, — lasă-l în pace pe Luca! Fugi de el ca de dracu'! Blestematul acela numai noroc n'aduce oamenilor . . .

În cele din urmă, Stan se hotărî să se ducă pe la Ion, despre care Urîtu îi vorbise cu multă dragoste.

— Ce-i, ce vrei, măi băiete? — îl întrebă Tecla.

— Aș vrea să vorbesc cu Ion . . .

— Cu Ion? — și, dînd din mână a pagubă, începu să plîngă.

— Ce-i cu Ion ? — se 'ndărătnici Stan, cu o nouă teamă în suflet.

— Mâne mi-l spânzură.

Când Stan ajunsese acasă, o tobă vuia la jandarmerie și Mopi urla.

Ion Aluion, întâlnind o patrulă de cazaci, căpătase niște ciocolată dela un ofițer rus. Wachtmeisterul Dreher, care observase dintr'un tufiș scena, dăduse ordin ca băiatul să fie arestat. După un simulacru de proces, îl condamnase la moarte prin spânzurare ¹⁾. Culpă: spionaj și înaltă trădare . . .

Sentința fu executată chiar a doua zi.

— Ioniță, vezi ce-i cu Stan ! Am trimes servitoarea după el și spune să-l lăsăm în pace.

— Nemaipomenit ! — se miră directorul școlar. — Pân' acum n'a ieșit niciodată din cuvântul nostru . . .

În odaia sa, Stan, palid și cu ochii injectați, gema cu capul înfundat în pernă.

— Țțț ! Ce-i cu tine, băiete ?

— Tată . . . tată . . . am fost când . . . când l-au spânzurat !

— Cum ? — și Ioniță, consternat, crezu că n'a înțeles.

— Da . . . am fost . . . De ce l-au spânzurat, tată ? De ce ? Se uita la mine . . . par'c'ar fi vrut să-mi spună ceva !

Întâiu, Ioniță vru să-l bată, însă se răsgândi și-l mângâie pe creștet ; apoi, oftă și se înapoie în sufragerie.

— Tu, Melania, să-l lăsăm în pace pe băiat.

¹⁾ Vezi romanul « Ion Aluion », apărut în editura « Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina ».

— Dar ce s'a 'ntâmpat? — și se 'ndreptă spre ușă, s'alerge la copil.

— Stai, Melania, — îi spuse blând Ioniță. — E-o durere mare în sufletul lui și nu se cade să i-o sgândărim.

Intrucât soția sa îl privea fără să-l înțeleagă, îi explică:

— A fost de față la execuție... Doamne, cum de nu l-am văzut? Cine-i va fi spus? — și-o turburare începu să-l chinuiască. — Mă gândesc la afurisitul aiesta de războiu și mintea mi se 'ntunecă. Noi suntem bătrâni. Sufletul mi-i ca piatra, dar ce se va alege din sufletul de ceară al copiilor, în care totul lasă urme adânci și de neacoperit? Zi de zi, bubuitul tunurilor, coloane nesfârșite de soldați, convorbirile noastre, mereu despre moarte, schingiuirile, execuțiile... Crezi că un copil nu le vede, nu le simte? Și timpul va turna în aceste răni alte otrăvuri, alte neliniști. Iată, mă tem că viitorul va fi îngrozitor de crunt, chiar dacă vom scăpa teferi din măcelul acesta. Nici nu se poate altfel. Ce vrei să crească din atâta sânge? Pace și fericire? Nu, Melania. Va fi o veșnică luptă, mai cumplită ca moartea, în copiii noștri... Și ei poate că nici nu-și vor da sama de unde le-a venit răul și vor arunca vina asupra unor fapte sau stări cu totul străine de adevărata cauză a dramei lor. Iar noi nu-i vom înțelege și-i vom mâna spre disperare, vom arunca pietre 'n ei...

Valia aduse supă, însă Ioniță abia sorbi două linguri și 'mpinse la o parte farfuria.

Mâncarea îi păruse sărată ca sângele.

Încă în seara aceleiași zile, armata rusească intră în Cuciurul-Mare.

CAPITOLUL II

LUCA ȘI LUPOAICA

Alungat din bucătărie de Valia, pe care-o încurca la spălatul blidelor, Stan se retrase în odaia sa. Desfăcutiile cu jucării, însă tinichelele multicolore îi păsură atât de caraghioase, încât le aruncă înapoi în dulap și începu să se plimbe neliniștit prin cameră. Intrucât băiatul boncănea prea puternic cu ghetele în podele, Ioniță îi strigă din salon să se ducă în curte și să nu mai facă atâta tărăboiu, căci, ziua fiind foarte călduroasă, era obosit și voia să doarmă. Stan ieși în ogradă. Ca să se distreze, aruncă grăunțe la pui și udă găștele. În grajd, desmierdă caii și scărpină fruntea vitelor. Apoi, organizează cu Mopi o vânătoare după Ciuchi, care se refugie, miorlăind îngrozitor, în șură. La urmă, plictisit de toate acestea, Stan se duse în uliță. Leapa-leapa, leapa-leapa, ajunse lângă biserică. Intâlni câțiva soldați ruși, însă nu se sperie de dânșii și-și continuă drumul până dădu de-o ceată de băieți. Li recunoscu și se bucură.

— Voi sunteți ai lui Luca, nu ?

— Da. Adică am fost, că nu mai știm unde-i. Ne temem că-l va fi ucis cineva, — se plânse cel mai mic, în care Stan îl ghici pe Cătrănuț.

— Iuridovi îl ura foarte mult, — spuse altul.

— Il va fi găbjit undeva și gata! — scânci Cătrănuț.
O umbră grea se așternu peste fruntea băieților.

— Poate că Luca a plecat undeva și se va înapoia în curând,
— se consolă, însă neconvins, Stan. — Dar de ce stați
aici? Hai în dumbravă. Acolo-i mult mai frumos!

— Nu se poate, căci Iuridovi a pus mâna pe ea și ne
alungă cu pietre.

— De ce nu-l luați și voi cu pietre?

— Fără Luca suntem ca fără ochi, — oftă cel mai răsă-
rit dintre ei, iar ceilalți, pe rând, se sclifosiră la fel. — Până
nu se va 'ntoarce căpitanul nostru, nu ne mai putem apro-
pia de luncă.

— De-ar veni odată! Liubicic trebuie răzbunat, — spuse
Cătrănuț.

Voineagu, cel mai în vârstă dintre băieți, îl lămuri pe
Stan:

— Cât timp lipsește Luca, nu ne mai jucăm de-a războiul.

— Și n'are să vă fie urât?

— Deh!

Stan chibzui; apoi, fața i se luminează și spuse voios:

— Veniți cu mine.

— Incotro?

— Nu 'ntrebați mult! Vreau să vă dau ceva.

Toți porniră în coloană și se opriră lângă gardul care
despărțea de uliță curtea directorului școlar.

— Așteptați-mă aici.

Ca să nu-l trezească din somn pe Ioniță, Stan intră prin
fereastră în odaia sa. Deschise dulapul și, improvizând un
sac din pătura patului, strânse la un loc jucăriile, pe cari

le transportă, fără ca vreunul de-ai casei să bage de seamă, în uliță și le împărți copiilor uimiți. Cu prilejul acesta, Stan îi cunoscuse pe toți după nume și se împrietenise mai îndeaproape cu ei.

Zilele următoare, Stan găsi mereu noi posibilități de-a se sustrage controlului părinților săi. De îndată ce se simțea nesupravegheat, alerga în uliță, unde, la o cotitură ferită, sta ceasuri întregi în tovărășia copiilor. Unul din ei, Policarp, era bun povestitor și le istorisea întâmplări eroice sau comice din viața lui Luca și a lui Liubcic. În felul acesta, păstrau un permanent contact sufletesc cu comandantul lor și prietenia pentru el se menținea caldă și sinceră. Seara îi surprindea adesea în evocarea lui Luca. Atunci, Stan trebuia să iscodească scuze ticluite cu mare meșteșug pentru Melania, care, întrebându-l pe unde-a hoinărit, îl lua în răspăr și-l amenința cu clasicul « douăzeci și cinci ». Din istorisirile copiilor, Luca Urātu creștea ca un stejar în imaginația lui Stan. Tot ce era atribut al vitejiei, se alătură automat persoanei lui Țic-Țic, așa că, după câțiva timp, dispărutul trebuia să ajungă un model demn de-a fi imitat și-un imbold pentru fapte eroice. Totuși, uneori, Stan lăncezea. La ore târzii de noapte, avea adevărate halucinații. I se părea că Luca se apropie prin întuneric. Atunci, alerga la fereastră, o deschidea și se pregătea să-și îmbrățișeze prietenul, însă în ogradă nu erau de cât umbre, cari fugeau, bătându-și joc de dânsul.

Deși Rușii ocupaseră comuna, sătenii nu-și schimbaseră întru nimic felul de traiu. Dimpotrivă, s'ar fi putut spune că se simțeau mai liberi ca sub Austriaci. Ofițerii erau amabili cu toată lumea, iar soldații cântau și vorbeau

întreaga zi despre Dumnezeu. Cu excepția unor mici incidente, provocate de cârciumarii evrei, totul se petrecea în liniște și bună înțelegere, astfel că însuși părintele Avacum adoptase o conduită prietenoasă față de ofițerii inamici, cari fuseseră încartiruiți la dânsul, și dăduse ordin ca tacăturile prețioase, tănuite cu atâta grijă în pivniță, să fie readuse în sufragerie și așezate la loc de cinste.

— Stănuțule, — spuse Melania într'o seară, — noi ne ducem la părintele Avacum, care-și serbează ziua natală, și-i posibil să ne întoarcem foarte târziu, așa că nu te putem lua și pe tine.

— Bine, mamă.

Mirat că băiatul nu pretinde să meargă și el, Ioniță îl întreabă:

— Nu cumva ești bolnav?

— Bolnav? Da' de ce să fiu bolnav? — protestă Stan.

— N'am nimic.

— Să fii cuminte Stănuțule, — îl avertiză Melania și-l sărută pe frunte. — Dacă vei fi cuminte, ți-oiu aduce o bucată de tortă dela părintele Avacum.

Băiatul aspiră adânc parfumul mamei sale, și-i promise că va da pace Valiei, că nu va trage de coadă pisica și că se va culca de vreme.

— Așa-mi placi, băiete! — și Ioniță îl bătu vartos pe umeri.

După ce părinții săi se duseră, Stan sbură pușcă în bucătărie. E adevărat, pe Ciuchi n'o trase de coadă, însă îl asmuți pe Mopi împotriva ei și pisica nu găsi un refugiu mai potrivit decât spatele servitoarei. Valia scăpă mătura din mână și-și scuiță de trei ori în sân.

— Ptiu, drace! Să știi că, de astădată, am să te spun la cucoana.

— Eh! — făcu Stan disprețuitor. — Tu n'ai să mă spui niciodată la « cucoana ! »

— Așaaa ? Apoi eu, domnișorul . . . — însă Nazarie o ghionti să tacă și-i șopti la ureche :

— Taci, că va povesti lu' dom' director cum ne-a prins în porumbiște . . .

Valia începu să-și blesteme zilele, iar băiatul își continuă indiferent hârjoana cu Ciuchi. Când se sătură, îi izbi servitoarei un « bu ! » în față. Ea se sperie și-și scui pă din nou de trei ori în sân.

— Tu, Valia, — îi spuse binevoitor Stan, — dac'ai să-ți stupești atâta țâțele, ele au să crească așa de mari, că Nazarie are să creadă că ești o vacă.

Nazarie bufni într'un răs mai sgomotos ca lătratul lui Mopi, care acompania scena.

— Vacă, eu ? — se scandaliză la culme Valia. — Mare nerușinat ești, domnișorul ! Așa-i dacă te joci cu golanii . . . Na ! Să te audă cucoana !

— Par'că mama trebuie să audă toate, câte le vorbim noi !

Nazarie, ținându-se de pânțele, mai râdea.

Găsind că nu mai are ce face în bucătărie, Stan ieși în ogradă.

— Cătrănuțule !

— Aici's !

Stan îl găsi pe copil lângă fântână, unde cuprindea, râzând, semicercul unui teiu. Nu departe, se înălța, ca o matahală, căruța cu fân, pe care Nazarie o adusese după

amiază din câmp. Se urcară în ea. Când își dădeau capul pe spate și se uitau spre cer ca 'ntr'o apă foarte adâncă, stelele îi amețeau cu orgia lor de aurărie verzuie. Intreg satul vuia sub imensitățile cerului de vară și rumoarea ogrăzilor avea ceva plăcut, melodios, de cântec. Plantele, molesite de atâta azur, exhalau un miros pătrunzător și excitant. Copiii, învăluiți în mireasma amăruie de cimbru a fânului, n'aveau chef de povești. Lumea nu vorbea, ci fremăta din toate fibrele — până și 'n aripile liliecilor, cari roteau besmetici deasupra căruței.

Cu o zi în urmă murise Beer — Litman Beer —, un cumnat al ospătarului Wender. Litman, un negustor astmatic și obez, care venea uneori, mai ales toamna, când hambarele erau pline și miroseau a pâne, pe la părinții lui Stan, ca să cumpere cereale, fusese om dat dracului și mare desfrânat. Cu degete cari căutau mereu, degustător de pofticioase, a muiere, — deștepta repulsie ca la vederea unei reptile cu bube mâsgoase pe piele. Naiba știe cum de murise. Destul că-l găsisse nevastă-sa în pomăt, rânjind, mai obscen ca oricând, cu fața spre cer și pantalonii descheiați. Cătrănuț tocmai îi istorisea lui Stan aceasta, când o pâlălaie albă foșni pe lângă căruță, făcându-i pe băieți să sară'n picioare.

— Voi sunteți, plozilor ?

Era Valia. Ieșise după apă și clinchenea cofele întreolaltă.

— Noi suntem ! Cine vrei să fie ? Da' nu plozi, toanto !

Servitoarea părea împăcată și n'avea poftă de ceartă, așa că se lăsă pe lespedeza fântânii, iar băieții se cuibăriră din nou în fân.

— Ce sfătuiți, măi ?

Stan o lămuri că discutau despre Litman.

— Aha! Bine că l-o strâns diavolu' . . .

Deși nu sesiza exact moartea, Cătrănuț o intuia și-și dădea seama că ea e ceva cumplit și sacru. Auzise de multe ori că morții nu trebuie vorbiți de rău și, de aceea, protestă împotriva exclamației aruncate de Valia. Ea se gândi câțva timp și, apoi, le spuse cu o nuanță de dispreț, pe care numai Stan o putu înțelege:

— Ei, Litman! O spurcăciune! Voi sunteți niște pârtaci și n'aveți cum cunoaște ce ticălos a fost Litman, că abia vi s'a uscat laptele de pe buze. Hiii! Câte fete nu plâng și astăzi din pricina lui! Fete cu copii . . .

Stan n'avea de unde să știe că spurcăciunea lui Beer consta în a-și bate joc de cele mai frumoase fete din sat, după cari flăcăii își stâlceau zădarnic pumnii la horă. Aceste fete, inaccesibile brațelor vânjoase ale băiețoilor cu dor de 'nsurătoare, sfârșeau printr'un inexplicabil mister în păienenișul lui Litman. Zădarnic se juraseră câțiva flăcăi să-l curețe într'o noapte. Negustorul se pricepea să-și păzească pielea și, pe deasupra, avea un dar extraordinar de-a mușmaliza toate plângerile adresate jandarmeriei de către părinții victimelor. Stan, însă, credea că spurcăciunea bătrânului cerealist se limita la a fura copiii, pe cari — după cum se șoptea în sat — îi vâra în poloboace cu blană de cuie, ca să le bea sângele, păstrat cu grijă în niște vase de argint masiv.

Pământul clămpănea din aripi moi de murmur. Copiii o ascultau pierduți pe Valia, care lălăia un sfârșit de cântec. In cele din urmă, servitoarea se plictisi și, cu răsufierea mai liniștită, își umplu cofele, ca, reîncepându-și cântecul, să

se furișeze în casă, unde patul o aștepta cu Nazarie, cu răcoare și cu purici, cari îi pigmentau pielea de măr alb.

Cătrănuț tăcuse mult. Stan bănuia că prietenul său scornește ceva și-i dădu pace, ca să rumege mai bine 'n minte.

Departe, fulgera mut a vară 'ndelungată, luminând nourii mici, îngrămădiți într'un colț al zării, care părea nesfârșit de adâncă.

Se apropia furtună.

Cătrănuț îi vorbi câteva minute lui Stan și acesta spuse:

— Bine, ne ducem. Numai să-l închid în casă pe Mopi, că se ia după noi.

Porniră. Tot pe drum îngust, cu răchite hâde pe delături, cari se mișcau ca niște oameni pe măsură ce picioarele băieților se grăbeau. Apoi, pe-o cărare, în stânga, printre porumbiști cu glasuri de moroiu în fiecare frunză. Iarși uliță — ceea ce era destul de periculos, căci puteau întâlni vreun soldat rus și se temeau și de scorburile cari se uitau urât la ei. Undeva, par'că mai departe decât fulgerele, bufneau tunurile. Deși războiul își pierduse din intensitate pe frontul bucovinean și nu-l mai interesa prea mult pe Stan, el îi simțea, totuși, prezența și-și mărturisea că-i place ritmul de viață in maximo — mereu convoiuri de prizonieri, cari urlau noaptea în vagoanele cu destinație necunoscută, regimente extenuate de marș, răniți transportați la spitalul improvizat ad-hoc în edificiul școlii primare și beții fără capăt în cercurile ofițerești.

Tăceau. Vorbeau destul copacii. Borboroseau ceva în bărbile lor vegetale, cari se agitau în vânt.

Cerul se 'nourase repede și, din noaptea liniștită, pe care-o apucaseră în ogradă, se făcu alta, agitată și rea, cu pisici

blestamate, ai căror ochi de foc mort luceau straniu și cari par'că sbugheau de sub pașii copiilor, ca, pe urmă, să le taie în cruce drumul bolohănos și plin de gropi.

Trecură pe lângă cimitirul creștin, însă nu se 'nfricoșară, căci acolo odihneau țărani sfătoși, mătuși cărunte și zâmbitoare, flăcăi cu mușchi tari și fete cu ceva de ciută în șoldurile de piatră. Stan vizitase cu tatăl său cimitirul, într'o Duminică dimineată, și locul acesta n'avea nimic înspăimântător. Ciocârliile se ridicau, din câmp, deasupra lui, și'n ierburi zumzăiau felurite găngăanii, iar crucile erau frumoase ca niște mirese și cu flori pe lângă ele.

— Mai e mult ?

— Nu. Numai ogorul și-am și ajuns.

Incepură să deslușească o lumină palidă dintre răchite.

— Acea-i dela casa groparului lor.

După câteva minute, numai gardul îi mai despărțea de cocioaba care se 'nălța ca o umbră cu sâmbure de lumină înaintea băieților.

— Fereastra nu-i astupată, — constată cu ușurare Cătrănuț.

— Sărim peste gard ?

— Sigur! — și-și dădură vânt peste 'mpletitura de nuiele. Stan căzu în genunchi, dar nu-l duru.

— Au!

— Ce-i, Cătrănuțule ?

— M'am sgâriat rău de tot. Gardu-i acoperit de sârmă ghimpată.

— Te doare tare ?

— Strașnic. Mi-am dungat dela cot până la palmă mâna și . . .

Stan îl apucă de braț:

— Ascultă!

...Incordându-și auzul, Cătrănuț prinse o serie de explozii, foarte depărtate, cari huiiau sinistru și se succedau ritmic.

— Nu-i nimic. Răsboiul...

— Par'că s'ar surpa pământul, Cătrănuț.

Satul era altfel ca 'n noapțile cu lună și stele — mai tăcut și mai impresionant. Intunericul alerga pretutindeni, să-și bage degetele 'n ochii oamenilor. Bufniturile aveau ceva de iad în ele. Copiii se temeau; totuși, înaintau deabușilea și ajunseră până sub fereastra îngustă și prăfoasă; ridicându-se încet, cu precauții, ca să nu stârnească sgomot, se uitară prin ea. Stan îl strânse de mână pe Cătrănuț; se temea ca prietenul său să nu țipe, căci aici părea să fie casa diavolului. Odaia, în care ardeau o mulțime de lumânări, nu era mobilată. Atâta, că'n mijlocul ei se înălța un fel de masă, pe care zăcea Litman Beer, numai în cămașă, umflat și cu gura căscată. Deodată, o ușă se deschise și vreo zece evrei bătrâni năvăliră înăuntru. Caftanele lor mârzoase fluturau ca niște aripi de liliac buimăcit de lumină.

Evreii stinseră lumânările și odaia se cufundă în întuneric. O melodie stranie începu să adie în beznă și copiii o ascultară ca hipnotizați. Apoi liniștea, sdruncinată de urletele tunurilor, curgea fumurie peste țarini, până departe. Pământul era bun ca un pat după o zi de muncă în câmp. Băieții simțeau cum cresc ierburile, par'că din ei, în cimitire. Pretutindeni, case fără lumină, dar Stan le știa, albe, aproape, și nu se mai temea. În noaptea aceea, băiatul se simțea lucru. Pământ. Toți nervii lui receptau aburul unui duh, care trecea, ca la început, peste ape și lut.

Stan și Cătrănuț se lăsară la pământ și ierburile le spuneau :

— ... eu's sulcină ...

— ... eu's pelin ...

— ... eu's cimbru ...

Cătrănuț șopti :

— Măi, mă doare capul. Noaptea asta-i cumplit de turburătoare. Să mergem, măi frate.

Lângă cimitirul creștin, se opriră. Fulgerase și cei doi băieți văzură o pată albă sub niște tufe de soc.

— Să știi că-i Iuridovi! — spuse Cătrănuț. — Am eu așa o presimțire.

La un nou fulger, văzură iarăși arătarea aceea. Par'că-i aștepta.

Când se apropiară, constatară că, într'adevăr, e Iuridovi. Se măsurară lung prin întuneric. Gâfâiau cu toții. Pândindu-se, se pipăiră cu privirea.

— Da, eu sunt, — rupse Iuridovi tăcerea.

Cătrănuț se și repezi :

— Ascultă, Iuridovi. Ce-ai făcut cu Luca ?

Băiatul dădu nedumerit din cap.

— Cu Luca ? Nu 'nțeleg ...

— Nu te mai preface ! Știi foarte bine că Luca a dispărut. Numai tu l-ai putut ucide.

— Eu ? Eu l-am ucis ?

Gheorghe habar n'avea de dispariția lui Urātu. Se și mirase că inamicul său nu l-a provocat la luptă pentru moartea lui Liubcic.

— Iuridovi, — se 'nfurie Cătrănuț, — îi vai de capul tău dacă nu ne spui ce s'a 'ntâmplat cu căpitanul nostru. Nu glumesc,

Gheorghe fusese gata să mărturisească sincer că-l surprinde și pe dânsul dispariția lui Luca, însă amenințarea lui Cătrănuț îi sgândări orgoliul.

— Nu mă tem de tine, mă! — ripostă dânsul. — Ce, ești jandarm, că mă 'ntrebi?

— Iudo! Tu știi ce s'a 'ntâmplat cu Țic-Țic și trebuie să ne spui.

— N'am să spun nimic! E treaba mea dacă știu sau nu știu ceva.

— Atunci, na! — și, până ce Iuridovi să-și dea seama ce se 'ntâmplă cu dânsul, îl izbi cu pumnul în bărbie.

Cel lovit se clătină și, nereușind să-și păstreze echilibrul, se prăbuși în colbul drumului. Cât ai clipi, Cătrănuț își și desfăcu cureaua și legă mâinile lui Gheorghe. Victima — degeaba ce se sbătea.

Incepu să ploaie și fulgerele se 'ntețiră, iar tunetele îi asurzeau pe băieți. În curând, ei fură udați până la piele. Când fulgera, Iuridovi părea atât de palid, încât cearcănele dela ochi deveneau violete. Cătrănuț îl înșfăcă de păr și-l târî în șanț. Stan se 'ngrozi de cruzimea prietenului său, însă gândul că e posibil ca Gheorghe să-l fi omorît pe Luca îl opri dela orice intervenție în favoarea celui maltrat.

— Spui ori nu?

— Nu spun nimic, viperă mică și afurisită! Ai să mi-o plătești tu scump aiasta...

— Poate pe cealaltă lume! — și-și apăsă mâinile în gâtul lui Gheorghe. — Spui ori nu spui?

Iuridovi bolborosi ceva, însă un tunet îi acoperi cuvintele.

— Grăbește-te!

— Ucigașule...

— Fie și ucigaș. Par'că tu nu ești ucigaș ?

— Eu nu l-am omorât pe Luca.

— Jură-te!

— Jur!

Mânile lui Cătrănuț slăbiră strânsoarea.

— Bine. Atunci n'am să te omor. Dar trebuie să te pedepsesc pentru moartea lui Liubicic, — și Cătrănuț îl izbi cu un bolovan în piept.

Iuridovi nu scoase niciun strigăt. Iși încleștase dinții și nu slobozi niciun geamăt. Lui Stan i se făcu milă de dânsul și-i spuse lui Cătrănuț:

— Să-l lăsăm. L-ai bătut destul.

Cei doi băieți se 'ndepărtară prin furtună. Iuridovi rămase să zacă în șanț. Gura îi era plină de sânge. Dacă ploaia nu i-ar fi răcorit obrajii, desigur c'ar fi leșinat în șuvoaiele din șanț.

* * *

Târîndu-și cu greu picioarele obosite, Luca ajunsese târziu în apropierea pădurii. Mort de oboseală, par'că, uitând totul ce era în urma sa, se trântise fără alegere lângă o tufă de soc și adormise imediat. Când se trezi, soarele era aproape de apus. Pădurea se 'nvăluia în albastrimi întunecate și băiatul se temuse să intre sub coroanele imense ale fagilor, așa că, până se făcuse noapte, se ațînuse mai mult pe la margini, unde ajungeau, luptându-se cu lăstarii cruzi, niște fânețe și chiar porumbiști. Iși astâmpărase foamea cu bob și mazăre, iar setea, bând dintr'un isvor, care gălgâia de sub pietrele unui dâmb acoperit cu frasini. Noaptea, prima lui noapte petrecută departe de

oameni, îl terorizase cu 'nchipuiri înfricoșătoare. Așteptase cu jind dimineața și, când, însfârșit, soarele răsărise, se rugase în genunchi lui Dumnezeu. Ducând o viață instinctivă, de animal fugărit, o oroare atât de amarnică împotriva oamenilor pusese stăpânire pe el, încât nici măcar propriu-i chip nu voia să și-l vadă, — și, de aceea, când se apleca, la isvor, deasupra apelor cu luciu liniștit de oglindă, își închidea desnădăjduit ochii. Peste tot acest sdruncin, numai un gând clar: să fie singur, fără martori la durerea lui, care-i schingiua sufletul.

Cinci zile o dusesese așa, chinuindu-se și dormind pe apucate, incapabil de-o hotărîre, care să-i ordoneze într'un fel oarecare traiul.

Intr'a patra zi, ploaia îl scăldase până la piele și trebuise să dărdâie de frig toată noaptea, căci cămașa nu mai voia să se usuce. Dimineața îl surprinsese demoralizat și cu obrajii palizi de nesomn, și băiatul nu-și revenise decât la amiază.

Poate că și a cincea zi ar fi petrecut-o în aceeași nesigurantă chinuitoare, dacă nu s'ar fi întâmplat ceva, care-l decise să ia drumul spre adâncul codrilor. Tocmai isprăvise de mâncat niște pădurețe, cari îi strânseseră gura pungă, și voia să se lungească la soare, ca să scape definitiv de jilăveala îmbrăcăminții, când un grup de săteni se apropie de pădure. Un moment, Luca se gândi să iasă înaintea lor, ca să le ceară un dărab de pâne sau un colț de mămăligă, însă, fiind sigur că-l vor întreba cine-i și de unde-i sau chiar și alte lucruri, renunță și, ca să nu fie descoperit, mai ales că sătenii veneau glonț spre dânsul, o 'ntinse pe-o cărare spre 'ntunecimile verzi din fața sa. La început, se cam

temu. Credea că, la fiecare pas, va fi amenințat de sălbătăciuni, cari vor căuta să-l sfâșie, însă nimic nu se arăta și prinse curaj să privească liniștit împrejur.

După o bucată de mers, copacii prinseră să se 'ndese unii în alții cu crengile și cerul își rărea tot mai mult frunzele albastre. Pământul, din care săltau, încolăcindu-se besmetic, rădăcini noduroase și jilave se surpau uneori în văgăuni întunecoase, de unde se 'nălțau, ca niște valuri agitate, gorunii și frasinii cu licăriri de soare. Ferigile se 'ntindeau deasupra smârcurilor, iar ciupercile, majoritatea cu căciuli roșii, aduceau surâsuri binevoitoare în umbra deasă a tufelor, peste cari se năpusteau furioși copacii mai bătrâni. Mustind de suc, țărna era lipicioasă. Luca lipăia cu impresia că se va scufunda ca într'o mlaștină și sălta ca o barză peste cleiul negru al cărării. Când acesta se pierdu între niște brusturi, se opri nehotărît. Orientându-se după lumină, păși prin ierburi spre apus, încotro știa că pădurea se adâncește vreo zece kilometri și, până'n seară, nu-și conteni mersul.

Mirat că nu 'ntâlnise o fiară, se 'nveseli întrucâtva și 'ncepu să fluiere, însă ecoul îi răspunse misterios și Luca, înfricoșându-se din nou, tăcu. Vrând să profite de ultimele lumini ale amurgului, se puse să caute de mâncare și, când dădu de-un smieuret, se așternu lacom la potolirea foamei. Apoi, închinându-se, se culcă și, cu toate că locul era umed și plin de țânțari, adormi fără caznă.

Când se trezi, nu-i vorbă, îl cam dureau picioarele, dar se 'ntinse odată și bine — și greutatea din trup îi dispăru ca luată cu mâna. Oricum destul de odihnit, prinse să cerceteze terenul.

Se afla pe-un fel de podiș cu iarbă multă și mătăsoasă. Stejarii curgeau ca niște râuri pe colinele cari, văzute din depărtare, păreau o mare verde cu ușoare reflexe albastrii. Soarele înălbea niște nouri subțiri peste coamele învolvurate ale dealurilor și le dădea diferite chipuri fantastice. În apropiere era o desime de fagi tineri, tăcuți și dârji, cu fruntea până sub creștetul cerului.

Luca își roti încăodată privirea și-abia de se sătură, într'un târziu, de toată bogăția asta a pământului.

De când cu războiul, pădurea rămăsese fără paznici, căci forestierii și organele în subordine se nimeriseră să fie nație proaspătă, cu datorie către împărat, așa că inginerul Hettmer, « Verwalterul » ocolului silvic, găsisese numai cu mare greu un om de încredere. Acesta — făcea ce putea, dar unde să țină sub ochi atâta amar de codru? Sătenii din împrejurimi nu se mai osteneau să cumpere lemn, ci fiecare se ducea de capul său de și-l alegea cum îi venea mai bine, din margine.

Luca știa lucrul acesta și n'avea grijă că va 'ntâlni picior de ființă cuvântătoare. Întrebarea era dacă se afundase destul și dacă dealurile nu-i înșelau socoteala ochilor. Ca să se asigure, deci, că drumul i-a fost cu prisosință de adânc, chibzui un stejar mai arătos și, cât ai clipi, fu în vârf. Spre apus, nici nu se uită, căci tot pădure mergea într'acolo. Cu atât mai mult, însă, se coborî spre răsărit, de unde venise. Într'adevăr, se deslușeau niște câmpuri încoace — și chiar câteva case. Era, prin urmare, primejdie din partea asta. Stătu cât stătu, ca o veveriță, în brațele molcume ale copacului, dar picioarele, îndesate în îndoitura unui ram noduros, începură să-l furnice și se lăsă sprinten

la pământ, turtind vreo două ciuperci mai făloase, ale căror căciule se duseră deadura până 'ntr'un ciot ciupit de cari.

Dimineața răsufila prin toate frunzele pădurii. Căldura încerca să se coboare, însă stejarii și fagii luptau vitejește împotriva ei, îngăduind-o numai atâta, cât se potrivea pentru ierburi și găngâanii, iar Luca îi simțea pe braji mângâierea plăcută. Un duh reavăn de sulcină împărătească și de cimbru acrișor plutea pretutindeni, rareori tăiat de câte o boare aspră cu miros de lut.

Băiatul mai privi odată, cuprinzător, și, apoi, o luă iar spre apus. Copacii începură să se 'ndesească din nou. Erau bătrâni,—însă, după chipul în care dădeau din coate după lumină, se vedea că mai au chef de traiu. Vegetația mărunță, lipsită de soare, tânjea. Numai ferigile dăinuiau nepăsătoare și ocroteau de goliciune pământul apos.

Luca înainta cu greu, mai cu seamă după mușchiul copacilor și mai rar după soare, căci nu-l prea putea găbji dintre atâta frunziș. Copaci, doborâți de bătrânețe, tufișuri dese, hârtoape și alte obstacole îi îngreuiau drumul. Năclăit de sudoare și cu inima bătând să-i spargă coșul pieptului, Luca înainta, totuși, — încăpăținat și fără teamă.

Pe la amiază, dădu de-o dumbravă cu iarbă mare și străbătută de-un părâu limpede, că se puteau număra pietrele de pe fund. Flori sălbatice creșteau în voie pe maluri. Țârna era svântată și fericirea lui Luca fu deplină când descoperi și o plajă de nisip mărunț și auriu. Atrăși de lumina puternică a soarelui, câțiva peștișori argintii se jucau la suprafața apei. În marginea dumbrăvii, un măr încărcat cu fructe îl îmbia pe băiat.

— Cine te-o fi altoit? — îl întrebă Luca după ce gustă din roadă, căci ea nu era pădureață, ci dulce, și se cunoștea ușor că pomul fusese îngrijit de-o mână omenească.

Intrigat, căută o explicație, însă, deoarece foamea nu-i dădea pace, nu se sforță prea mult să ajungă la capăt cu investigația.

— Aici am să rămân! Mâncare am, loc de scăldat așijderea, iar soare berechet. Nu-mi lipsește decât o casă, — și se duse să exploreze copacii dimprejur.

Nimerind o scorbură uimitor de spațioasă, o curăți de ciuperci și de găngânii. Apoi, smulse iarbă și-o întinse la soare, să se usuce, iar spre seară o strânse și-și făcu așternut din ea.

Luca n'avea de ce să se plângă. Viața pe care-o ducea era minunată. Stătea ceasuri întregi, gol, la soare. Când se sătura, sărea în părau și se lua la 'ntrecere cu peștii, cari îl amăgeau la locuri locuri răcoroase, sub niște sălcii pline de umbră și cu miros de mâl. Atunci, ieșea la mal, de unde se uita în apă, urmărind jocul peștilor, sau în iarbă. Libelule mari — albastre și străvezii, scânteiau ca argintul și Luca le privea până se pierdeau în frunzișul tufelor. Nu-i lipsea nimic. Viața în aer liber, mereu în soare, îi întărise trupul, care se desvolta bogat în sevă și fără opreliști. Uneori, se urca în copaci. Inconjurat de frunziș, părea un puiu de zeu. Chiuia din răspuțeri, însă nu-i răspundea decât ecoul sau vreo pasăre de noapte, stingherită din somn.

— Uhùuù...i...i...iaù...iaù...iaù...iaù...

— Iaù...iaù...

— Uùuù...

— Uù...

Soarele râdea în părâu și apele clincheneau vesel. Ferigile se plecau șușotind, iar ciupercile roșeau de plăcere. Numai brusturii rămâneau morocănoși și nu luau parte la petrecere.

— Domnule pom, — se ruga Luca, — îmi dai un măr?

Pomul se mai codea, mai tușea în frunze, însă, la sfârșit, mărinimos, își scutura fructele, pe cari băiatul le culegea din iarbă și le savura încet. Mustul i se prelingea auriu pe bărbie și pe piept. Lumina se resfrângea în picăturile dulci și albinele zumzăiau vesel, crezând că au dat de-un fagure de miere.

Diminețile, pădurea vuia de cântec. Dacă luceafărul vestea o zi senină, Luca acompania cu glasul său sălbatic stingerea stelelor. Când zorii împurpurați nu se lămureau încă bine din întunecimile zării, băiatul se arunca în valurile părâului. Inotând sub apă, atingea pietrișul răcoros și se înfiora. Apoi, se lungea pe nisip și aurora îl acoperea cu o brumă roșie, pe care abia soarele, înălțat victorios deasupra stejarilor, o risipea într'un argint suav ca promoroaca de pe prune.

— I . . . i . . . iaù . . . iaù . . . iaù . . .

— Iaù . . . iaù . . .

Umbrele se scurtau și văzduhul prindea a fierbe. Venea ora odihnei, sub sălcii sau sub malul abrupt și invadat de lemnul-Domnului. Aerul se subția și juca deasupra pietrișului. Gângăniile ieșeau din crăpăturile copacilor și se plimbau pe nisipul fierbinte. Vântul sălta printre plante, însă căldura îl răzbea și trebuia să se ascundă prin văgăuni ferite de razele soarelui.

Intr'o dimineață, de cum deschise ochii, Luca se repezi afară, să-și urmeze programul obișnuit, dar se opri îmbufnat

la « ușă ». Ploua. Nourisuri și grei astupau cerul și stropii mărunți cădeau ca un cântec adormitor pe frunze. Copacii se pierdeau în sita deasă a ploii, pârâul se umflase, iar aerul se răcise și ierburile se plecau sub greutatea apei.

Luca ura zilele ploioase. Ele îl izolau și-l sileau să se gândească la trecut. Liubicic ieșea din mormânt și se apropia de dânsul. Sta palid înaintea lui, transpirat ca în timpul agoniei, spunea ceva și iar se topea în cețuri. În astfel de clipe, lui Luca i se făcea dor de Stan, de Cătrănuț și de ceilalți prieteni, și 'ncepea să plângă până i se 'nroșeau ochii.

Băiatul se așeză turcește la intrarea în scorbură. Arunca bețișoare în șiroaiele, cari șuvoiau la rădăcina copacului și le privea până dispăreau în băltoace.

Deodată, crengile unui tufiș foșniră și băiatul rămase cu mâna în aer. Crezu că e un om și-o frică nebună îl cuprinse. Se gândi să fugă, însă necunoscutul din tufiș era prea aproape. Atunci, socoti că lucrul cel mai potrivit ar fi să se retragă în scorbură, ceea ce și făcu. Pândind din întuneric, se simțea mai sigur și aștepta chiar cu oarecare nerăbdare apariția îndrăznețului, care tulbura liniștea pădurii.

Gândindu-se că va trebui să părăsească locul acesta minunat, pe care-l îndrăgise, o mare părere de rău puse stăpânire pe el. Fiind însă hotărît să nu se reîntoarcă deocamdată în mijlocul oamenilor, nu găsea altă soluție decât să intre cât mai adânc în pădure.

Tălăzuirea crengilor încetă, dar Luca nu se lăsă amăgit și rămase nemișcat în scorbură. După un timp, obosit de poziția incomodă, în care se rezimase, se lăsă în genunchi. O bucată putredă de lemn, atinsă cu mâna, se desprinsese

și se rostogoli până la tufiș. Sgomotul provocă o nouă mișcare a crengilor și, peste puțin, curiozitatea lui Luca fu satisfăcută.

O lupoaică enormă, cu fălci groase și spinarea sburlită, ieși la iveală și se opri în mijlocul dumbrăvii. Scurmând pământul, își fleșcăi de câteva ori dinții, ca, apoi, să urle în vânt. Se vedea că pierduse o urmă și, de aceea, era furioasă, cu spume la bot. Se 'nvârti de mai multe ori în jurul tufișului, ca în căutarea cuiva. Intr'un târziu, descoperind părâul, bău lacom din apa gălbuie și iar începu să urle.

Băiatul își făcuse o părere cu mult mai grozavă despre fiarele codrului. Uitându-se îndelung la lupoaică, n'o găsi prea înspăimântătoare, iar faptul că un animal și nu un om îi turbura singurătatea — îl liniști complet.

— Tu, javră, — strigă el. — Ia fă-te 'ncoace!

Lupoaica surprinsă de prezența băiatului, bufni de câteva ori pe nas și-și arătă colții lucioși, însă n'o urni din loc.

— N'auzi, cotarlă?

Fiara, poate mirată de 'ndrăzneala lui Luca, fășcăi din coadă și se apropie de dânsul. Limba, roșie și puternică, îi atârna pe-o parte, iar ochii îi umblau sălbatici prin cap. Trase cu urechea în direcția vântului, însă, cum niciun sunet n'ajungea până la el, își continuă înaintarea și nu se mai opri decât în fața scorburii.

— Ce-i, cucoană? Ai poftă de friptură, ha? Da' șterge-te pe bot, că nu pui tu laba pe mine!

Lupoaica scoase un hârâit, care putea fi interpretat ca prietenos. Fiara părea tânără și-l privea pe băiat cu niște ochi curioși, cari trădau că încă nu văzuseră chip de om.

Cum sta așa, cam nedumerită, aducea cu o cățea, doar că arăta mai puternică și mai înaltă. În orice caz, lui Luca nu-i era frică. Dimpotrivă, se bucura că are ocazia să se distreze cu o coșcogeamite lupoaică, în carne și oase, nu pe hârtie, ca 'n cărțile de școală, și chiar se gândi ce-ar spune domnul învățător Semaca, dacă s'ar pomeni așa, deodată, în fața unui haram ca acesta.

— Ce stai așa bozumflată, cucoană ?

Lupoaica se tângui încetișor într'un urlet și băiatul căută să-și explice atitudinea ei ciudată. Animalul nu prea avea înfățișarea că vrea să sară asupra scorburii. Tot ciulindu-și urechile spre fundul pădurii, asculta cu încordare și sgrăbțana pământului. Apoi, se uită cu ochi cumiți la băiat.

— Ce-ai pățit, bre ? — se'ndură Luca de dânsa și-și lungi gâtul, s'o vadă mai bine.

Fiara merse câțiva pași spre apus, dar se 'ntoarse. Tot pornind și reîntorcându-se, par'că implora ajutorul omului. Acesta o 'nțelese și, luându-și inima 'n dinți, scoase un picior.

— Tu, da' n'ai să-mi faci nimic ?

Lupoaica nici nu mârâi, ci dădu din coadă și se'ntinse cu botul pe labe, iar Luca, ieșind și cu al doilea picior din scorbură, îi puse mâna pe cap. Ea scânci supusă și i-o linse.

— A dracului ! — se minună Luca.

Animalul se sculă și, schieunând mereu, îl conduse la tufiș.

— Unde mă duci, cucoană ?

Fiara, ca să se convingă dacă băiatul o urmează, se 'ntoarse, cu tot trupul, lupește.

— Vin, vin, nu te teme! — și intră pe brânci pe sub crengile scunde, cari își scuturară apa peste el. — Poftim! Tovărășia ta mi-a trebuit, javră? Doamne, ce s'ar mai mira Stan și Cătrănuț de m'ar vedea!

Merseră așa, împreună, o bună bucată. Când dădură de-un luminiș, pe Luca abia-l mai țineau șalele. Lupoaica, neliniștită și cu ochii mereu la 'nsoțitor, sălta printre ierburi și găteje. Câteodată, nerăbdarea o copleșea și, atunci, aproape că sbura, însă, dându-și seama că picioarele băiatului nu's pe măsura ei, își încetinea mersul.

— Da' ce, cucoană? Imi plătești de mă pui s'alerg așa? — o muștra Luca și lupoaica își astâmpăra labele.

Locurile se arătau necunoscute. Pământul era pietros și băiatul trebuia să fie prudent, ca să nu-i intre vreo așchie sub unghii. Stejari, mulți din ei loviți de trăsnet și cu scorburi cari se căscau ca niște ulcere în trunchiu, se 'nghesuiau într'o fugă nebună după lumină. Aerul mirosea a lemn putred și-a mlaștină. Ploaia picura tot iz de frunză din copaci.

Luca înainta fără să se mai oprească. Lupoaica îl intriga și băiatul dorea să găsească imediat explicația purtării ei, așa că renunță să-și cruțe picioarele și nici nu simți când niște mărăcini îi sgâriară destul de adânc pulpele.

În dreptul unei fundături, fiara își strânse labele și așteptă până ce băiatul se apropie de dânsa. Apoi, plecându-și capul, în care ochii fulgerau cu sclipiri de disperare, prinse să urle iarăși, dar de astădată, cu un fel de plâns în ochi.

— Ce-i? De ce te vaiți așa? Te doare ceva?

Lupoaica schieună și sări între ferigi. Băiatul o urmă fără să șovăiască. Ținându-se de creanga unui alun, ca să

nu aluneca, coborî binișor până dădu de teren neted, însă tot nu descoperi de ce fiara se arăta și mai neliniștită.

— Ce-i cu tine? Nu mai sgrăbțana atâta! Lasă-mă să mă uit . . . — și se plecă peste niște arbuști, pe cari îi respiră cu mâna.

Lupoaica scoase un strigăt dureros, care lui Luca i se păru omenesc și se năpusti asupra locului cercetat. Băiatul se feri la timp, ca greutatea animalului să nu-l răstoarne, și, în aceeași clipă, văzu o amestecătură de carne, de sânge și de țărână proaspăt răscolită. Privind cu mai multă atenție, descoperi și o capcană de fier vechiu și ruginit, în care atârna, de-o labă, un puiu de lup, care semăna să fie încă viu. Fiara îl mirosi și, apucându-l cu botul, încercă să-l elibereze, însă nu reuși, căci capcana își încleștase bine dinții.

— Stai, că-l omori! — și Luca desfăcu cu multă caznă dințătura automată, din care scoase puiul.

Lupoaica îl mirosi din nou și-l linse; apoi, începu să se gudure pe lângă Urātu, care-o mângâie liniștitor pe spina sburlită.

Ud learcă, scuturat de răceală și, totodată, transpirat de alergătură, obosit, însă împăcat în inimă, Luca întreprinse o mică anchetă și ajunse la concluzia că, date fiind niște urme diferite de cele ale lupoaicei, vreo vulpe descoperise culcușul cu pui și că, după ce îi mâncase pe câțiva, auzise desigur pașii mamei. Cum un puiu mai rămăsese, l-a apucat cu botul, ca să-l ducă undeva, să-l mănânce în tihnă, însă l-a scăpat în capcană și, atunci, temându-se de furia lupoaicei, care se apropia, a fugit. Deși gonită îndeaproape, și-a pierdut, totuși, urma în tufișul din dumbrava cu pârâu.

— Lasă, lasă, cucoană! Nu-mi mai mulțumi atâta, că-mi murdărești cămașa . . .

La o parte, ferit de niște bușteni, culcușul lupoaicei era răvășit de vulpe.

Luca dădu cu piciorul prin așternut, să-l niveleze, însă lupoaica nu voia să mai calce pe acolo și rămase nehotărâtă, cu puiul apucat gingaș între dinții ei puternici, lângă capcană.

Băiatul se așeză pe-o piatră. Iși privi picioarele murdare de noroiu și sânge, și se gândi că, deși ploua, va trebui să ia o baie sdravănă. Apoi, uitându-se la lupoaică, îi trecu prin minte că puiul ei ar putea fi un admirabil tovarăș de jocuri. Bucuros de această idee, nu-și mai simți oboseala și se apropie de fiară, ca să-i ia puiul. Ea mârâi, însă Luca o netezi pe spinare și mârâitul se pierdu în gâtlej. Luând în brațe cățelandrul, care părea de vreo două sau trei luni, îi făcu semn lupoaicei. Fiara îl înconjură timidă pe băiat și săltă în două labe.

— Hai, acuma să mă ascuți și tu, cum te-am ascultat eu adineaori, — și, după ce sfărâcă cu un pietroiu capcana, porni spre dumbravă.

Lupoaica mai miroși odată prinzătoarea de oțel. Sângele îi trezi urletul, care vibra sălbatic a răsbunare. Apoi, se alătură cuminte lui Luca și, în curând, ajunseră la scorbură.

După câteva zile de timp ploios, cari prefăcuseră dumbrava într'o enormă baltă, soarele risipi nourii și se arătă în toată splendoarea deasupra copacilor îmbibați de apă. Un vânt cald svântă pământul și, peste puțin, nu mai rămase nici urmă de potop. Plantele, pline de sevă proaspătă, străluceau și mai puternic, iar părâul își strânse în

alba obișnuită apele, cari amenințaseră cu înecul scorbura lui Luca. Diferite gănganii ieșiră din ascunzișuri, florile se deschiseră și căldura, care se revărsa binefăcătoare, împropăta atmosfera cu miresme noi de cimbru. Ecoul răspundea vesel la chemare. Departe, dealurile își pierdeau în aburi coamele albastrii, pe cari lumina le aurea cu cele mai suave nuanțe, și lunecau cu valuri repezi prin văi.

Luca se urcă într'un copac și, cuprinzând zărilor, chiui din toată puterea:

— I... i... i... iaù... iaù... iau...

Lupoica îl întovărăși cu urletul, după care se luă, cu un scâncet mic, și puiul, iar ecoul le răspunse tuturor — fără părtinire.

— Ce-i cucoană? Te-ai desghețat? — și, scoborîndu-se din stejar, se duse să-i vadă cățelandrul, care, din jerpelit și numai oase cum fusese, creștea rotofeiu și alintat.

— Cucoană, am să-ți botez plodul, că-s creștin, nu păgân ca jupânu' Wender dela noi din sat, și, pentrucă are așa niște fălci îmbufnate, am să-i spun Botosu! Îți place, javră?

Lupoica lătră a bucurie, și băiatul deduse că ea își dă consimțământul.

— Bine, cucoană, îmi pare bine și nu mai stârni atâta gălăgie. Ce, crezi că-s surd?

Viața lui Luca își continua nestingherită ritmul. Soare, băi, plimbări de recunoaștere și hârjoneală cu Botosu. Lupoica se ducea regulat la vânătoare și se 'ntorcea cu sălbătăciuni însângerate, pe cari le'nfulica lacom cu puiul. Astfel trecură repede câteva săptămâni și, într'o bună zi, Luca ieși din apă mai curând ca de obicei. Deși soarele

bătea în plin, lumina nu frigea, ci abia de mângâia ierburile. Nedumerit, băiatul își roti peste copaci privirea și constată cu o strângere de inimă că vârfurile lor începeau să se 'mpurpureze. Umbrele erau reci și nisipul îl umplea de umezeală, iar când intră în scorbură, o găsi, deodată, inospitalieră și cu pereții mucezi.

După o săptămână de chibzuială, Luca își puse la punct planul pentru înfruntarea iernii. Deși n'avea nicio unealtă în afară de briceagul, de care nu se despărțea niciodată, se gândea să-și consolideze scorbură. Profitând de timpul ce se menținea frumos, tăie o mulțime de crengi, pe cari le depozită în apropierea scorburii. Apoi, își confecționează cu multă caznă un maiu și, ascuțind la un capăt câteva duzini de țaruși, îi bătu în jurul trunchiului decapitat de cine știe ce furtună. Obținu, astfel, un gard, pe care-l umplu cu pietre și cu țărână uscată la soare. După ce bătuci bine, cu maiul, această amestecătură, împleti o ușă dublă și-o prinse cu scoarță de răchită, în trei fire, de-un capăt al peretelui. Reînnoindu-și culcușul, smulse câțiva metri cubi de iarbă, din care, svântând-o timp de-o săptămână, ridică o căpiță, ca să aibă ce așterne la iarnă. Această muncă îi spori moralul și-i spulberă definitiv gândul de 'ntoarcere acasă.

După ce chestiunea locuitului fu rezolvată, băiatul începu să se preocupe de hrană. Intr'o rază de câțiva kilometri în jurul dumbrăvii, descoperi niște meri și chiar un prun, așa că se puse harnic la lucru și uscă o mulțime de fructe, pe cari le așeză pe-o policioară improvizată în partea superioară a scorburii. Nu disprețui nici alunele cu atâta trecere în neamul veverițelor, iar pădureții își dădură și ei

prinosul fructelor acre și aproape incomestibile. Acaparat astfel de aprovizionare, Luca nici nu observa cum toamna progresează în împărăția pădurii.

Stejarii deveneau mai roșii. Amurgurile se făceau una cu copacii, cari arborau, pe urmă, tonuri violete și brumoase. Florile târzii, cari încă n'apucaseră să-și închege sămânța, răspânda un parfum slab, abia perceptibil, și nicio albină nu se mai aventura în potirele fragede. Când câteo pală de vânt rătăcea printre fagi, frunzele se desprindeau și o ninsoare roșie acoperea ferigele.

Aurorele erau o cheltuire nebună de aur. Când soarele svâcnea de după deal, ca o inimă, copacii se făceau galbeni, de-un galben greu și somptuos, care colora, par'că, și aerul.

Amiezile erau mai sobre. Văile se adânceau, iar dealurile își desemnau clar contururile. Verdele stăruia în copaci și pădurea mai dădea întrucâtva impresia de vară.

Noaptea halucinau. Luna arunca brumi palide peste dealuri. Din gurile văilor, pe cari păraiele și izvoarele le traversau în cotituri ușoare de braț îndoit, ceața bogată în falduri drapa în zale-argintii copacii, ca, mai târziu, să se înalțe în trâmbe subțiri spre cer. Văzduhul răcoros ducea departe sunetele, oricât de nelămurite-ar fi fost ele.

Lupoaica ieșea la vânat și, uneori, Luca îi auzea urletele, cari veneau de după cine știe ce deal. Când se re'ntorcea, fiara aducea întotdeauna câteun iepure sau altă sălbătăciune, pe care-o devora lacom împreună cu Botosu.

— Cucoană, — îi spuse băiatul într'o dimineață, — te rog să-mi dai blana urechiatului tău, — și se apropie de pradă, însă lupoaica mârâi atât de crunt, încât Luca făcu doi pași îndărăt.

— Nu fi proastă, javră! N'am nevoie de carne. Poți s'o mănânci sănătoasă, da' blana, îi vrea ori nu-i vrea, tot ai să mi-o dai tu, — și, repezindu-se, îi smulse din ghiare iepurele, ca, în două salturi, să ajungă la scorbura, unde lupoaica, oricât ar fi încercat, nu putea să intre.

— Vezi? Ai rămas cu buzele umflate!

Ca și cum ar fi înțeles tonul batjocoritor al băiatului, lupoaica prinse să sgraptene, cuprinsă de furie, în împletitura lesei dela intrare.

— Degeaba, cucoană! Mai bine liniștește-te, că-ți arunc îndată carnea. Doar' n'oiu mânca-o crudă, ca tine... — și'ncepu să jupoaie cu briceagul pielea iepurelui.

De atunci, Luca proceda la fel în fiecare zi și, după o săptămână, lupoaica nu i se mai opunea băiatului, când acesta venea să-i ia prada, ci aștepta liniștit până căpăta carnea, cu care el n'avea ce face.

— Te-ai învățat minte? Na! Asta-i frumos din partea ta.

În curând, Luca avu atâtea piei, încât putu să-și confecționeze un cojoc primitiv, de care era foarte mândru, și-o pereche de opinci. Din ce-i rămase, căptuși într'o după amiază pereții și leasa, și aprecie chiar în aceeași noapte temperatura călduță, a odăii, temperatură care se datora inventivității sale.

De atunci, Luca se puse să aștepte liniștit iarna. Nu-i mai păsa de viscol și de geruri, iar mâncare avea berechet în «magazii». În ce privește distracțiile, îl avea pe Botosu, care creștea ca un aluat.

— Să vină și zece ierni, că nu mi-i teamă! Nu-i așa, cucoană?

Lupoaica spunea, în limba ei, că-i așa, și-i dădea câte-o labă lui Botosu, care se amesteca neinvitat în discuție.

Lipsa chibriturilor îl supăra mult pe Luca. În timpul verii, nu prea avusese nevoie de foc, însă, acuma, în pragul iernii, ar fi dorit să-și improvizeze o vatră, care să-i procure căldură și deasupra căreia să prăjească alune și nuci.

Odată, după ce mâncase de i se umflă burta, Botosu, bine dispus și cu chef de joacă, începu s'o necăjească pe lupoaică. Ba o trăgea de coadă cu colții, ba îi mușca țâțele, așa că fiara se 'nfurie și-i aplică o corecție sdravănă, pe care puiul o acceptă cu mare neplăcere, tradusă prin urlete și scâncete de plod omenesc.

Urâtu, care urmărise amuzat scena, spuse:

— Ți-a trebuit, Botosule? Ai văzut stele verzi! Nu? Cum? Stele verzi? — și execută un salt de toată frumusețea.

Lupoaica îl privi mirată, iar Botosu, clipind din ochi se uită la ea ca și când ar fi vrut s'o întrebe ce s'a întâmplat cu Luca.

— Javrelor, bucurați-vă! — le strigă băiatul. — Vorbind de stele verzi, mi-a trecut prin minte că s'ar putea găsi undeva, prin pădurea asta, vreo cremene... Amnar am eu! — și le arată muchea briceagului. — Ei, ce spuneți? Ha?

Botosu mârâi vesel, iar lupoaica dădu din cap.

— Așa, boierilor! Rămâneți cu bine, că eu mă duc să caut o cremene.

Tot pe malul pârâului, unde era mai mult pietriș, Luca începu să umble cu nasul în pământ. De i se părea că o piatră corespunde scopului, băiatul o ridica și-o ciocănea cu cuțitul. Când se convingea că n'are în mână decât o

piatră proastă, bună doar de aruncat peste copaci, o asvârlea înciudat în părâu, sperind broaștele, cari se ascundeau în mâl. După o căutare de câteva ceasuri, nimeri și câțiva bolovani în măsură să scapere. Bucuros, își ridică femește poala cămășii și-i strânse de pe jos. Sosind la scorbură, cotrobăi după niște iască și dădu s'o aprindă, însă scânteile erau prea reci. Apucat de nădușeală, băiatul bontăni cât bontăni în pietre și, în cele din urmă, le semănă prin dumbravă.

— Am dat greș, Botosule, — și, furios, se-apucă să sfarme alune. — Am dat greș și mi-i tare ciudă. Cine dracu a mai văzut iarnă fără foc în casă? Dac'aș avea niște cărbuni, colea, Doamne, thii ce mai nuci prăjite am înfuleca, Botosule! Ba m'aș împrumuta dela voi cu bucățică de miel ori de iepure, să-l rumenesc.

După ce se sătură de alune, băiatul svârli în iarbă cojile. Botosu își vârî nasul prin ele, însă le găsi, pe bună dreptate, absolut incomestibile și, întorcându-se la un os cât dânsul de mare, începu să-l roadă cu poftă.

Luca se plimba nemulțumit prin dumbravă. Când se rezema de-un copac mai tânăr, o ploaie de frunze roșii îl acoperea. Privind împrejur, băiatul se simțea scuturat ca de-un frig. Murmurul părăului nu mai era voios. Un fel de plâns se sbătea în pietriș și copacii se clătinau înfiorați.

— Uiuiu, — se văietă băiatul. — Vine iarna, Botosule. Tu n'ai nicio grijă, că ți-a dat blană mândră Dumnezeu, da' mie nu știu cum mi-a fi.

Neguri sure se lăsau peste dealuri, curgând încetișor în văi, de unde se 'ntindeau ca un fum pe vreme ploioasă. Apusul bulbucea de sânge și niște nouri subțiri se aninau

de copaci. Atmosfera, răcindu-se, părea o apă de dimineață sau de munte. O pasăre se tânguia în hățișurile întunecate și ecoul se trezea somnoros, ca după o beție. Luca n'auzise niciodată așa pasăre în sat. Par'că plângea și par'că râdea, iar ecoul nu prea știa după ce măsură să-i răspundă și se 'ncurca în limbă. Stelele se aprinseră aproape toate deodată și băiatul gândi că Dumnezeu a răsturnat un sac de grăunțe în ograda cerului. Iarba lua răceală de brumă. Pământul nu mai răsufla căldură din crăpături și colbul avea umezeală de zăpadă.

— Ne-am întomnat, frate codrule. Ca mâne oiu trebui să'ncaț opincile și să dau din mâni, ca să nu deger.

Botosu scânci în așternut. Lupoaica se lăsă cu pieptul la el și 'ncepu să-i sufle căldură în spinare. Puiul mai scânci odată și-și închise ochii.

Până acuma, negurile nu 'ndrăzniseră să se târâie aici, pe coasta aceasta de platou, ci se opreau în fiecare noapte pe văi și pe șesuri. Deastădată, însă, pâcla se furișă hoțește prin văgăuni, și Luca vedea cum se apropie tăcută și amenințătoare. Revărsarea ei de argint întunecat îl fascina. Înălțându-se ca niște limbi diforme de balaur, negurile înaintau fără greș. Copacii dispăreau în valurile alburii și, în curând, toată dumbrava fu înghițită, așa că Luca trebui să orbecăiască până la scorbură. Bucurându-se că-i la adăpost, se 'ntinse pe fân, însă trebui să constate cu părere de rău că și interiorul locuinței sale improvizate se umezise de pâclă. Neputând adormi, se duse la intrare și deschise leasa. Un val de ceață îi isbi fața, buimăcindu-l. Aburii se 'nghesuiră peste dânsul și-i pătrunseră în ochi și'n nas.

— Afurisită pâclă!

Par'că stătea într'un fund de mare. Totul era o nesfârșită întindere alburie — uniformă, grea, moleșitoare. Pipăind în dreapta, dădu de peretele sgrunțuros al scorburii și se sprijini de el. I se făcu frică. Tăcerea era atât de deasă, încât urletul lupoaicei abia de se auzea, ca printr'o apă măloasă. Lipindu-i-se de haine, îmbălându-i obrazii, năclăindu-i părul, ceața îl strângea pe Luca în niște brațe hidoase, cu ghimpi moi de frig umed. O creangă putredă se desprinse dintr'un fag. Sgomotul căderii fu așa de slab, că băiatul o sesiză mai mult prin curenții aerului de cât prin sunetele strivite între degetele albe ale negurilor. Luca încercă să chiuiе, însă pereții mișcători ai ceței prinseră în tentaculele lor chiotul și nu-l sloboziră peste dealuri.

Târziu după miezul nopții, negurile începură să se rărească. Pe dinaintea privirilor uimite ale copilului, un danț fantastic se'nfiripă din sdrențele pâclei. Felurite chipuri se plâzmuiră în bătaia vântului, care pornise deodată dintre copaci, și se dădură, într'o horă amețitoare, până'n pragurile cerului. Săltând prin tufe, desprinzându-se de pe ierburi, curgând din scorburi, tupilându-se pe valurile părâului, unduindu-se aici repede, aici încet, flacările acestea de argint își făceau de cap. După ce se hârjoniră destul cu vântul, se strânsură cumiți la un loc și-o luară, peste niște văgăuni, spre un deal, unde se tumultuiră, frământându-se într'o coloană uriașă, până se desprinseră de pământ.

Luca păși în dumină. Luna își flutura luminile în atmosfera limpezită și stelele ardeau ca niște depărtate focuri ciobănești. In fundul văilor mai rămăseseră fășii subțiri de ceață, însă și acelea se risipeau în întunecimi.

Băiatul chiui din nou. Deastădată, chiotul — eliberat de orice obstacol — se năpusti victorios în largul lumii. Văile hăuliră și ecoul, împrăștiindu-se ca o ploaie de frunze, își făcu datoria. Numai urletul lupoaicei se mălură nisipos în tufișurile din apropiere, de unde duhuri de sălbăticiune izeau aspru în aerul curat.

Bucuros că pâcla s'a topit, Luca, încălecat pe un trunchiu de lângă scorbură, începu să fluiere cătănește, însă frigul îi cam perpelii limba și tăcu.

— Dacă mai vin vreo patru-cinci nopți cu neguri ca aies-tea, apoi nu știu ce drac' oiu face!

În scorbură n'avea rost să se 'ntoarcă. Așternutul era prea ud ca să poată dormi în el, așa că băiatul rămase să se tot învârtească pe afară și iarăși se gândi că o vatră, cât de primitivă, i-ar facilita cu mult viața în timpul iernii.

În Sneci, cătun din imediata apropiere a pădurii, trăiau câteva sute de gospodari, pe cari un drum destul de anevoios îi lega peste hârtoape de centrul comunei Cuciurul-Mare. Datorită acestui fapt, locuitorii din Sneci erau ca și complet izolați de sbuciumul și mizeriile războiului. Rușii evitaseră să se așeze între dealurile de lut sărăcăcios și cu ulițe desfundate. Numai rareori câteo patrulă de cazaci cu obiectivul Storojineților se abătea pe aici. Casele — umile și sdrențuite de intemperii — nu le trezeau pofta să descălece. Hambarele nu promiteau niciun sac de grâu sau de ovăz pentru cai, iar fetele, răpănoase și fără sorți de măritiș, n'aveau niciun fel de vino'ncoace pentru cazacii înalți și puternici ca armăsarii.

Pe-un dâmb de lângă țarină, pitită între răchiți, se ridica, urâtă, cu acoperiș de draniță, cu ferestrele vopsite în galben și negru, și cu pereții coșcoviți de ploi, de vânt și de zăpezi, casa lui Nuchăm Glaubach, care ținea cârciumă și băcănie pentru întregul cătun.

Căsătorit cu o verișoară din cele multe ale lui Șloim Wender, care ținea restaurant lângă podul liniei ferate din Cuciurul-Mare, Nuchăm se'nconjurase fără 'ntârziere cu câțiva urmași, furnizați cu promptitudine de Pesa. Șiret, prieten cu țărani când era vorba de gheșefturi, însă acaparator și fără scrupule față de ei când era vorba să-i execute pentru datorii neachitate la timp, cârciumarul reușise să pună ceva parale la o parte și se purta cu gândul să-și mute mai la centru cârciuma și băcănia. Când își încheia seara socotelile, o chiema și pe Pesa la teigheaua roasă și murdară — și, în lumina aurie a lămpii, așterneau amândoi planuri roze pe hârtie.

— Pe Muniș l-om face doctor . . . N'ai văzut ce interes arată deja la sora lui când o dor gâlcii ?

— Să-l facem doctor . . . — aproba surâzător Nuchăm.

— Iar pe Mendel l-om da la inginerie . . .

Acest schimb de cuvinte ajunsese un fel de ritual și era rostit la fiecare socoteală. Nuchăm nu voia să-și contracică nevasta, mai ales că era din nou însărcinată, însă, în taințele inimii sale, intenționa să-l învețe pe Mendel o meserie, care să-i aducă venituri mari, iar pe Muniș voia să-l țină pe lângă sine, ca să-l introducă în chițibușurile comerțului. De fată, n'avea nicio grijă. Zestre să fie . . . Și Pesa va vedea câți pețitori i-or călca pragul !

Intr'o noapte, câteva bătaii de deget în geamul dormitorului îl treziră dintr'un somn adânc și fără visuri. Asculta speriat, însă, când auzi glasul lui Șloim Wender, se liniști și aprinse lampa.

Pesa se trezi și dânsa și întrebă cu teamă:

— Ce-i? Să nu deschizi! Desigur că's niște Ruși...

— Nu-ți fie frică! E văr'tău, — și ieși în curte.

Wender venise cu o căruță, în care clădise deavalma o mulțime de boarfe, trei poloboace de vin și-o ladă foarte mare cu articole de băcănie. Căruțașul le și descărcase în parte. Câinii, stârniți de sgomot, lătrau cât îi ținea botul.

— Astâmpără-ți javrele, — îl rugă Șloim pe Nuchăm. — Is în stare să trezească întreg satul și aiasta nu mi-ar conveni...

— Țiba! — se sborși Glaubach, aruncând cu o jordine în ei. — De acuma n'or mai lătra. Măi Arcadie, putoare, de ce nu te miști încoace, să ajuți la descărcat?

Inima îl cam îndesa pe Nuchăm să-l întrebe pe Wender ce vânt l-a adus așa, deodată, în puterea nopții, însă se gândi că o astfel de întrebare e mai bună fără martori, și, cu toate că o curiozitate firească îi dădea mare ghes, își ținu limba în bârlog.

Peste câteva minute, căruța fu deșărtată.

— Măi Toadere, să nu te slobozi cu vorbe pe la oameni ce și cum îi cu mine.

— Nicio grijă, jupâne! — îi răspunse căruțașul. — Mama nici nu știe c'am plecat cu dumneata. Numai Rozalia m'o zărit, da' are să tacă din gură.

— Ai grăit cum îmi place, feciorule, și n'am să uit... Unu-i Wender în Cuciuru'-Mare!

Toader întoarse căruța și plecă. Sluga lui Glaubach, un tont, care-i slujea numai pe mâncare și ceva boarfe, atâta cât să se chieame că-i și el om, închise poarta și se duse la culcare, că era aproape de miezul nopții și n'avea poftă să se hândrăluiască încoace și'ncolo.

— Am observat că ședeai pe cărbuni, — spuse Wender. — Iată c'am să-ți explic de ce am venit așa, în toiul nopții, la tine.

— Să intrăm în casă, că-i destul de frig, și mi-i explica . . .

— Ba să stăm aici. N'aș vrea s'o turburăm pe Pesa. Glaubach se neliniște.

— E așa de grav ?

— De mijloc. Rușii au început să-și facă de cap și, cum încă nu m'am săturat de viață, n'am poftă s'o pătesc ca săracu' Berger . . .

— Da' ce-a pățit Berger ?

— Cum, tu n'ai auzit ?

— N'am auzit, că n'am mai fost de-o veșnicie prin sat.

— L-au împușcat niște cazaci beți, măi omule. Nu voia să le dea rachiu și poc! Gata . . .

Nuchăm se 'nfioră.

— Bre, greu îi de noi, — reluă Wender. — Pe țărani îi lasă în pace, da' pi noi ne cam scarpină urât dela o vreme. Dăunăzi, un moscal afurisit s'a apucat să tragă cu revolveru' după mine, că nu voiam să-i mai torn rum de cel tare în ciubotă și m'am gândit că zile cumplite se apropie, așa că la tine mi-a fost nădejdea.

— Mă bucur c'ai venit. Loc, slavă Domnului, avem destul. Nu ne'ncurci de fel, numai că mă tem să nu vie și peste părțile aiestea puhoiul lor.

— Nădăjduiesc că nu le-a trece prin cap una ca asta. Locul e ferit și nu stă în calea oștilor. Atâta noroc cred c'om avea.

Nuchăm se'ngrijoră din nou:

— Nu știe nimeni c'ai venit încoace?

— Am temeiu să cred că nu. E adevărat c'am întâlnit o patrulă mai jos de curtea boierească, însă am împăcat-o cu trei șipuri de șliboviță și-am spus că plec la Cernăuți, să fac cumpărături.

— Ce se mai aude nou prin centru?

— Bună pace, dealtfel! Părintele Avacum, cum îl cunoști, dom' director, așa și-așa... iar Sârbu, tot cherchelit de când l-au pensionat. Ehe! Creștinii o duc ca'n sânu' lui Avraam, numai de noi e rău. Să ne rugăm lui Dumnezeu, Nuchăm! De s'ar întoarce odată Austriacii... Să-i văd mărșăluind pe dinaintea restaurantului meu... Țăranii au început să se obrăznicească. Deh! Nu-i Dreher, ca să-i puie la respect...

— Crezi că s'or întoarce?

— S'or, Nuchăm, s'or! Că, dealtfel, n'avem ce râde. Și-amu hai să-i dau Pesei bunăseara și zece coți de mătasă ceva extra, pe care-am chibzuit-o pe-o cinzeacă dela un cazac turtit de șnaps.

Discutară până târziu. Se simțeau bine în căldura molcuță a dormitorului și nici nu băgară de seamă — Glaubach și Wender — că Pesa a început să măie porcii la jir. Când, înfârșit, stinseră lampa, se'ntinseră ruți de oboseală în pat. Muniș tot boscorodea ceva prin somn. Pesa sufla pe gură, iar Mendel îi ținea hangul. Lui Nuchăm i se făcu, deodată, sete, căci mâncase prea multă scrumbie la cină;

ridicându-se din așternut, se duse la bufet și bojbăi după un pahar de apă.

— Tu umbli, Nuchăm ? — se desmetici Șloim din aștepeală.

— Eu, bre, eu. Da' ce, te-ai speriat ?

— Credeam că-i cineva străin.

— Visezi, că doară n'are cine să ne calce . . .

Iar ațipiră.

După câțva timp, Wender se trezi din nou și întrebă :

— Tot tu umbli, Nuchăm ?

Glaubach tresări speriat.

— Nu, măi ! Ce-i cu tine ? Ai visat ceva urât ?

— Mi se pare că e cineva în cârciumă.

— Culcă-te pe-o ureche ! Obloanele's puternice. Nu mă mai trezi degeaba ! Vrei s'o sperii pe Pesa ?

Wender se svârcoli un timp, fără să poată adormi. Apoi, încordându-și auzul, se trezi cu totul. Convins că, într'a-devăr, cineva umblă în local, aprinse lampa. Glaubach, mormăind ceva, se 'ntoarse pe cealaltă parte. Patul scârțâi și Pesa, deranjată de sgomot, își deschise ochii.

— Ce s'a întâmplat ? — întrebă femeia.

— Ce să se 'ntâmples ? — spuse furios Wender. — Ne calcă hoții și bărbat' tău îl face pe prostu' !

— Par'că ești o muiere, — îl repezi Nuchăm, renunțând în cele din urmă la somn. — Ți-am spus că nu poate fi nimeni. Și, chiar dac'ar fi, ce vrei să fac ? Doar' n'oiu fi nebun să-mi pun mintea cu bandiții. Mare lucru n'au ce fura din prăvălie. Viața mi-i mai scumpă ca mărfurile și . . .

Un hureit slab se auzi din prăvălie. Atât de lămurit, totuși, încât, deastădată, Glaubach trebui să admită

prezența unui necunoscut, sau chiar a mai multora, în cârciumă. Un val de sânge i se urcă în față și buzele începură să-i tremure. Șloim Wender își păstra cumpătul; numai mâinile i se agitau. Pesa îl acoperi pe Mendel, de pe care căzuse plapoma, și se duse la fereastră.

— Nu deschide! — se alarmă Nuchăm. — Ai înebunit?

— Taci, măi, nu striga așa! — se răsti în șoaptă Pesa.

— Mai bine stinge lampa, ca să creadă că dormim. Dealtfel, te pomenești că ne și omoară...

Clănțănind din dinți, Nuchăm suflă în lampă. Intunericul se întinse peste oameni. Sgomotul de alături încetase și-i urmă o tăcere amenințătoare. Copiii nu mai sforăiau. După câțva timp, se auzi un sgâlțâit la fereastră.

— Ne-or omorî... — se văietă Nuchăm.

— Cine? — îl întrebă Wender, ironic. — Vântul?

— Crezi că e vântul? — gâfâi Pesa.

— Slavă Domnului, știu să deosebesc vântul de alte sgomote, că n'am urechi de porc ca bărbat'-tău!

Până dimineață, nu se urniră. Abia când zorii se arătară, umplând odaia cu o lumină tulbure de sticlă afumată, Nuchăm îndrăzni să se miște, desmorțindu-și picioarele. Trecură, cu toții, în prăvălie. La prima vedere, lucrurile părură în ordine.

— Ți-am spus eu că visezi! — oftă Glaubach, ușurat.

— Așa? Visez? Da' aiasta ce-i? — îl contrazise Wender cu un fel de bucurie, arătându-i niște chibrituri risipite pe jos.

— Aiestea-s chibrituri! — îi răspunse Glaubach, hlinzindu-se, însă veselia îi rămase în gât când trebui să constate că toate cutiile de chibrituri lipsesc.

Apoi, se luă cu mâinile de păr, căci ghici că hoțul nu s'a mulțumit numai cu atâta.

— Da' ce-ai înghețat așa, Nuchăm? — îl ironiză Wender, malițios. — Sau te-a prins deja un curent?

— Ioi-ioi-ioi... — făcu dramatic Pesa, însă Nuchăm spuse resemnat:

— Taci, bre! Am scăpat teferi... Ce, par'că ne-a omorât? Să-i fie de bine și să-mi fumeze sănătos tutunu'! Noroc că nu țin banii în tejgheaua de aici...

Așezat turcește în fața scorburei, Luca făcu următorul inventar într'un caiet nou-nouț:

- 30 de cutii de chibrituri.
- 20 de pacioace de tabac prima.
- 23 de pacheturi de foite așijderea.
- 2 lămpi ilectrice de buzunar.
- 150 de baterii.
- 10 pacheturi de ciocolată.
- 3 gavanoase de bomboane.
- 2 șipuri cu rachiu de cel mai bun.
- 5 pâni proaspete.
- 3 scrânghii afumate.
- 1 săculeț cu masline.
- 1 ciocan.
- 1 bărdiță.
- 2 saci groși.
- 1 cutie de cuie.
- 5 plumburi.
- 8 gheme de spagat.

16 cărți și anume: un calendar cu povești și istorii pe anul trecut, unul așijderea pentru anul aiesta, o carte despre Alexandru Machedonu, una despre Genoveva de Brabantu, a treia despre Don Quijote, a patra despre Tillu Buhogлиндă, a cincea despre Păcală, Harapu-Albu, Istoria lumii pe 'nțălesul tuturor, Povestea vorbei, Carte cu chipuri fără chipuri, O călătorie în Africa, Iancu Jianu, Tunsul-Haiducul și două cărți scrise pe altă limbă.

12 ace.

100 de bolduri.

2 gheme de ață, unu' alb și unu' negru.

1 burlan.

1 plită.

2 caiete, unu' de comput și unu' fără linii.

Băietul controlă totul încăodată și-i spuse lui Botosu:

— Așa! Când oiu avea bani, i-oiu plăti lui jupân Glau-bach paguba, că eu nu-s tâlhar ca tine, Botosule . . .

Mai venise o toană de vreme frumoasă, uscată. Aerul scânteia în depărtări, pe deasupra pădurilor, și ierburile foșneau molcum, a somn. Părâul murmura îmbietor și Luca se 'ntindea pe mal, să asculte muzica de argint a valurilor. Băiatul era mulțumit. Luase destule cutii de chibrituri dela Glaubach ca să-i ajungă până 'n primăvară. De cum isprăvisese să care, în două drumuri, prada, se și apucase de treabă. Nu-i fusese greu să zidească, pe din afară de scorbură, o vatră, iar burlanul îl trecuse înde-mânatic prin « odaie », nu atât ca să-i încălzească încăperea îngustă și captușită cu blănuri cât ca să-i alunge umezeala de toamnă.

Deoarece, acum, seara venea repede, Luca se retrăgea în scorbură cu Botosu, se hârjonea cu el și, apoi, citea la lumina lămpii de buzunar, care arunca o lumină puternică și văroasă asupra bârlogului.

Intr'o după amiază, începu să ningă. Intâiu, fulgi mici, cari se topeau imediat. Apoi, tot mai mari, ca niște stele de sticlă, și, în curând, pământul fu acoperit cu o blană subțire de zăpadă.

Botosu, nedumerit de acest fenomen al naturii, pe care-l vedea pentru prima oară, mirosea mereu omătul și-l lua în gură, ca, pe urmă, să scuipe și să tușească de-i ieșeau ochii.

Luca râdea și-i spunea :

— Nu mai mânca omăt, Botosule, că te-or durea dinții, — însă cățelandrul nu se astâmpăra și făcea pozne peste pozne.

Dându-se deadura și scormonind în pojghița de zahăr a acestei ploi ciudate, puiul de lup sfârși prin a simți cum îi pătrunde frigul în oase, și se culcă lângă mama sa, care-l linse de umezeală.

Ninsoarea promitea să dureze și Luca socoti că n'ar strica să le mai aștearnă fân animalelor. După ce termină cu lucrul, se cuibări și el în culcușul său. Fulguia atât de des, încât abia de se puteau desluși contururile copacilor. Când înseră, zăpada lua luciul albăstrui, care, pe măsură ce locul era mai depărtat, cobora în nuanțe violete, adânci, noptatece. În scorbură era călduț. Luca se lungi în voie și, acoperit cu o plapumă confecționată dintr'un sac umplut cu fân, adormi de timpuriu. Niciun vânt nu sgâlțâia leasa dela intrare. Sgomotele, câte vor fi fost în pădure, se

pierdeau în pâsla deasă a zăpezii. Numai lupoaica urla, uneori, — și băiatul se trezea speriat, însă adormea din nou, ca să umble, singur și stăpân pe toate, prin țara nesfârșită a visurilor.

Pe la miezul-noptii, lupoaica se ridică din culcușul făcut de Luca; mai linse odată urechile cățelandrului și, avertizându-l printr'un lătrat matern să fie cuminte, ajunse din câteva salturi la tufiș. Niște ramuri se scuturară și zăpada o potopi. Intr'o văgăună, o urmă îi păru cunoscută și lupoaica urlă lung, rău; apoi, tot mirosind urma, începu să alerge.

Spre dimineață, ninsoarea încetă. Nourii risipindu-se, câteva stele, mari și înghețate, se zăriră deasupra pădurii. Liniștea încremenise ca apa de ger. Uneori, pumni de zăpadă se desprindeau de pe ramuri, căzând cu sgomot moale, repede înăbușit. Pe sub copaci începu să se albească de zi. Apoi, cerul se tulbură și câteva șuvițe de sânge se prelinseră peste dealuri. Spre apus, nourii — vineți și greoi — mai stăruiau. În curând, pământul se 'nroși ca la un incendiu de noapte și păsările prinseră să sburătăcească printre copaci.

Lupoaica se 'ntoarse spre răsărit și, înfigându-și ghiarele prin zăpadă, scormoni pământul, care mai păstra ceva căldură sub velința de cristale albe. Urlând, înghițea în bulgări mari aerul, rece, care-i împrăștiată plămâni. Apoi, mirosi cu atenție în toate direcțiile. Ciulindu-și urechile, prinse un pas în apropiere, un pas de panică, și, atunci, urlă și mai puternic.

Lupoaica știa că, dincolo, după stejarul acela enorm, doborât de vreun trăsnet sau de un orcan, e dușmana sa de moarte, pe care a căutat-o neconținut și ne 'ndurătoare

din vară și până acuma. Prea mirosise acolo, lângă capcana aceea afurisită, urma vulpii care-i ucisese patru puiandri, ca să-i uite vreodată izul. Acuma, dincolo, după stejarul prăbușit, e ea, vulpea. Ochii lupoaicei lucesc aspru, o flacără se sbate sălbatec în ei. Și iar urlă — lung, lung de tot. Oricât s'ar vicleni vulpea, ea nu-i va scăpa. Cei patru puiandri latră mărunț — undeva, departe, în amintire, și colții fiarei sclipesc într'un rânjet îmbălat și neiertător. Lupoaica nu se grăbește. Ea știe că, dincolo, meschină și gheboșată de lașitate, vulpea se gândește cum să scape; cu toate acestea, fiara nu se grăbește, nu vrea să se grăbească; a așteptat atâtea luni, cu inima arsă de ură, așa că mai poate aștepta câteva clipe. Cască leneș, prefăcut, și zărește cum capul vulpii se înalță de după stejar. Socoțind că a venit momentul să dispară, dușmana o ia la goană subțire către-o râpă, unde să-și piardă urma printre mărăcinișuri, însă lupoaica se aruncă după dânsa și-o ajunge din câteva salturi uriașe. Vulpea simte cum colții fiarei i se 'nfig în ceafă și 'ncearcă să se scuture, dar colții s'au înfipt adânc în carne. Atunci, ea se lasă moale, ca o moartă. Lupoaica, înșelată, o slobode o clipă — destul ca dușmana ei să se arunce pe spate și să muște în pântecul fiarei care urlă de durere. Incepe o luptă lungă, obositoare. Cele două animale se svârcolesc prin zăpadă. Sângele curge din belșug și vulpea a slăbit în putere, însă e vicleană și ageră, așa că lupoaica găfâie aprinsă. Orbita de zăpadă, animalele s'au oprit un timp, dar, apoi, lupta reîncepe și mai necruțătoare.

Adunându-și toate forțele, lupoaica dă un ultim atac, fulgerător, și apucă de gâtlee vulpea.

Când soarele, imens și scaldat în aurul trandafiriu al aurorei, izbucnește ca un cântec de lumină dintre pădurile zării, lupoaica își întepenește labele dinainte în cadavrul sfârtecat al vulpii — și urlă de hăulește pădurea.

Apoi, târînd cu botul însângerat hoitul dușmancei, o ia, încet, liniștit, spre apus. Ajungând în dumbravă, se duce drept la Luca, în fața căruia își sloboade povara, și, sleită de puteri, se răstoarnă în culcuș, adormind imediat.

Botosu s'a făcut mic într'un colț.

Citind, jucându-se cu Botosu și hrănindu-se din belșug — adunase atâtea provizii! —, Luca trecu fără incidente peste iarnă.

Martie veni repede.

Zăpezile începură se se moaie, și, în curând, aerul prinse să miroase a mugur. Părâul se umflase și aproape că ajungea până la scorbură, așa că băiatul rămase, timp de vre-o săptămână, în «casă». Noroc, însă, că mai avea ce citi și, într'o bună dimineață, când își sgâi ochii în afară, constată că părâul s'a retras și că ghiociei au înflorit pe pajiște.

Dând o raită prin largurile pădurii, Luca descoperi o capcană de lupi, care părea instalată de curând. Lucrul acesta îl neliniști și-și simți amenințată singurătatea.

«Te pomenești că Hettmer a angajat încă un pădurar!» — își spuse posomorît băiatul.

Intr'adevăr, așa și era.

Inginerul silvic angajase, pe lângă pădurarul cel bătrân, încă unul, care era tânăr și crud cu animalele din împărăția fagilor. Pădurarul cel nou trăgea întreaga zi cu pușca. Vrăbii, corbi, iepuri, vulpi, lupi — totul cădea sub bătaia

gloanțelor lui. Și afurisitul întindea și curse, cari frângeau piciorul fiarei prinse. Luca găsea adesea în plimbările sale câte-o pasăre însângerată — și plângea de furie.

— Tu! — îi spusese el lupoaicei. — Să bagi de seamă, c'a venit un călău în pădure...

Ea mârâi și 'ngenunchie în fața lui.

— Nu te 'ndepărta prea mult de bârlogul tău! M'ai înțeles?

Lupoaica îl privi cu ochi umezi, ca și cum ar fi voit să-i ceară ajutor. Luca o mângâie și se duse într'o nouă explorare a văgăunilor, ca să distrugă toate capcanele.

Luna Maiu îi aduse dor de oameni. În vis, îi revedea pe Liubicic, pe Stan, pe Voineagu și pe ceilalți prieteni. Atunci, ofta întreaga noapte prin somn și, dimineață, se trezea cu gând de ducă, însă lupoaica venea să i se gudure la picioare și Luca rămânea.

Cu timpul, deși nu se cunoșteau, o luptă cumplită se 'ncinse între băiat și pădurarul cel nou. Luca avea un dar deosebit de-a descoperi fiecare capcană. Drept răzbunare, pădurarul ucidea tot ce 'ntâlnea în cale și-o mulțime de păsări însângerau potecile din văgăuni.

Stan începuse să facă în particular, sub supravegherea și cu îndrumările lui Ioniță, clasa întâia «ghimnazială». Timpul liber și-l petrecea, însă, cu Cătrănuț și ceilalți prieteni ai săi, sau în grădină, citind tot mai mult din biblioteca bogată a tatălui său. Astfel, era la curent cu Delavrancea, Vlahuță, Sandu-Aldea, Gârleanu și ceilalți scriitori mai mari din «regat». Prinsese drag și de animale — și se distra hrănind orătăniile din ogradă. Ajunsese să se

împrietenească atât de mult cu vrăbiile, încât ele nu se temeau să i se așeze pe umeri.

Descoperirea pe rând, împreună cu Cătrănuț, mii de minuni în grădină sau în ogradă: cuibul unui stiglete într'un păr, o radașcă enormă, mușuroaie de furnici, un ariciu, cuiburi de rândunele în grajd și altele — așa că nu se plictisea niciodată.

Ioniță îi cumpărase din Cernăuți ochelari colorați — roșii, portocalii, galbeni, verzi, albaștri, violeți. Stan se trântea pe spate, în iarbă, și privea prin ochelari, schimbându-i mereu, cerul cu nouri lui.

Hii! Ce mai continente de vis, atunci! Americi imense, înconjurate de oceane aurii, Australii miraculoase... Insule fermecate! Apoi, totul se răsturna și se transforma într'o delirantă cavalcadă.

Pe Truțu, Nică și Silveta îi evita cu înverșunare. Dealtfel, copiii lui Sârbu erau niște mici vicioși, cari îi repugnau lui Stan.

O servitoare cretină îi învățase pe cei doi băieți ai cantonierului o mulțime de porcării și ei, la rândul lor, voiau să le retransmită și lui Stan.

La una din aceste încercări, Nimeni îl bătuse măr pe Truțu. Când Melania apăruse din pridvor să vadă ce s'a întâmplat, Stan se jenase să spună de ce l-a bătut pe Truțu și incasase fără să crâncească o sdravănă corecțiune cu varga din partea mamei sale.

Amândoi — Stan și Cătrănuț — credeau cu tărie în re'ntoarcerea lui Luca. Nu-l uitau niciodată în convorbirile lor, mai ales când rătăceau prin câmp, unde se împrieteneau cu iepurii și prepelițele sau ascultau ciocârliile înălțate

până la împărăția nourilor. De multe ori, se duceau la pârâu, ca să prindă pește sau să se joace în apă, la umbra sălciilor, al căror verde împroaspăta aerul cald de vară, pe când Mopi se distra căutând cârțițe sau șobolani pe maluri, iar soarele luneca majestuos pe valurile line și albastre ale unui cer de nesfârșite melancolii estivale.

Și veni și-a doua iarnă, însă Luca n'o salută cu prietenie. Terminase de mult cu cititul cărților șterpelite dela Glau-bach și prietenii din sat i se arătau tot mai des în vis. Pădurarul cel nou se apropia și de scorbură și, într'o după amiază cu ninsoare deasă și liniștită, Luca găsi o capcană la numai un kilometru de dumbravă. Pericolul era mare. Odată și odată, oricât le-ar fi distrus dânsul, lupoica sau Botosu trebuiau să dea de cursă.

« Pretutindenii acelaș lucru, » — gemu băiatul. — « Sân-ge și moarte . . . »

Era o noapte cumplit de friguroasă. Cerul înstelat și cu totul senin mărea gerul. Crăpau ouăle corboaicelor în pădure . . . Zăpada crânțănea ca niște cioburi de sticlă sub picioare.

Luca era îngrijorat. Lupoica nu venise întreaga zi pe acasă și Botosu scâncea nedumerit de absența mamei sale. Lupul cel tânăr o căutase prin toate coclaurile, însă fără rezultat.

Aproape de miezul nopții, Luca se hotărî să plece și el în căutarea lupoicei.

— Botosule, dacă mama ta se 'ntoarce în lipsa mea, să-mi dai de știre printr'un urlet lung.

Băiatul o luă spre adâncul pădurii. Intâlni o ciută și câțiva iepuri aproape morți de frig. Uneori, zăpada se desprindea de pe crengile fagilor amortiți, ca să cadă cu sgomot ciudat la pământ. Porni vânt de Nord, și Luca începu să se bată cu mâinile, dar nu isbuti să se 'ncălzească și-și continuă tot mai obosit drumul printre copacii fantomatici. Noaptea era rea ca o sgriptoroaică.

Oprindu-se din când în când, asculta încordat, însă niciun sunet în afară de al crengilor lovite de vânt nu ajungea până la dânsul.

Răspândind nouri de aburi din gură, Luca se 'ndreptă către-o stâncă deosebit de periculoasă. Urcându-se pe vârful ei, își aruncă peste văi privirea. Luna tocmai răsărea, așa că putu vedea până departe.

— Uhùuù ... i ... i ... iaù ... iaù ... iaù ...

— ... iaù ... iaù ... — îi răspunseră dealurile.

De lupoaică, nicio urmă.

Peste vreo jumătate de oră, băiatul desluși o umbră mișcându-se sub copaci. Când ea ieși la lumina lunei, Luca văzu că e pădurarul cel nou și-un val de furie îl cuprinse. Pădurarul, un bărbat mic și 'ndesat, era înarmat cu o pușcă și țeva lucea straniu în potopul de lună. Dânsul venea drept spre stâncă.

Băiatul fu cuprins de panică. Lupoaica se 'ntorcea întodeauna prin fața stâncii acasă și, dacă pădurarul rămânea aici, era exclus să n'o vadă.

«Trebuie să întreprind ceva, că, dealtfel, mi-o împușcă ticălosul ... Il voiu înjura și-o voiu lua la goană. Dânsul mă va urmări și lupoaica se va putea întoarce fără pericol. Eu voiu reuși să dispar în vreun tufiș, așa că pădurarul

se va alege cu buzele umflate! » — dar nu avu timp să-și pună gândul în practică.

Incet, poate obosită, lupoaica venea dinspre apus. Pădurarul încă n'o vedea, însă Luca o și zărise.

« Doamne, Doamne, ce să fac ? »

Pădurarul își ridică arma. O văzuse și el și-l prinse o strașnică bucurie. De când n'o pândea! Dar bestia știuse să-i scape întotdeauna. Acuma, era sigur de ea. O va împușca drept în ureche.

— Fugi, tu, fugi! — strigă din răputeri Luca.

Nedumerită, lupoaica se opri, oferind o țintă minunată, căci luna scâldea totul într'o clară apă de argint. Pădurarul, înspăimântat o clipă de strigătul băiatului, își reveni și ochi.

— Stai! — urlă Urâtu, însă pădurarul trase.

Lovită, lupoaica îngenuchiasse. Mâna ucigașului tremurase și glontezele nu nimerise mortal. Băiatul alergă la animalul care gemea și căruia sângele îi curgea abundent din rană. Pădurarul veni deasemenea.

— Dă-te laoparte, s'o împușc.

— N'o împușca, te rog să n'o împuști! — se milogi Luca plângând.

— Dă-te la o parte!

— Nu!

— Trag și'n tine, că tu ești afurisitul care-mi strici capcanele.

— Trage!

— Na! — și arma vui.

Glontezele trecu pe lângă creștetul lui Luca și lovi în cap lupoaica. Ea se sbătu și se prăbuși moale în zăpada care se roși imediat.

— Tu . . . tu . . . de ce-ai făcut asta . . . ?

— Amu, să mă răfuiesc și cu tine! — și-l pălmui pe băiat.

Luca dase să ducă mâna la briceag, însă pădurarul i-o prinse la timp și i-o răsuci din cot. Băiatul se smuci, dar dușmanul îl apucă iarăși, deastădată de grumaz și aproape că-l zugrumă. Strânsoarea devenea tot mai puternică.

— Na, îți place ?

Luca izbuti să se elibereze în cele din urmă.

— Ucigașule! Ucigașule!

Deodată, Botosu se repezi asupra pădurarului. Nimeni nu observase când și cum a răsărit aici. Se deslănțui o luptă fără cruțare.

— Oprește fiara! — se milogi pădurarul la rândul său.

Primul imbold al lui Luca fu să-l domolească pe Botosu, dar văzu hoitul lupoaicei și-și întoarse fața dela pădurar.

— Mă ucide! — urlă el.

Băiatul își strânse pumnii și nu făcu niciun gest.

— Și tu ai ucis! — veni, aspru, răspunsul.

Botosu începu să-și sfâșie victima. Sărind mereu asupra ei, o sgâria și îi mușca fața. După câteva minute, fața pădurarului era cu totul sfârtecată și buzele rupte lăsau să se vadă dinții. Sângele îi umplea cojocul. Lui Luca i se făcu silă de înfățișarea pădurarului și strigă:

— Botosule, dă-i drumu'! Dă-i drumu', Botosule!

Lupul se opri o clipă, dar numai o clipă, în care-l privi mirat pe Luca, și reîncepu lupta. Omul se apăra stângaci și făcea gesturi caraghioase. Băiatul se apropie să-i despartă, însă Botosu hârâi atât de amenințător, încât trebui să-l lase în pace.

— Nu pot să-ți ajut! — îi spuse Luca pădurarului. — M'ar sfârteca și pe mine. De ce i-ai ucis mama? Acuma, numai Dumnezeu îți poate ajuta, dar prea te-ai bucurat de moartea fiarelor, pe cari le doborai sau le atrăgeai în lațuri și capcane. Amu-i vorba de luptă dreaptă! Apără-te . . . Poate că scapi.

— Ia repede pușca mea și trage!

— Eu nu m'amestec. Nu vreau să ucid.

— Ai să răspunzi în fața lui Dumnezeu!

— Am să răspund.

Botosu îl apucă de gâtlee pe pădurar și-un val de sânge îl împrășcă pe Luca. Victima mai borborosi ceva și căzu. Lupul se 'nvârti de câteva ori în jurul ei și, apoi, se duse la lupoaică. Trântindu-se lângă mama sa, se tângui cu glas aproape omenesc. Luca îl pipăi pe pădurar. Era mort. Băiatul își făcu cruce și-l întoarse cu fața către cer. Dinții mortului luciră ca un putregaiu la lumina de var a lunei.

În zăpadă, sângele înghețase și lui Luca îi păru ca o sticlă roșie, sgrunțuroasă, în care au împietrit flori de mac.

După ce, încă în aceeași noapte, o îngropă pe lupoaică, Luca se despărți de Botosu și se înapoie în sat.

Vestea re'ntoarcerii lui Luca Urātu se răspândi cu repeziciunea unui fulger.

Prietenii lui plânseră de bucurie.

Luca trebui să le povestească, nopți dearândul, cum își petrecuse în pădure viața.

În iarna aceea, un nou eveniment îl copleși: se 'ndrăgosti de Malena, o fată de patrusprezece ani, pe care-o văzuse la o cumetrie.

Primăvara veni cu ploi multe și puhoai.

Luca și tovarășii săi o petrecură, totuși, în joc și veselie. Dar — intraseră cu toții într'o ciudată prefacere. Noaptea erau cu visuri, zilele cu tăceri turburătoare — și aceste tăceri creșteau tot mai des și de mai neînțeles. Copiilor li se părea că se cufundă într'o vârtoare blestemată. Veselia — le era cu atât mai sălbatică.

Vara îi moleși.

Copiii începură să caute singurătatea câmpiilor, unde nu-i putea surprinde nimeni în jocurile lor din ce în ce mai desmățate.

Luca își amintea des de pădure și, atunci, devenea nervos și-și rezeza prietenii.

Noaptea, când nu putea dormi, se ducea în câmp, unde rătăcea ore întregi, sau lângă lagărul prizonierilor, ca să asculte vaietele și plânsul lor.

Stan se simțea înstrăinat de prietenul său. O văzuse și dânsul pe Malena și fata îi plăcuse atât de mult, încât se posomorî ca o zare amenințată de furtună când Luca îi mărturisi, într'o după-amiază, că o iubește.

CAPITOLUL III

LUMINA CEA MARE

Stan își rezimase de mână fruntea.

Singurătatea, pătrunzându-i în toate ascunzișurile sufletului, îl cutremura și-l durea cu atât mai mult, cu cât, deși ar fi avut posibilitatea să-i spulbere păienjenișul blestemat, se 'ncăpățâna să rămână în hotarele ei amenințătoare.

Dimineața era aburită de pâclă. Natura executa pe toate tonurile simfonia autumnală: violet de geruri pe trandafiri târzii, plumb pe câmpiile goale, rugină ofilită pe ierburi.

Stan privi în vale.

Acolo, între răchitele însângerate de toamnă, casa lui Luca își țuguia acoperișul negru de șindrilă, iar mai jos, înconjurată de meri și plopi, casa Malenei, proaspăt văruită, surâdea de sub dealul golaș, pe cari numai dovlecii, ciudate flori portocalii, mai stăruiau neculeși, — și Stan oftă.

Ceața, pe care razele soarelui de dimineață o risipeau din văi, nu se mai scutura dupe chipul lui Luca și imaginea Malenei se tulbura, așa că Stan abia de-și amintea înfățișarea lor disolvată în umbre atât de dese, încât trăsăturile li se diformau ca într'o oglindă fumurie.

« Nu vreau să-i văd! Nu vreau să-i văd . . . » — își repeta cu încăpățânare, însă fără convingere, căci îi simțea în

sine, înrădăcinați în inima sa, de unde nu i-ar fi putut smulge decât sfâșindu-și-o.

Dorința de-a uita definitiv totul — îl chinuia. Ar fi voit să se re'ntoarcă la jucăriile sale de tinichea, să citească liniștit basmele fraților Grimm, să alerge fără grijă, cu Mopi, prin pomăt sau prin grădină, să suporte cu conștiința curată privirea părinților săi — să nu-l mai tortureze această tristeță de om bătrân — dar toate acestea nu se mai puteau.

Un timp, crezuse că-i va fi ușor să se sustragă sbuciumului, care-l prinsese în plasă, și continuase să guste cu voluptate viața secretă a aventurilor cu Luca, iar când își dădu seama că e prea târziu să se smulgă și că vârtejul care-l amăgise nu-l va mai arunca niciodată la mal, disperarea îl copleşi.

Își duse degetele la ochi și-și pipăi pleoapele, însă nicio lacrimă nu răsărise mântuitoare.

« Nu pot plânge . . . » — și-o ură cumplită împotriva ochilor săi morți, ca de sticlă, i se furișă în inimă.

Se ridică și vru să plece, însă un glas, nu mândru ca odinioară, ci sfâșietor de trist, îl țintui locului.

— Umblu ca o mătă . . . Nu m'ai simțit . . . Iți mai aduci aminte, Stane ?

Văzând că Nimeni îl privește ca un străin, — îndepărtat, ca din alt suflet, îl apucă de umeri și, neștiind cum s'alunge din ochii prietenului său bruma care-i învăluia pupilele în nimburi de nebunie, îl scutură cu putere.

— Ce-i cu tine, Stane ?

— Tic-Țic, eu nu știu . . . nici eu nu știu . . .

— Să ne așezăm aici, — îi ajută Luca și rupse cu mâna niște spini albaștri, cari amenințau să sgârie picioarele goale ale lui Stan.

— Ți-ai însângerat mâna . . .

— Nu-i nimic! Trece . . .

— Așa ești tu, Țic-Țic! Trece . . . Orice ți s'ar întâmpla, spui «trece» și zâmbești . . . Nu-ți pasă dacă te doare sau nu . . . Totul trece! De unde ai puterea asta, Luca? — și Stan i se uită în ochi, dar răspunsul nu voia să vină.

Jucându-se cu un fir uscat, pe care-l smulsesese din hatul îmbibat de aroma sulcinii, reluă obosit:

— Luca, nu ți se pare că nu mai suntem copii? Tristețea asta, a noastră, e de oameni bătrâni. Nu ne mai jucăm, începem să fugim unul de altul. Și nu știm de ce. Inima îmi spune că trebuie să fug de tine și de Malena, căci, dealtfel, veți suferi din cauza mea.

— Tu o iubești pe Malena.

Până acuma, Stan nu îndrăznise să-și mărturisească deschis acest lucru. Faptul că Luca i-l descoperise, îl lovi mai mult decât s'ar fi așteptat. Jena, disperarea, bucuria — îi augmentau confuzia referitoare la sentimentele sale pentru Malena.

— De unde știi?

— Asta se vede din ochii tăi.

Răspunsul îl supără pe Stan.

— Ei! Vorbești par'c'ai fi o țigancă și-ai da în cărți.

— Totuși, am sau nu dreptate?

Scuturându-se ca de niște lanțuri, Stan șopti:

— Luca, eu cred că, de fapt, ne urîm.

— Ce-ți pot răspunde, Stane? Știu că ne urîm. Dar ai uitat ceva, ai uitat că ne și iubim. Ne iubim și ne urîm totodată.

— Da. Ne iubim și ne urîm totodată.

— Adineaori aș fi fost în stare să fac orice, numai să pot alunga tristețea din inima ta. Acuma, te-aș ucide, Stane. Te-aș zugruma și, pe urmă, aș plânge și mi-aș pedepsi cu securea mâna.

— Și-ar trece, — completă ironic băiatul.

— Nu, Stane, — își clătină Urătu capul. — De astădată n'ar mai trece. Dacă n'aș muri de durere, trupul mi s'ar usca, până m'aș prăbuși. Poate că-ți vine să râzi, însă acesta-i adevărul adevărat, măi omule! Crede-mă...

Gâfâind ca prins de friguri, continuă:

— Spune-mi, te doare și pe tine, câteodată, sufletul? Eu știu ce 'nseamnă să te doară sufletul. Ții minte când a murit Liubcic? M'am turburat, dar, la 'nceput, n'am prea înțeles ce e moartea. Sta frumos, liniștit, cu mâinile întinse ca ale unei cruci. Când 'muca Vasilia a intrat cu lumină, Liubcic par'că zâmbea. Mai târziu, când am înțeles că s'a dus pentru totdeauna, că n'am să-l mai întâlnesc la capătul uliței, că n'are să mai arunce niciodată cu pietre peste cireșul cel înalt de lângă biserică și că ochii lui vor putrezi, mi-a venit să urlu de durere, mi-a venit să m'arunc la pământ și să urlu ca un câne. Apoi, l-au spânzurat pe Ion. Tu l-ai văzut cum atârna cu limba scoasă, cum i-au luat hoitul și l-au repezit ca pe-un sac de barabule în groapă. Doi prieteni morți în răstimp de patru zile... Care inimă ar putea să 'ndure fără cutremurare așa ceva? Iar tu, tu ești un copil ciudat, ciudat ca și mine. În loc să găsesc

alinare în prietenia ta, mai rău mă turbur. Ascultă ce gol e câmpul... Doamne, dac'ar fi și sufletul nostru așa! Dar noi avem hoituri în suflet, și ele ne dor cumplit.

— Luca, doresc să fiu bun și nu pot. Aș vrea să-i îmbrățișez pe toți oamenii și să le dau tot ceea ce am mai drag în mine, însă ceva rău, ascuns în sufletul meu, nu mă lasă. Eu nu urăsc. Eu nu plâng. M'ai auzit vreodată râzând cum râd alți oameni? Nu. Râsul meu e silnic. Gura mi se deschide și hohotele gâlgâie din gât, dar, numai eu știu!, ele nu-mi curg din inimă. Eu nu te urăsc. Deși vreau, deși trebuie să te urăsc! Și asta e mai îngrozitor decât orice. Când te-am cunoscut, eram un plod neștiutor și cam țăfnos. Acuma, par'că nici om nu mai sunt. Ce ne-a schimbat într'atăta, încât stăm ca'n fața unor oglinzi, în cari nu reușim să ne recunoaștem? Moartea? Nu cred. Moartea e omenească, măi Urâtule! Ea se naște odată cu noi și-i ca aerul, foamea sau setea. Oare moartea era ceea ce te-a durut, când a murit Liubic? Nu. De aceea nici n'ai simțit îndată durerea după prietenul tău. Eu cred că singurătatea ta te-a înspăimântat, nu moartea lui. Singurătatea ta în fața celorlalți oameni. De aceea ai fugit în pădure, ca să fii singur și numai în fața ta. În noi e un fel de singurătate, care-a crescut ca o bălărie, și 'ncercăm să ne 'nfrățim în cuprinsul ei. Odată ce-am pornit pe drumul acesta, nu mai e nicio scăpare sau, dacă există, totuși, una, de sigur că va fi peste puterile noastre s'o cucerim. Mergeam pe calea dreaptă a copilăriei. Deodată, un dor mai puternic decât noi ne-a legat pentru totdeauna, un dor după ceva în afară de sufletul nostru și, atunci, ne-am gândit să furăm luna. În dorința noastră era o frumusețe mai mare decât

viața și, neîmplinindu-ne-o, ne-am prăbușit și par'că ne-am rușinat unul de altul. Cât am învățat de atunci! Și, tot ce-am învățat, ne-a risipit icoana ce ne-o făcuserăm despre noi și despre lume. De-aș fi rămas la pădurea mea de boji!

Luca se uită în ochii lui Stan.

— Orice mi-ai spune, te urăsc. Nu ți se pare ciudat că stăm alături, ca și cum n'am vorbi altceva decât prostii? Dar cine ne-ar putea despărți? Cine ne-ar putea mântui? Cine să te oprească să nu te porți așa cum te porți? Mi-ai spus că nu poți urî. Eu cred că urăști, numai că ura ta stă în fapte, iar a mea în suflet. Te-aș zugruma. Mi-ar fi lesne, căci sunt mai puternic decât tine, dar n'o fac. Uneori, cred că Policarp, Voineagu și ceilalți, cunoscându-te, s'au înstrăinat de mine.

Alergând peste miriști, câțiva copii se 'ntreceau care s'ajungă primul la șosea.

— Ii vezi? — spuse Stan. — Sunt fericiți.

Cu ochii arși de lacrimi, Luca șopti pătimaș:

— Oare noi nu suntem fericiți? Eu cred că da. Și asta e taina noastră, pe care n'o putem înțelege și pe care nimeni, niciodată, nu va fi în stare s'o pătrundă.

— Cum miroase de plăcut aerul! Par'că-i o apă de călăpăr și coada-șoarecului. Nourii îs ca o oaste de argint. Luca, vrei să fii împăratul nourilor?

Urātu se scutură de lunecarea în vis.

— Malena îmi vorbește mereu de tine. Stan în sus, Stan în jos, Stan, Stan și iarăși Stan, iar eu îmi strâng pumnii și tac.

Luca pregătindu-se să plece, Stan îl întrebă:

— Unde te duci?

— La Malena! — se 'ntoarse sfidător răspunsul.

Indepărtându-se, Luca îi mai strigă:

— Atâta-ți spun, Stane! S'o lași în pace pe Malena!
Numai pe ea o mai am...

Incepu să bată un vânt rece și Nimeni își strânse haina.

La Ioniță venise Tița în vizită. Mătușa lui Stan era o femeie numai spirt și, după câteva zile, toată casa trebuia să asculte de ordinele ei — și Doamne ferește de cel ce-o contrazicea!

După cină, Ioniță și Melania se retraseră în odaia lor. Tița îi porunci Valiei să strângă masa și începu să citească un străvechiu roman sentimental în limba germană. O muscă bâzâia somnolent, trezind atenția lui Ciuchi, care se cuibărise pe un teanc de reviste ilustrate.

Tița nu era rea cum îi mergea vestea. Deși avea înfățișare bărbătească, totuși ochii ei luceau blând și cine știe câtă poveste tristă nu ascundea în suflet, deși căuta să pară energică și — așa îi plăcea să spună — antisentimentală.

Odată, descoperise între două cărți de școală ale lui Stan « Paul și Virginia ».

Tița îl luase imediat la răspăr pe nepot:

— Să nu mai citești de-aiestea! Ai timp. Eu am citit la treizeci de ani istoria asta neserioasă. Pentru tine sunt « Robinson Crusoe », « Cuore » și poveștile lui Ioan Pop-Reteganul... Ai înțeles, Stănuțule? Paul și Virginia au fost doi desmățați, dela cari nu trebuie să iei pildă!

Totuși, a doua zi, Tița era cu ochii plânși; recitise « Paul și Virginia »...

Tița își frecă ochii și Stan vedea că o apucă somnul. Înainte de a se culca, dânsa voia să facă obișnuita inspecție prin odăi. Amândoi — Tița și Stan — trecură întâiu prin salon, unde totul era în ordine; apoi, se duseră în bucătărie — și acolo sta tot lucrul la locul său; în odaia băiatului, Tița confiscă poeziile lui Eminescu — « Autorul aiesta îi prea modern pentru tine, Stănuțule! » — iar în coridor încercă ferestrele. Așa cum mergea cu lumânarea în mână, bătrâna domnișoară îi făcea lui Stan impresia unei căpetenii de piei roșii în expediție războinică.

Tița deschise brusc ușa dela cămăruța Valiei, care simula un somn greu cu sforăituri prea exagerate ca să poată fi și verosimile, însă mătușa lui Stan n'avea simțul nuanțelor, așa că închise fără nicio bănuială ușa.

Apoi, ieșiră în pridvor. Tița aruncă o privire cercetătoare în întunericul ogrăzii. Își încordă auzul, însă nu prinse niciun sgomot suspect.

— Noapte-bună, Stănuțule, înger de pace, somn dulce și visuri plăcute! — și Tița se duse să se culce.

Stan așteptă ca totul să se liniștească în casă. Când crezu că nu mai e niciun pericol ca absența sa să fie descoperită, își îmbracă paltonul — se făcuse destul de frig și nu era exclus să și ploaie — și sări prin fereastră, ca s'o apuce imediat spre curtea boierească, în apropierea căreia se conturau bordeiele prizonierilor de războiu.

— Tu ești, Stane? — răsări din întuneric un glas mic.

— Eu. Și tu ești Cătrănuț.

— Eu... Am început să nu pot dormi noaptea...

— Ca și mine...

Ajunseră la rețeaua de sârmă ghimpată. Băieții se pitulară în umbra unor tufișuri. Noaptea era foarte întunecoasă, așa că nu se temeau să fie descoperiți. Observară că în lagăr domnește un fel de agitație.

— Oare ce s'a 'ntâmplat? — se 'ntrebă Stan.

— Uite c'au venit câțiva soldați cu făclii.

În lagăr izbucnise holera. Muriseră vreo zece prizonieri în cursul dimineții. Inebunit de spectrul bolii, un prizonier încercase să evadeze. Prins de santinele, fusese condamnat la moarte și, acuma, se prefăceau preparativele de execuție.

Cei doi băieți înțelesesă acest lucru abia când văzură plutonul cu arma la picior. Condamnatul, un german înalt, care trebuie să fi fost foarte puternic odinioară, își potrivise monoclul în ochiu și aștepta liniștit.

Totul decurse, apoi, atât de repede, încât copiii nici nu-și dădură seama cum s'a desfășurat sinistrul ceremonial.

Salva vuisse asurzitor, trezind dealurile. Condamnatul se prăbușise și țigara, rămasă în colțul buzelor, mai ardea.

Mopi, nedespărțit de Stan la expedițiile nocturne, începu să urle. Băieții se ridicară speriați și-o luară la goană prin ierburi, împiedicându-și în măracini picioarele. Se opriră abia la pădurea de boji. Ploua și stropii loveau melodios frunzele, șiroind apoi la pământ.

— Afurisit lucru, într'adevăr afurisit, războiul! — gemu Cătrănuț.

— Atâta sânge!

Noaptea se făcuse imensă peste satul cenușiu, care părea părăsit, căci niciun câne nu lătra și luminile se stinseseră pretutindeni.

Totul dădea impresia de muced și de singurătate. Stan simți o pasăre la picioarele sale. Era o vrabie bolnavă și băiatul o duse în șură, unde-o așeză pe-o grindă.

— Vine toamna, Cătrănuț.

— Vine, Stane.

Părintele Avacum, cantonierul Sârbu, cooperatorul Gavriil și Ioniță jucau taroc. Stan se așezase lângă tatăl său și urmărea atent jocul.

— Micuțul se plictisește . . . — spuse Sârbu.

« Micuțul! » — se revoltă Stan și spuse tare, protestând energic: — Ba nu! Nu mă plictisesc de loc! Imi place să mă uit.

— Va deveni un strașnic tarochist băiatul matale, dragă Ioniță, — prognostică părintele Avacum.

— Ba să-și vadă de carte, că la primăvară trebuie să dea examenele pentru a doua ghimnazială, — se amestecă și Melania. — Și-așa își pierde timpul cu toate haimanalele!

« Poftim! » — se oțărî Stan. — « Discuție generală din cauza unei vorbe proaste a lui Sârbu . . . » — și-l privi cu ochi asasini pe cantonier.

— Las' să-și facă și el chef, — interveni indulgent părintele Gavriil, — că, pe urmă, tot parte de carte are să aibă.

— Indată vor veni Truțu, Nică și Silveta, — îl anunță cantonierul pe Stan, — așa că ai să te distrezi mai bine decât stând lângă niște hodorogi ca noi.

Cum auzi astfel de veste, băiatul se și sculă dela locul său și, fără să 'ntârzie, ajunsese în pas alergător la boji. Ii traversă și se săltă pe gard. Fu cât pe ce să cadă în bra-

tele lui Urâtu, care se sprijinea cu umărul de cealaltă parte a gardului.

— Noroc, Țic-Țic!

— Noroc, Stane!

— Hai, saltă-te și tu aici, lângă mine.

— Nu ne vede nimeni ?

— Nuuu! Că Valia iar s'a dus cu Nazarie al ei pe undeva prin grădină.

Se uită împrejur.

— Domnul Sârbu mi-a spus că 'ndată au să vină cei trei crai.

— Hm! Atunci, eu mă car, că n'am poftă să dau ochii cu ei.

— Nu fi prost! Ne-om ascunde pe undeva . . . Sau știi ce? Slobozim gânsacul și poate că s'or teme să intre 'n ogradă.

— Planul nu-i rău! Hai să deschidem cotețul, — și săriră între boji, însă, în acelaș moment, porțița dela drum se deschise și copiii cantonierului își făcură o intrare jovială.

Stan și Luca n'apucaseră să se tupileze, așa că fură văzuți. Incredințându-se că nu e niciun pericol, Truțu, îmbrăcat în haine negre, de pluș, cu guleraș de dantelă și cravată roșie de mătasă, înaintă printre boji. Nică și Silveta îi urmară și toți trei se opriră lângă gard.

— Gânsacu-i închis? — întrebă Silveta.

— Inchis! — o asigură Stan, amabil, însă Luca descoperi în glasul prietenului său o cantitate de venin care-ar fi putut otrăvi un sat întreg, și se bucură.

Truțu și Nică dădură mâna cu Stan și se uitară de sus la Urâtu, care zâmbea neutru. Nică, nehotărît, se scobi în nas și, în cele din urmă, schiță un salut către Luca.

— Nu-i da mâna! Aiesta-i un țărănoiu, — spuse Silveta cu un dispreț suveran, — și știi că mama nu ne permite să ne 'mprietenim cu ghiorlanii.

Nică îi ascultă ordinul, iar Luca roși și spuse:

— N'ai frică! Nici nu i-o primeam, că mă umplea de mucii.

Stan râse. Nică se simți jignit și, roșind la rîndul său, își șterse în foile unui boz degetele. Silveta îl privi cu o abia reținută furie, iar Truțu luă poziție de atac.

Plictisit de perspectiva unei încăierări, Nică îi spuse lui Stan:

— Măi, nu vii să ne jucăm? Vreau să-mi împrumuți trenul tău.

— Is cu Luca și nu mă pot duce singur.

— Cum vrei, însă dă-mi voie să iau trenușorul.

— He-hei! Nu-l mai am de mult! L-am dăruit.

— L-ai dăruit? — îl întrebă neîncrezător băiatul.

— Da. L-am dăruit lui Cătrănuț.

Numele o intriga pe Silveta.

— Cătrănuț? Vai, ce nume urât!

— Eu îl găsesc frumos.

— Ai niște gusturi... Așa-i dacă te joci cu toți țărani!

Pe Truțu, discuția asta îl exaspera:

— Hai, Nică, să-l lăsăm pe Stan cu țărănoiuul lui și să ne ducem în grădină, — însă Silveta, în amintirea căreia, deși trecuse atâta timp de-atunci, chestia cu gânsacul nu se stinse, găsi că are cea mai potrivită ocazie să se răsbune și miorlăi:

— Stănuțele, mă miră că domnul director și mama ta îți permit să te joci cu oricine.

— Luca nu-i oricine, — se indignă Stan, — Luca e prietenul meu.

— Prietenul tău? Nouă, mama nu ne dă voie să ne jucăm cu țărani, căci nu vrea să 'nvățăm lucruri urâte dela ei.

— Eu nu 'nvăț lucruri urâte dela Luca.

— Hm! Curios . . .

— Nu-i de loc curios!

Truțu deveni nerăbdător:

— Silveta, să mergem!

— Nu vii, Stane? — se 'ncăpățână Nică, al cărui regret pentru trenușor căuta compensație în altă jucărie. — Vreau să-mi arăți lanterna magică.

— Am dăruit-o și pe aceea.

Nică fu consternat.

— Cui?

— Lui Voineagu.

— Cine mai e și aiesta? Păi nu puteai să mi-o dăruiești mie?

— De ce să ți-o dăruiesc ție?

— Oare nu suntem prieteni?

— Mda, — spuse, moale și fără convingere, Stan.

— Vezi!

Silveta luă din nou cuvântul:

— Doamna Melania știe c'ai dăruit jucăriile?

Nedeprins să mintă, Stan trebui să mărturisească, oftând, că nu.

— Așaaa? Atunci am să-i spun eu doamnei Melania.

— Nu, Silveta. Asta n'ai s'o faci.

— Ba da! Să nu mai dăruiești jucării la toți golani! — și se 'ntoarse către Nică: — Hai, și nu mai cerși jucăriile lui Stan. Tata ți-a promis un tren adevărat. Ai uitat?

Ieșiră din boji și se duseră în cealaltă parte a ogrăzii.
Truțu vociferă :

— Nică n'are nevoie de trenușorul tău ! Tata i-a cumpăra unul mare, un tren adevărat, adevăraat, nu o tinichea cum a fost al tău !

Stan nu răspunse, ci se sui cu prietenul său pe niște paie.

— Auzi ! Să-i fi dăruit lui Nică trenușorul ! Pentru ce ? Că mi-a stricat atunci, când cu gânsacul, toate straturile și satul pe care l-am clădit din lut ?

Ziua de toamnă era călduță și senină. Albastrul cerului se contura palid peste casă și grădină. Atmosfera limpede ducea departe sunetele. Răchitele din drum îngălbeniseră, iar frunzele teilor deveniseră un amurg somptuos, larg desfășurat deasupra fântâni. Totul luase aspecte subtile de agonie liniștită și, oarecum, spectaculoasă. Par'că murea un rege. Gâzele nu mai erau obraznice ca'n timpul verii, ci amorțite, aproape moarte. Un miros lanced de fân, de porumb desfăcut și de pelin fraged rățăcea prin aer. Când lipeai palma de pământ, îi simțeai răcoarea fragedă de brumă. Pietrișul nu mai ardea ca o sobă, iar vrăbiile amuțiseră.

— Aici erai, Mopi ?

— Hau ! — și par'c'ar fi vrut să arate cu laba în direcția pe care-o luaseră copiii lui Sârbu.

— Fii cuminte, Mopi ! Dă-i dracului de tâmpiți !

— Hâmpf ! Hâmpf !

Luca își ridică din paie privirea și se uită spre grădină.

— Oare ce naiba fac ei acolo ?

Stan se ridică și iscodi printre frunzele vișinilor.

— Par'c'ar vrea să se urce 'n măr. Boii! Ai să vezi că vor rupe crengile... Și le-am spus tâmpiților că lemnul de măr nu-i potrivit pentru arcuri!

Luca se lăsă cu burta în paie și-l prinse de grumaz pe Mopi, care, la această mângâiere, se răsturnă cu picioarele 'n sus.

— Măi Țic-Țic, tu nu te-ai supărat?

— De ce?

— De necuviințele lor.

— M'am supărat, dar ce-mi ajută supărarea? Adică stai!

— Ce-i?

— Ai vrea să le-o facem una și bună?

De bucurie, Stan îi repezi câțiva ghionți.

— Vreau, cum să nu vreau? Numai că nu prea văd în ce fel... Gânsacul?

— Eh! Găsesc eu altceva mai fain. Să mergem la ei și-oiu vedea ce mi-a trece prin cap, n'avea grijă! Fă-ți o față veselă și 'ncântă-i cu vorba...

— Bun! Hai, Mopi...

Nică, Truțu și Silveta îi priviră chiorîș.

— Eu nu vreau să mă joc cu țărănoiul! — țipă fetița. Stan o liniști.

— Luca n'are să se joace. Auzi, mă? Nu care cumva să te joci cu noi! De uitat, îți dau voie să te uiți. Să-i dăm voie, Silveta?

Ea se strâmbă și admise; Truțu se urcă în pom.

— Sunt pe-o corabie, pe-o corabie, pe-o coraaabie!

— Ba ești într'un măr, mă prostule! — îl corectă Stan, însă Luca îl trase de mânecă. — Fie și'n corabie, numai

nu tăia crengile, — îl imploră dânsul pe Truțu, care scosese din buzunar un briceag nou-nouț.

— Eu nu taiu crengile, eu taiu catargele!

— Atunci nu tăia catargele...

— Ba am să le taiu...

Stan era gata să se repeadă în Truțu, însă Luca îl trase din nou de mânecă.

— Bine, taie-le! — oftă dânsul. — Vrei să-ți ajut?

— Nuuu! Truțu taie singur catargele... catargele... catargele... la-la-la-la-la...

Stan socoti că e timpul să 'nceapă cu complimentele.

— Ai glas frumos, Truțule.

— Sigur! Și Silveta are glas frumos.

— Nu te-am auzit niciodată cântând. Vrei să cânți, Silveta?

— Nu, că-i țărănoiul aici. De ce te uiți așa la mine, țărănoiule?

— Vaaai! Tare ești mândră îmbrăcată. Ca Ileana din povești. Încă n'am văzut o domnișoară așa de frumoasă ca tine. De aceea mă uit așa. Da' dacă nu vrei, nu mă mai uit, — și, ca și cum i-ar fi părut foarte rău, oftă sgomotos.

Silveta se simți flatată și-și aranjă funda albastră dela frunte. Stan o privea amuzat (« Zidurile Ierihonului au început să se clatine, » — își spuse). Truțu își vedea de treabă în măr. Numai Nică era bănuitor.

— Poți să te uiți. Rochița mi-a adus-o tata dela Cernăuți. E foarte scumpă.

— Nu mai vorbi cu dânsul! — o avertiză Nică și Luca își spuse că trebuie să-l încante și pe el.

— « Nică » te chiamă ?

— Mda, — îi răspunse prudent băiatul. — Dar ce-ți pasă ?

— Aiesta-i un nume 'mpărătesc. Impăratul cel mare al Franțujilor tot Nică s'a chemat.

Truțu, gelos de admirațiile recoltate de sora și fratele său, îl contrazise :

— Nu-i adevărat! El se numea Napoleon!

— Par'că eu am spus că nu? Napoleon! Pe românește, Nică. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe tatăl tău. Thii! Da' știu că repede-ai mai tăiat cogeamite creangă cât mâna! Ești meșter, nu glumă!

Impăcat, Truțu nu mai obiectă nimic și 'ncepu să taie altă creangă.

— Ce vrei să faci din ea ?

— Un arc. Voiu vâna lupi cu arcul meu! Lupi . . .

— Țțț! Strașnic!

— Să știi că-i strașnic. Tu nu poți vâna lupi.

— Ce-i drept, nu! — spuse Luca, gândindu-se la Botosu.

— Aha!

— Da' ai să mă iei și pe mine la vânătoare ?

— Ce spui, Nică ? Să-l luăm și pe el ?

— Putem să-l luăm, — îi răspunse Silveta în locul fratelui ei.

— Ce te-amesteci tu în treburi bărbățești ? — se revoltă dânsul.

— Și eu îs bărbat! — susținu Silveta. — Și eu am pantalonăși . . .

— Da, dar n'ai altceva, iar eu am.

Silveta, pusă în inferioritate, se 'nfurie :

— Să știi c'am să te spun la mama! Numai țărani vorbesc așa . . .

— Bine, bine, numai ține-ți gura și nu mai clămpăni atâta!

— Dacă spui că nu's bărbat, n'am să-mi țin gura.

— Ești bărbat. Uf! Ești un bărbat cu fustă.

— Nu! Fără fustă!

— Cum fără fustă, dacă ai fustă? — se 'nfurie și Truțu, amestecându-se în ceartă.

— Așa! Și, dacă nu-ți place, am să-l spun la mama pe Nică.

— Tu cum crezi? — i se adresă Nică lui Luca.

Acesta, decis să nu indispună niciuna din tabere, adoptă o atitudine diplomatică.

— Dacă ar fi bărbat ca noi, Silveta n'ar fi așa de frumoasă.

Fetița găsi un nou cal de bătaie:

— Eu sunt frumoasă, eu sunt frumoasă, iar voi nu...

Deastădată, Nică și Truțu erau cei ce voiau să se supere, însă Luca îi împlânzi imediat.

— Silveta-i frumoasă pentrucă e fetiță, Nică și Truțu's viteji pentrucă îs bărbați. Uf!

— De ce faci «uf!»? — se interesă Nică, bănuindu-l de nesinceritate.

— Mi-i cald...

— Cum cald? Mie mi-i frig...

— Vezi că eu am cojocelul pe mine.

Truțu coborî din pom și ceru sfoară pentru coarda arcurilor.

— Hai să căutăm sfoară, — propuse Luca.

Se duseră cu toții spre grajd, unde Nazarie păstra niște gheme, din cari își confecționa brăcinari.

— Ce groapă e aici ? — se opri Nică. — Par'că-i umplută cu lapte.

— Aiesta nu-i lapte, ci var stins. Nazarie vrea să văruiască grajdul, — îi explică Stan.

Nică, Truțu și Silveta intrară să ia gHEMELE, iar Stan și Luca rămaseră în ogradă.

— Ei, Țic-Țic, — fu curios Stan, — ai pus ceva la cale ?

— Incă nu, însă . . . Stai ! — și-l prinse de mână. — Am găsit !

— Ce ? Cum ? — fu nerăbdător celălalt.

— Taci ! Uite-i că ies . . .

— Așa. Avem sfoară, — spuse Nică.

— Stane, — strigă bucuroasă Silveta, — voi aveți cui-buri de rândunele în grajd !

— Da . . . — șopti Stan, presimțind o catastrofă.

— Le-am stricat pe toate ! Vezi, Luca ? Și eu îs viteză ! Se apropiară de groapa cu var.

— Mare-i groapa asta ! — făcu Luca. — Nică, tu ai putea sări peste ea ?

— Sigur ! Că doar' nu-i grozav lucru.

Urātu se strâmbă de par'că s'ar fi îndoit.

— Nu vrei să mă crezi ? Iată ! — și-și dădu vânt, sărind peste groapa care era adâncă de vreo jumătate de metru și plină ochiu cu var.

— Să nu-ți stropești străițele ! — se alarmă tardiv Silveta.

— Nicio grijă ! — și Nică mai sări odată.

— Țțț ! Ești un voinic și jumătate ! — și Luca se transformă într'o statuie a admirației.

— Și eu vreau să sar ! — se tângui Silveta.

— Asta poate să-ți strice la frumusețe, — se 'ngrijoră Luca.

— Atunci...

— ...nu sări!

— Sigur că nu!

Truțu începu să lege corzile.

— Hm... Tare-aș fi curios... Eh! Nimic...

Nică fu intrigat.

— Spune, mă!

— Nu, nu spun...

— Nu fi nătâng!

Luca părea grozav de 'ncurcat.

— E periculos...

— Ce-i periculos, mă?

— Nu, nu spun și pace!

— Stane, roagă-l să ne spună odată!

— Dacă nu vrea...

Silveta se-alintă:

— Hai, Luca, Lucușor, spune... Nu fi urâcios...

Băiatului îi veni să pufnească în răs.

— Dar să știți că-i foarte periculos...

— N'are aface!

— M'am gândit...

— Hai, Luca, hai! — îl îndemnă Stan, amuzat de întregul teatru.

— Nu-i vorbă, e greu să sari peste așa o groapă...

— Ce fel de greu? — protestă pe drept cuvânt Truțu. — Că doar' nu-i largă...

— Dar ar fi strașnic dac'ar sări doi deodată...

— Mare lucru! — se făli Truțu.

— ...doi deodată, mână'n mână... ori cu mânilor legate, a unuia de-a celuilalt...

- Nică, vrei să sărim ?
— Vreau, Truțule, — și săriră cu bine.
— Nu chiar așa, — clătină Luca din cap.
— Dar cum ? — se bosumflă Truțu.
— Cum am spus. Mâna unuia, legată de-a celuilalt . . .
— Atunci, leagă-ne mânila . . .

Luca se conformă.

— Strașnici băieți sunteți voi. Gata.

Cei doi copii înaintară până la marginea gropii. Stan zâmbea ascuns, iar Silveta, ridicându-și rochița, ca să nu se murdărească, se așeză pe-o treaptă a grajdului.

— Stați să număr până la trei, — și se prefăcu din nou îngrijorat. — Poate c'ar fi mai bine să nu săriți . . .

— Ba sărim ! — se rățoi Truțu.

— Da' să nu spuneți că . . .

— Nu mai trâncăni ! Numără . . .

Stan prevăzu ce va urma și-și reținu răsufllarea.

— Un . . . doi . . . treee . . . èi !

Se 'ntâmplă exact cum prevăzuse Stan : unul din băieți, Truțu, sări cu o fracțiune de secundă mai curând decât celălalt. Rezultatul fu că acesta se 'mpiedică și căzu în groapă, trăgându-l și pe primul după sine. Un moment, tăcere și liniște de biserică. Silveta încremenise cu degetul în gură, iar eroii, muiăți până la gât în var, stăteau cu picioarele'n sus, așa cum căzuseră. Stan și Luca își admirau succesul înscenării, iar Mopi rămăsese cu botul deschis a lătrat. Tăcerea se sparse abia când accidentații începură să-și bălăbănească disperați picioarele. Luca isbucni într'un răs, care-l molipsi repede și pe Stan. Mopi îi seonda cu hau-hau-urile sale răsunătoare. Ca să întregască programul,

Silveta își puse în funcțiune organele vocale, cari dominau prin notele acute restul ansamblului.

— S'o ștergem! — îi propuse Stan lui Luca.

— S'o!

Inotând în var, Truțu și Nică reușiră în cele din urmă să se ridice din groapă. Complet murdăriți, păreau două bucăți de aluat.

— Duceți-vă acasă, — le strigă Stan, — să facă mama cozonaci din voi!

— Și să ne dea și nouă câteo bucată! — completă Luca.

— Lasă, că ți-oiu arăta eu ție! — isbuti Truțu să-l amenințe.

— Țărănoiule! Și tu tot un țărănoiu ești, Stane! — spuse Silveta printre lacrimi, trăgându-și plânsul pe nas.

— Eu îs țărănoiu? Stai să-ți dau un țărănoiu! — și Stan alergă la coteț.

— Gânsacul! Vrea să sloboadă gânsacul! — urlă Silveta.

Truțu se luă după Stan, însă acesta fu mai repede și trase sprinten zăvorul. Gânsacul, sburlit și fioros, ieși fâsâind amenințător. Palmipedul își desfăcu aripile și se năpusti asupra Silvetei. Truțu vru să-l apuce de gât, însă fu pișcat de pulpă și se lăsă păgubaș.

— Să nu-ți uzi pantalonașii, că ești domnișoară și-i rușine! — o consilie Stan.

Nică aruncă o piatră, însă Luca se plecă și proiectilul sparse un geam dela bucătărie. Sticla zornăi ca un tunet.

— Hai, Țic-Țic! Indată va ieși mama și-i mai bine să nu dau tocmai acuma ochii cu dânsa...

Dispărură peste gard.

— Boilor, măgarilor... — strigă Nică.

— Vaaai! Da' ce s'a 'ntâmplat? — se căină Melania, care ieşise în verandă, însă nu-i trebui nicio explicație, căci, aruncându-și o privire în ogradă, sesiză fără nicio dificultate situația.

— Acù, ce-oiu păți eu când mă voiu întoarce... Inșă mi-am răcorit inima!

Mergeau fără țintă, bucurându-se de aerul proaspăt și 'ncărcat de ierburi plăcut mirositoare.

— Stane, nu te-am rugat niciodată nimic.

— Dreptu-i!

— Am să te rog acuma ceva și-aș fi bucuros dacă mi-ai împlini rugămintea.

— Ți-oiu împlini-o, Țic-Țic.

— Aș vrea să nu te mai joci niciodată cu Sârbuleștii. De vorbit, poți vorbi cu ei, însă să nu te joci...

— Numai atâta? Sigur că voiu face cum dorești. Chiar dacă nu-mi spuneai, și tot aveam de gând să nu-mi mai pun mintea cu obrăznicăturile acelea.

— Să nu-mi judeci greșit rugămintea, Stane, — stăruii Luca, — și nici să nu crezi că-i așa de ușor s'o 'mplinești. Domnul Sârbu e prieten cu taic'tău și...

— Și ce-i dacă e prieten? De fapt, nici nu's cine știe ce prieteni. Atâta, că joacă taroc împreună.

— Bine, cu atât mai bine. Dacă ai fi prieten cu Truțu sau cu Nică, eu n'aș putea să mai vin pe la tine. Prea m'au junghiat cu cuvântul lor nesăbuit și, dacă te-aș vedea cu ei, mi-aș reaminti mereu că nu's decât ceea ce sunt. Un țărănoiu...

— Tu ești țaran, Țic-Țic, nu țărănoiu.

Luca făcu un gest și nu mai spuse nimic.

— Uite c'am ajuns lângă țintirim, — spuse Stan.

— Să intrăm oleacă. Vreau să văd ce mai e cu Liubicic.

Il întâlnește pe Ivan, care-i trată cu câte-un măr, și, întovărășiți de dânsul, se strecurară printre morminte până dădură de-al lui Liubicic. Lemnul crucii încă nu se 'negrise. Abia de-l suflase o cenușă fină, care-i diminua ca o pulbere mată de-argint vechiu luciul de ghiață. Stătură mult aici, însă se simțeau jenați și tăceau, pe când Lipoveanul le istorisea despre fiul său, care era ofițer în armata rusească. Așezându-se pe cărare, Luca își trecu mâna peste iarba mormântului, și ea îi mângâie degetele. Stan încercă să spună în gând « Tatăl-nostru », însă nu ajunsese decât până la «...vie 'mpărăția ta...». Ivan tăcu și el în cele din urmă și se duse să-și vadă de treabă. Băieții răsuflară ușurați, bucuroși că pot să se gândească în liniște.

Intr'un târziu, Stan tresări ca dintr'un vis:

— Ședeam așa, și credeam că plouă cu sânge, — spuse el.

— Da. De mult n'am mai văzut un amurg așa de roș. Uite mânilor noastre. Par'că l-am fi ucis pe cineva, — și adause amar: — Ale mele sunt mai roșii ca ale tale.

— Fiindcă razele nu sunt oprite de frunziș. Eu stau în umbră. De sigur c'au trecut câteva ceasuri de când suntem aici. Când am venit, umbra era acolo, la celălalt mormânt. Acuma, mă acoperă ca un văl de nouri.

— Vină lângă mine. Să stăm amândoi în soare. Ce lumină!

— Razele ți se 'ncheagă ca o văpaie de aur în păr.

Luca își ridică o mână.

— Uite ce lungă e umbra. Merge peste trei morminte.

— Nu. Numai peste două.

Luca îl privi înstrăinat.

— De ce numai peste două ? Ce vrei să spui ?

— Iartă-mă. Am spus așa . . . în vânt . . . Auzi cum cântă Ivan ? E bine dispus astăzi.

— Morții de-aici nu's morții lui . . . Inșă ar fi potrivit să ne ducem. Lipoveanul poate crede că vrem să furăm nuci.

Se opriă un moment și la mormântul lui Ion, înșă Stan era nerăbdător și ieșiră din cimitir.

— N'am să mai vin pe-aici, — spuse Luca. — N'avem ce căuta la morți.

— Nici morții la noi, — îi răspunse Stan mai târziu. — Acuma, alerg acasă. Numai eu știu ce-am să pățesc pentru chestia cu Sârbuleștii.

Se despărțiră lângă jandarmerie. Luca o luă alene spre gospodăria Paraschivei, unde-l găsi pe Toader. In bucătărie, Rozalia, îngânată din când în când și de mama ei, lălăia o melodie săltăreață. Băiatul o ascultă până la sfârșit și, apoi, spuse :

— Sor'ta-i veselă . . .

— Veselă, cum să nu fie veselă ? Au fost azi de-au pețit-o. Pentru Damian . . . Hai să te cinstesc cu un rachiu. Tu nu te bucuri ?

— Nu-mi trebuie niciun rachiu. Și sor'ta ce răspuns a dat ?

— Auzi vorbă ! Ce răspuns ! Bine 'nțeleș că vrea să se mărite cu dânsul. Ce, n'are destule parale ? N'are casă ? N'are pământ ?

Lui Luca îi venea să plângă.

— Mă Toadere, da' Rozalia s'a avut bine cu Ion . . .

— S'a avut bine! Ce era ea atunci? Acolo, un plod... Și, la urma urmei, doar' nu era logodită cu el, că mama n'ar fi lăsat în ruptu' capului așa ceva! Ion n'avea nici măcar o falce de pământ. Abia oleacă de gospodărie...

Fata, îmbujorată și îmbrăcată în haine de sărbătoare, ieși în ogradă. Ochii îi luceau și-avea în mână o rujă, cu care-și tot mângâia obrazii. Luca o privi critic și trebui s'admită că e foarte frumoasă.

— Te măriți, Rozalia, — spuse el încet.

— Da. Ai să vii la nuntă, Luca? Om juca amândoi, — glumi fata.

Urātu veni aproape de dânsa.

— Dacă Ion ar trăi, tot te-ai mărita cu Damian?

— Eu fac cum vrea mămuca, — răspunse ea, prudent.

— V'ar trebui, ție și mămuchii tale, o bătaie la dos, — se 'nfurie băiatul.

— Cu cine vorbești tu, mă lepădătură? — sări Toader. — Ian cară-te de aici! Și să nu te mai prind pe la noi, că-ți rup ciolanele!

— Ba să-ți rupi tu gâtul! — se răsti Luca și se duse fluierând.

— Potaia dracului! — și vru să mai bodogănească, însă o văzu pe mama lui Ion trecând ca un strigoiu pe uliță și tăcu.

— Măi Nazarie...

— Iii... Na! Bine că mi-ai venit, domnișorul. D'apoi treabă-i asta? De ce mi-ai luat brăcinarii? Iată ce mi-ai făcut din ei... — și-i arată jalnic sfoara închegată cu var și complet încâlcită.

— Lasă, Nazarie, ți-oiu da bani și-ai să-ți cumperi alta. Mai bine spune-mi ce-a fost aici . . .

— Ai să vezi . . . când îi da ochii cu cucoana! — și-și văzu îmbufnat de treburi.

« Lucru'ile 'ncep să se 'ncurce », — își spuse Stan. — « Să 'ncerc cu Valia, că aceea-i mai deslegată la limbă . . . » — și se furișă în bucătărie, unde, spre norocul lui, nu era decât servitoarea.

— Tu, Valia, ce-a fost . . . ? — însă ea îi luă vorba din gură:

— Ce-ai făcut cu brăcinarii lui Nazarie, mă?

— Dă-i dracului de brăcinari! Ce, vrei să te spânzuri cu ei? — își ieși Stan din sărite.

Se pare că vorbise prea puternic, căci ușa dela sufragerie se deschise și Melania apăru cu o vargă disimulată abil sub șorț.

— Stănuțule, poștește mai aproape.

Băiatul se scărpină în cap, însă n'avu încotro și dădu ascultare. Melania îl croi brusc cu varga. El se smuci și-i scăpă din mâni, însă, la un semn al stăpânei, Valia îl găbji în coridor și-l ținu până ce pedeapsa fu dusă la capăt.

— Răutate ce ești! Nu plângi? Cine nu plânge sub varga mamei, va plânge sub varga lumii, — spuse Melania și adăugă un supliment de vergi corecționale, cari plouară cu nemiluita peste spinarea lui Stan.

Băiatului îi veni să râdă de furia ei și, după ce varga fu aruncată după ușă, o întrebă:

— Cu ce-am greșit? Zău c'aș vrea să știu de ce m'ai bătut.

Intrebarea o zăpăci pe Melania.

— Domnul Sârbu s'a supărat foc și-a plecat acasă. Dealtfel, în locul lui, aș fi făcut la fel.

— Ba n'ai fi făcut la fel.

— Așa? Și adică de ce?

— Uite cum stau lucrurile, mamă. Să spunem că tu ai mustăți și că ești domnu' Sârbu. Da?

Melania zâmbi.

— Bine, să spunem...

— Vezi! Atunci, eu îs Nică, Truțu și Silveta.

Valia își uitase un deget în ureche și-asculta cu gura căscată.

— Bine. Și?

— Eu, dac'aș fi Nică, Truțu și Silveta, nu m'aș purta cum se poartă ei, când m'aș duce în vizită.

— Copiii domnului Sârbu se poartă frumos, nu ca tine, ghiorlanule! — îl puse la punct Melania, deși, în sufletul ei, îi dădea dreptate.

Stan oftă și renunță să continue. Valia, dumerindu-se, îl admiră tacit. Ba, pe deasupra, la gândul cum trebuie să se fi întâmplat întreaga poveste cu groapa de var, isbucni în râs. Melania, care, în fond, îi detesta pe copiii lui Sârbu, ar fi râs și dânsa, însă aceasta nu s'ar fi potrivit cu principiile ei pedagogice, așa că o fulgeră cu privirea și râsul fetei căzu în sân. După ce mama sa ieși din bucătărie, Stan își aminti cum îl prinsese servitoarea și se gândi să-i verse, ca răsbunare, cofa cu apă în cap, însă, în acelaș moment, o văzu pe Ciuchi puricându-se și-și schimbă intenția.

— Tu, Valia, dă-mi o șcarabută goală.

— Vai de mine! Nu cumva vrei s'aprinzi casa?

— Vacă! Ți-am spus că vreau una goală.

Luând cutia cu chibrituri, Stan prinse mâța și se duse cu ea în odaia sa.

— Ocupă loc, mișleancă. Dacă-ți place, pe pat sau chiar pe pernă. Mă rog, mă rog . . . Așa!

Mirată de atâta amabilitate, Ciuchi îl privi cercetător cu ochii mici și fosforescenți. Nedescoperind nicio intenție perfidă pe fața lui Stan, sări cu un « mrc » scurt pe pat și se cuibări în toată voia.

— Phii, Ciuchilică! Să te vadă Mopi, i-ar crăpa inima de necaz . . . — și 'ncepu să-i scarpine rădăcinile mustăților.

Pisica torcea. Strângându-și și desfăcându-și ritmic ghiarele sidefate, sfârâia ca un cărbune stropit cu apă. Când Stan îi atinge spina, scânteii electrice scăpărau de sub degete și torsul căpăta inflexiuni adânci de contrabas.

— Ciuchi, ai purici ?

Aducând lampa mai aproape de canapea, băiatul se puse să-i sufle în blană. Cum zărea un punct negru, care se pregătea să sară în altă parte, îl prindea gingaș între degete și-l depozita în cutia de chibrituri. Operația se repetă de vreo douăzeci de ori și, când niciun purice nu se mai găsi în blana mătăsoasă a pisicii, Stan o luă din așternut și-i făcu vânt prin fereastră.

Apoi, se duse în curte și-l invită și pe Mopi, care lătra la stele, să intre în dormitor, unde-l supuse de asemenea unei amănunțite inspecții epidermice. Rezultatul fu o recoltă de circa cincizeci de puncte mobile. Scuturând cutia, Stan spuse satisfăcut:

— Bravo, Mopi! Nu știam că ai atâția purici. Așa! Acuma, să-mi poștești și mata afară.

Spionând coridorul, Stan îl găsi fără primejdie și, vâ-
rînd în buzunar echipa de purici, se furișă în odăița Valiei,
unde deșertă pe pat conținutul pișcător al cutiei. Ieși tocmai
la timp, căci Melania îl căuta să-l chieме la mîncare.

După cină, în cursul căreia își compusese o fizionomie
de penitent, se retrase direct în dormitorul său și începu
să aștepte. Nu trecu prea mult — și toate sgomotele din
casă se stinseră. Un clămpănit de clanță îl înștiință că
Valia a terminat cu spălatul blidelor și că se duce să se culce.
Peste puțin, Stan, care-și lipise de ușă urechea, auzi cum
servitoarea deschide fereastra. O bufnitură îl convinse că
Nazarie a și venit, ca'n fiecare noapte, să guste din farmecele
intime ale fetei. Deobiceiu, totul decurgea în cea mai per-
fectă liniște și nimeni n'ar fi bănuț că se mai află cineva
în afară de servitoare în odaia de-alături. De astă dată,
nici nu se scurseseră cinci minute, și Stan și desluși un
scârțâit violent. Crăpând ușa, putu auzi chiar unele frânturi
de dialog:

— Tu!

— Ha?

— De ce mi te pui să faci ochi dulci hargatei dela părin-
tele Avacum?

— Eu?

— D'apoi cine? Eu? Bine, bine, Nazarie măi! Fă-ți de
cap! M'ai nenorocit și-amu ți se face de altele. Să știi că,
dacă te prind înc'odată cu momeli pe lângă zăluda aceea,
nu te mai primesc la mine.

— Hai taci și nu te mai fârțai atâta, că nu-mi vine după plac.

— No și? Da' ce? Is femeea ta în regulă, cu cununie?
Când vreau eu, vreau. Când nu, nu!

— Nu mai face atâtea mofturi, — se milogi servitorul. —
Stai cumsecade.

— Iaca n'am să stau!

— Mănâncă-mă mult, Valia, c'odată te pomenești că
lăsat!

— Uf! Mare pagubă, nespălatule! Ce . . .

Mopi hămăi pe undeva, afară, și Stan nu putu auzi. Apoi:

— No! Ți-i destul? Hai, că ți-a fi! Iii, că mă junghii,
prostule . .

— Dacă nu-ți place, nu mai deschide fereastra!

— De-aiștia-mi ești? După ce te-ai săturat, sigur că-ți
vine a face gât! Da' mâne iar ai să te rogi și-ai să-mi spui
că nu-i alta ca mine.

— Ți-oiu spune pe dracu'!

— Om vedea!

— Om vedea!

După o pauză:

— Mă Nazarie!

— Ce-i, fa?

— Când mă iei de nevestă?

— Amù era să-ți zic! Așa nu ți-i bine?

— Vezi că nu!

— Cu ce naiba vrei să gospodărim, că eu n'am nimic
și tu nici atâta! — spuse plictisit Nazarie.

— Om face ce-om putea.

— Ușor de spus! Și, pe urmă, cine-o mai văzut însurățel
de șaptesprezece ani și jumătate? — și, deodată, strigă: —
Oliù!

— Ce-i mă?

— M'o pișcat . . .

— Ți se năzăre! — se răsti Valia. — La mine nu's purici, că's fată curată, nu ca hargata părintelui paroh, căreia îi curg trențele după dânsa și care face puchii la ochi...

— Vai, că spurcată la gură mai ești și tu, fă hăi!

— Poți să juri că n'are puchii?

— Iaca pot!

— Biiine! Atunci, să te duci la dânsa!

— M'oiu duce, să știi că m'oiu duce! Ai-ai-ai, mama lor! Iar m'o pișcat...

— N'ai decât să te cari!

— Ce naiba, fată? Pe tine nu te pișcă?

— Ți-am mai spus că la mine nu's purici!

— Atunci, cine mă pișcă? Ori mă pișc singur, ha? Oliù-oliù... ai-ai-ai... Fir'ați ai dracului! Ți-i patul plin de purici și vrei să te măriți! Stați-ar măritișu'n nas!

— Mă, să nu 'njuri!

— Ba 'njur! Că doar' n'am moștenit dela tat'tu pielea, ca să mi-o mănânce puricii și păduchii tăi!

— Nazarie, să nu-mi mai calci pragul!

— N'ai grijă, că nu ți l-oiu călca! Nu-mi trebuie ibovnică păduchioasă!

— Rușine să-ți fie!

— Ba să-ți fie!

— Tare-aș vrea să știi unde-i mai găsi o proastă ca mine, care să te primească în fiecare seară și să-ți oprească bucățelele cele mai bune dela masa stăpânilor!

— Să nu-mi scoți ochii cu bucățelele tale, că nu dai dintr'al tău!

— Du-te!

— Mă duc! Doar n'ai să crezi că m'am legat să țiu casă cu puricii tăi, — și se auzi sgomotul geamului, pe care Nazarie îl trântise cu violență.

A doua zi, Stan o privi cu interes pe Valia. Fata era plânsă, cu ochii înfundați și palidă. Băiatului i se făcu milă de ea și se duse că-l caute pe Nazarie în grădină, unde desfăca porumb.

— Măi, de ce ești așa de posomorît ?

Servitorul se opri din lucru, însă nu răspunse.

— Nazarie, am să-ți spun ceva, da' n'ai să te superi ?

— Spune, domnișorul.

— Te-au cam pișcat puricii aseară, nu ?

Servitorul își căscă gura.

— Da' de unde știi ?

— Hm! — și-i explică totul.

După amiază, Stan nu se miră când o auzi pe Valia cântând vesel.

Câteva zile, Luca nu se mai arătă.

Incepuse vreme schimbăcioasă. Dimineață ploua, la amiază se arăta soarele, însă numai puțin, și pe urmă ploua iar. Mopi și Ciuchi renunțaseră să hoinărească și se ațineau mai mult pe la bucătărie, unde căldura iradia din plita veșnic înroșită.

Intr'o seară, când băiatul pierduse nădejdea de a-l revedea pe Luca, acesta se anunță cu un șuier din uliță.

Burà și casa abia se liniștise, însă Stan nu pregetă să și-l aducă în dormitor pe Urātu, care părea pătruns până la oase de ploaia mărunță și rece. Se așezară amândoi pe pat. In odaie era plăcut și cald. Intinși pe spate, ascul-

tară ploaia un timp. Apoi, Stan își puse mâna pe umărul prietenului său.

— Ești ud, măi.

— Cred și eu! Știi de unde vin? Din pădure, băiete! Am fost să-mi revăd prietenii.

— Ce face Botosu?

— A crescut ca o namilă. A 'ntrecut-o pe mă-sa. Măi Stane, de-ai ști ce frumos e în pădure! Mi se pare că visez. La anu', dacă-mi ajută Dumnezeu, am să mă 'ntorc la scorbura mea și n'am să mai viu prin sat.

— De ce vorbești așa, Țic-Țic? Ce m'oiu face eu?

— Vei veni și tu, Stane. Tu și Cătrănuț, cei mai buni prieteni ai mei. Stau aici, lângă tine. Nu pot spune că nu mi-i bine. Te am drag. Il am drag și pe Cătrănuț, însă pădurea mi-i și mai dragă.

— Nu-mi mai vorbi despre pădure, Luca.

— Poate că ai dreptate. Nu se cade să iubim lucrurile mai mult decât pe oameni. Sau cine știe! Tu ai să te duci la Cernăuți, la școală, iar eu... Vei deveni domn și are să-ți fie rușine de un țăran ca mine.

— Nu vorbi așa, Luca. Mă doare. Am să mă gândesc întotdeauna la tine, — și-și îmbrățișă prietenul. — Cătrănuț a fost azi pe la mine și m'a 'ntrebat dacă nu știu unde ești.

Ploua mai tare. Stropii băteau în geam și teii foșneau. Mopi sgrăbțâna sub fereastră. Lui Stan i se făcu frică și se lipi de Luca. Vântul sgâlțâia fereastra. Intunericul era mare și sunetele păreau adânci.

— Când am intrat în dumbrava mea din pădure, fagii și stejarii au pornit să-și bată ramurile.

— Poate că voiau să te 'mbrățișeze, Luca.

— Sau poate că voiau să se apere de mine, Stane. Prea miros a om. Oamenii doboară stejarii. Ii doboară ca și cum stejarii ar fi și ei oameni.

— Oare ce sunt, de fapt, stejarii ?

— Cred că împărații pădurii. In pădure, fiecare copac e un împărat. Un popor de împărați. Înalți, puternici și ne'nduplecați. Când cade câte unul, se sguđuie pădurea și pajurele sboară până'n vântul turbat.

— Și tu ești un împărat, Luca.

— Oricine trăiește singur, e un împărat, Stane. Soarele, luceferii, munții și nourii sunt împărați. Dar cei mai frumoși împărați îs stejarii. Stejarii au moarte ome-nească.

— Ai văzut un stejar murind ?

— Da. Era o dimineață limpede ca un pahar de apă. Mergeam la pârâu și, deodată, cu toate că nu bătea niciun vânt, aud un freamăt ciudat ca o muzică. Mă opresc să cercetez. Un stejar cu trunchiul cât o biserică, poate cel mai frumos stejar din dumbravă, își clatină coroana. Pe urmă, ca făcându-și loc printre ceilalți copaci, își întinde ramurile. Intâiu, încet, apoi ca fulgerul de repede, s'a prăbușit peste un tufiș, strivind totul în calea lui. Mi s'a părut că se 'nchină. A căzut cu fruntea'n pământ și dea-lurile au vuit, iar eu am început să cânt. Stane, cântam de răsunau văile și mă simțeam ca un împărat.

— Luca, spune-mi . . . Am citit într'o poveste că pădu-rile cântă uneori. E adevărat ?

— Da. Nu cântă omenește, însă cântă. Ți se pare că-i un zumzet de albine. Altădată, că mii de pajuri fâlfâie

printre copaci. Câteodată, când soarele stă la amiază, par'că și pietrele cântă.

— Mă voiu duce cu tine, Țic-Țic. Aș vrea să treacă mai repede toamna și iarna, ca să mă pot duce cu tine în pădure.

Rămaseră mult timp așa, pe pat, însă nu-și mai vorbiră.

— Nu știi ce să fac, Ioniță. Stan se golănește cu totul. Când îl cauți, e veșnic cu lepădăturile lui. Măcar de-ar fi copii de gospodari cumsecade, însă nu's decât niște stricați. I-ai cerut scuze lui Sârbu ?

— Dă-l dracului! Atâta caz pentru un fleac! Dealtfel, am observat și eu că plozii lui îs nesuferiți . . . Ți se vără'n suflet, nu alta!

— Am să-i spun Valiei să-i ia cu bota pe afurisiții aceia ai lui Stănuț. Inchipuiește-ți! Să-și dăruiască jucăriile . . . Nemapomenit!

— Las', că și-așa nu mai are nevoie de ele. E prea mare ca să se joace cu soldați de plumb și cu cai de lemn . . .

— Of! De s'ar sfârși odată războiul aiesta, să-l putem trimite la ghimnaziu, că 'nvățătura de-acasă nu prea e mare lucru. S'a rșlefui oleacă pe-acolo . . . — și se duse la bucătărie, ca să-i spună servitoarei: — Valia, când se va mai arăta cineva dintr'ai lui Stănuț, să-l iei la goană. M'ai n'nteles? Că, dealtfel, n'ai ce râde!

După amiază, când Luca veni la Stan, Valia scotea apă.

— Ce cauți aici, plodule? — i se răsti lui Luca servitoarea.

— Da' ce-ți pasă? — o repezi Stan.

— Cucoana mi-a poruncit să rup picioarele cui va veni fără știrea dumneaei pe la mata, domnișorul. Hai, cară-te, țiganule!

— N'am să mă car! Nu mă duc decât dacă mi-a spune Stan.

— N'ai să te cari — se 'nfurie fata. — Atunci, na! — și-i aruncă lui Urâtu apa din cofă în cap.

Ud leoarcă, băiatul se scutură ca un câne. Șiroaiele îi pătrunseseră după spate, în sân, pretutindeni. În jurul lui, se formase o baltă, în care apa continua să curgă din haine.

Luca se făcu palid. Așa cum sta, fără o vorbă, cu părul lipit de frunte și tremurând de mânie, părea un om pe moarte.

Stan, surprins de repeziciunea cu care se desfășuraseră lucrurile, își strânse pumnii, însă n'apucă să spună ceva, căci Valia reîncepu să strige ca o gaiță:

— Să nu te mai prind aici, auzi? Altădată, oiu arunca pietre după tine! Să te joci cu țiganiii tăi, nu cu feciori de domn! Marș!

Luca îl privi lung pe Stan și acestuia i se păru că trece printr'o mie de ani. O strângere de inimă îl vesti că sufletul prietenului său a fost sfâșiat ca de-o haită cu colți afurisiți. Urâtu se mai scutură odată și-și dădu cu mâinile prin păr. Alte șiroaie de apă îi curseră în ochi și pe față. Valia, cu palmele'n șolduri, râdea.

Nazarie, atras de râsul ei, ieși din șură și veni lângă fântână. Se interesă ce s'a 'ntâmplat și-și clătină indispus capul.

— Așa ceva nu se face, Valia. Uite cum l-ai udat pe bietu' băiat.

— Ia nu te mai amesteca și tu! — se stropși fata. — Să fie bucuros că nu l-am ciomăgit.

— Ești rea ca dracu', muiere hăi! — i-o întoarse servitorul și se apropie de Luca. — Vină cu mine, măi băiete. Îți dau un ștergar să te ștergi.

— Îți mulțumesc, Nazarie, lasă, nu-mi trebuie.

Apoi, se duse 'n cet către poartă. Stan alergă după dânsul și vru să-l oprească, însă Luca îl respinse cu mâinile și-o luă prin uliță până se pierdu între răchite.

Stan se 'ntoarse la fântână. Păstrându-și cumpătul, vorbi apăsător:

— Valia, dacă mai faci odată așa ceva, îți crăp capul cu o piatră. Nazarie mi-i martor.

Singur în camera sa, Stan se gândi:

« Mama are dreptate'n felul ei. Eu-s copil și trebuie s'o ascult, însă îmi dau seama că nu-i bine ce s'a 'ntâmplat. Nu-i bine și nu-i frumos. Mama mă oprește să mă joc cu Luca sau cu Cătrănuț, deoarece crede că 'nvăț lucruri urâte dela dânsii. Par'că nu le 'nvăț și-așa, dela Valia sau dela Sârbulești! Luca nu face niciodată porcării de aiestea, iar Cătrănuț roșește chiar dacă numai aude un cuvânt nespălat... »

Stan se simțea jenat. Ii era rușine pentru mama sa, care fusese în stare s'o asmută pe servitoare împotriva lui Luca, și-l apucă un fel de plictiseală dureroasă, penibilă. Intinzându-se pe canapea, încercă să adoarmă, însă nu reuși, ci transpiră ca și cum ar fi fost bolnav. Svârcolindu-se și ștergându-și mereu sudoarea, nici nu observă că 'nserează. Melania veni să-l cheme la cină.

— Ai fost cuminte astăzi, Stănuțule?

— Da, mamă, — răspunse în silă băiatul.

— Am auzit că Valia i-a făcut de petrecanie golanului, care te stingherea în fiecare zi.

— Da, mamă.

Ioniță, cu gândul la alte lucruri, nu luase parte la discuție. După ce isprăvi de mâncat, își aprinse o țigară și se duse la fereastră.

— Adâncă noapte! Toarnă ca din cofă. Doamne, că mult mai ține ploaia asta. Și-i întuneric ca'n iad! Melania, spune-i Valiei să strângă farfuriile. Să ne culcăm, că mâne trebuie să ne trezim la cinci. Nu mi-i nimic mai neplăcut decât să plecăm pe-o vreme ca asta la Cernăuți. Ce vrei să-ți aduc, Stănuțule?

— Nimic, tată.

— Nimic-nimic?

— Dacă vrei, adă-mi o carte, — îi răspunse băiatul, ca să nu fie nepoliticos.

Re'torcându-se în dormitor, Stan nu-și găsi astâmpăr. După ce-și spuse rugăciunile, începu să se descalțe, însă își trase pe seamă și-și înodă la loc șireturile. Apoi, își îmbracă paltonul și sări prin fereastră. Voia să-l întâlnească numai-decât pe Urătu, ca să-i ceară scuze.

Il căută la Pentelei, la Cătrănuț, la Policarp și la Toader, însă nu-l află. Intr'un târziu, își aminti de Malena și-și spuse că, poate, îl va întâlni acolo.

Ploaia încetase, însă era un întuneric de să-ți scoți ochii. Orbecăind printre garduri, lunecând de zeci de ori și murdărindu-se până la genunchi cu noroiul cleios, care-i încurca picioarele, ajunse în cele din urmă la casa Malenei.

— Ce-i, măi băiete? — se cruci mama ei. — Cum de te lasă dom' director să umbli așa de târziu, pe-o vreme păcătoasă ca asta, pe ulițe?

Stan roși și bâigui încurcat:

— Iîi... voiam să-l întâlnesc pe... pe Luca... și credeam că-i la 'mneavoastră.

— Nu-i, domnișorule, — și spuse ca pentru sine: — S'a 'ntors lumea pe dos, Doamne! Unde s'au mai pomenit pe vremea mea copii ca aieștia de azi...

— Da' Malena-i acasă?

— Cum să nu fie acasă? Că doar' n'a dat dracu' și într'însa. Am trimis-o în cămară, să-mi aducă laptele.

Stan îi dădu « bună seara » și ieși. Lângă gard, se pomeni cu Malena și se opri să schimbe niște cuvinte cu ea. Un moment, i se păru că o umbră lunecă pe lângă grajd, însă își spuse că nu-i decât o năzăreală și nu se mai gândi la faptul acesta.

Terminându-și cina, pe care-o luase în odaia sa, Stan se duse la fereastră și se uită prin ea, încercând să limpezească bezna fără limpezișuri a nopții, însă nu putu deosebi decât propriu-i chip, tulbure, palid de lumina lămpii cu abajur, în geamul căptușit cu întuneric greu de umezeală.

Aburi sticla și-și caligrafie, cu arătătorul, numele.

... *Stan Nimeni* ...

I se făcu frig și se 'ntoarse la masă, ca să continue absent cu frunzărirea unui album colorat, pe care-l primise mai de mult dela Truțu. Auzi că intră cineva, însă, știind că nu poate fi decât servitoarea, nu-și ridică ochii împăienjenți de lumina chioară a lămpii, ci întrebă:

— Ce-i ? De ce mă stingherești ?

— Ți-a venit prietenul, — îi răspunse Valia, cam botoasă, căci se certase peste zi cu Nazarie, care, plictisit de amorul ei fără variații, și de cicăleli, începuse să-și scurgă ochii după servitoarea durdulie a părintelui Avacum.

Băiatului i se urcă tot sângele'n obraji.

— Spune-i să mă lase'n pace! — strigă Stan, mai violent decât ar fi fost nevoie, și-și vârî nasul înapoi în album, însă, când fata închise ușa după sine, sări dela masă și năvăli în coridor.

Dând-o la o parte pe Valia, îi aruncă din fugă:

— Stai, că mă duc eu!

— Văd, că nu-s cu lapte la ochi! Și ce te isbești așa în oameni? — se 'nfurie servitoarea și intră bodogănind în bucătărie, unde-și descărcă asupra lui Nazarie tot năduful.

Băiatul isbi ușile, năvălind afară, așa că n'o mai auzi.

În ogradă, năucit de bezna ce-i pătrundea în ochi, orbindu-l, se opri și bojbăi de-a-lungul peretelui.

Era un întuneric de 'nceputul lumii. Un întuneric atât de gros, încât par'că nici sunetele nu reușeau să-l străbată. Niciun hămăit de câne, niciun chiot — nimic.

« Oare unde-a mai fost un întuneric ca acesta? » — se scrută Stan, scufundându-se în apele vâscoase ale nopții, care amenința să-l înece, dar nu găsi niciun răspuns și, cuprins de groază, scânci rugător:

— Măi, unde ești, măi? — și se 'nspăimântă și mai mult, căci glasul nu era al său. Așteptă. Tăcerea creștea mereu. O simțea aproape, deasupra, ca pe-o aripă uriașă, care amenință să-l înăbușe.

Făcu un ultim efort și vocea îi deveni mai liberă.

— Măi Luca, măi, unde ești ?

— Aici, în grădină, — răsună, învăluit, de după gard, răspunsul.

Stan desluși în cele din urmă o pată albă și, desprinzându-se de perete, se 'ndreptă fugind către ea. Totul i se părea atât de ireal, încât, ca să se convingă că e într'adevăr Luca, întinse mâna și-i pipăi umărul.

— Eu îs, măi! — râse Luca încet.

Mirosea a otavă umedă, amestecată cu țărână răscolită în rouă.

— Eram la gară azi dimineață și i-am văzut pe taic'tău și pe maică-ta urcându-se'n tren. M'am gândit că ești singur acasă și c'am putea sta de vorbă.

Cuvintele rele, pregătite pentru Țic-Țic, se prefăcură în :

— Mă bucur c'ai venit.

Un vânt rece trecu printre tei.

— Cum de nu ți-a fost frică să vii pe așa beznă ?

— Par'că ție ți-a fost frică ieri, când te-ai dus la Malena ? Și ieri era mult mai întuneric ca azi.

« I-a spus c'am fost la ea, i-a spus . . . Ține la dânsul . . . I-a spus . . . I-a . . . » — și se strânse la suflet. — « Am rugat-o să nu-i spună . . . și i-a spus . . . Oare de ce ? De ce ? »

Avu senzația unei stranii detașări fizice. Totul dispăruse în jurul său. El însuși se depersonalizase. Nici ură, nici disperare, doar o prăbușire iremediabilă în haos. Sau par'c'ar fi fost de sticlă și cineva l-ar fi sfărâmat în mii de bucăți, ca el să rămână, totuși — însă în gol de sine.

Ca și cum i-ar fi ghicit gândul, Luca îl desminți :

— Nu mi-a spus ea. Eram în apropiere . . . — și adause grăbit : — Din întâmplare . . .

Stan îl întrebă jenat :

— Și-ai auzit ce-am vorbit ?

— Nu. Am fugit acasă.

— De ce-ai fugit ? Spuneai că mă urăști. Ți-ar fi fost ușor să . . .

— Da, aș fi putut să-ți arunc un bolovan în tâmplă și nimeni n'ar fi știut cine te-a omorât.

Stan se cutremură. Scuturându-se, își încordă mânilor, ca de luptă, însă mușchii se destinseseră imediat.

— Eu nu mă tem de tine. Tu nu ești în stare să-mi faci vreun rău . . . Niciodată . . . Tu ești așa, încât nu poți face, cu voie, niciun rău, nimănui . . .

— Să nu mai vorbim despre asta, — și glasul căpătă o muzicalitate atât de îmbietoare, încât Stan fu fascinat când Urātu îi șopti : — Hai să ne jucăm, măi frate-miu.

Desmeticindu-se, Stan se entusiasmă de idee.

— Da, să ne jucăm. Poate că . . . — și emoția îi îneca glasul, — poate că . . . vom reuși . . . să alungăm . . . toate gândurile noastre ciudate . . . Auzi tu, Țic-Țic ? Trebuie să 'ncercăm . . . — și 'ncepu să țopăie vesel, stârnind lătratul omniprezentului Mopi, care nu 'nțelegea ce s'a întâmplat.

— Țic-Țic, trage-o fugă până la Cosma . . . Chiamă-l și pe Lazu . . . Adună-i pe toți . . . Să vină toți, Țic-Țic ! Și Policarp și Voineagu și Cătrănuț . . . Toți, toți ! Pân' atunci, voiu pregăti un joc strașnic. Vom face-o 'nmormântare. Il vom înmormânta pe-un ciumat. Strașnic joc ! Nu-i așa ? Vom cânta cântece de blestem, să ne audă și cățelu' pământului, măi ! Om aprinde lumânări. Să vezi ce frumos are să fie . . . Ne-om închipui că-l înmormântăm pe Iuridovi. Strașnic, nu ? Strașnic, măi !

— Pe Iuridovi . . . Bravo! Mă 'ntorc îndată . . . Ii aduc pe toți, — și, după ce-l îmbrățișă pe Stan, chiui și 'ntunicul se stinse o clipă.

Nourii erau atât de joși, încât striveau grădina. Din bucătărie, lumina lupta din greu să stârnească tenebrele ogrăzii, peste care se 'ntindea, ca o caracatiță, umbra de mormânt a teilor foșnitori.

Ochii lui Stan se obișnuiră pe 'ncetul cu 'ntunicul și putu să deosebească șura, care părea o cetate fermecată, înfricoșătoare în înălțimea ei. Totul era aproape. Nourii, dealurile, copacii. Stan avu impresia că se 'ntâmplă un coșmar, că pădurile din zare s'au năruit aici, lângă el, și că, de și-ar întinde mâna, ar da de turla bisericii, care, gonind peste garduri, gropi și șanțuri, s'a rostogolit ca un cap tăiat în mărcinișurile grădinii, la picioarele lui. Copacii își sgâiau crengile, sgâriind obrazul moale al nopții ca fără de 'nceput, pe care niciun fulger nu venea s'o rupă. Până și cânele era neliniștit. Un fel de panică pusese stăpânire pe el, agitându-l. Abia când un tren își trecu peste pod geamurile luminate, Stan se eliberă de gânduri și lucrurile își reluară proporțiile normale, iar Mopi lătră bucuros.

— Cuțulache, hai la bucătărie.

— Ham!

Deranjând servitoarea, pe care Nazarie, raționând clasic că « între două nu te plouă », isbutise s'o îmbuneze cu câteva ciupituri la șolduri, Stan îi ceru cheia dela cămară.

— La ce-ți trebuie, diavole? — se stropși fata, netezindu-și la repezeală poalele mototolite ale cămășii.

— Vreau să iau ceva de acolo.

— Nu ți-o dau, că iar pui vreo boroboață la cale, — și sublinie cu un gest energic refuzul categoric.

Stan afectă un mare calm și susținu cu o tot atât de categorică siguranță:

— Ba ai să mi-o dai!

— Ba nu!

— Ba da!

— Ba nu!

Stan se 'ntoarse către Nazarie:

— Spune-i să nu se 'ncăpățâneze ca o vacă.

— Mă faci vacă, ha? Las', c'am să te spun la cucoana! Te ții cu toți nespălații de pe uliți și 'nveți vorbe urâte dela ei! Am să-i spun și lu' dom' director, iac'așa... Sâc!

— Și bunic'tale, dacă ai poftă! — se răsti Stan și, știind că nu va isbândi decât prin șantaj, forță nota: — Numai că voiu cam avea și eu ce istorisi!

Servitoarea, simțindu-se cu musca pe broboadă, se fâstâci de tot, însă își dădu curaj și-l înfruntă:

— Iote plodu'! Și ce-ai să istorisești, mă rog?

— Că faci porcării cu Nazarie...

— Necuratule! — numai atât îi spuse fata și, pierzându-și firea, vru să-l apuce de urechi, însă Nazarie îi prinse mâna și-i spuse:

— Ai 'nebunit, fa hăi? Vrei să rămânem fără pâne?

Terorizând-o astfel, fără niciun menajament, pe Valia, Stan obținu cheia dela cămară, de unde luă un pumn de lumânări și chibrituri. Apoi se duse în odaia sa și cotrobăi printre caiete. Găsind ceea ce căuta, adică o coală de hârtie roșie, se-abătu și pe la grajd. Felinarul ardea cu flacără mică pe marginea unei ferestruici. Stan îl învăli cu hârtia

cea roșie și, după ce închise cu grijă ușa grajdului, descuie lemnăria. O umbră se dădu pe lângă el.

— Tu ești, Nazarie?

— Eu, domnișorul.

Servitorul se mai foi înapoi și 'ncolo, ca în cele din urmă, să-l roage:

— Domnișorul, să nu-i spui cucoanei de treaba aceea . . . cu poalele . . . că ne-aruncă pe drumuri . . . — și căută s'o scuze pe Valia: — Așa 's fetele! Apucate din fire și iuți la gură . . .

— Gâște, mă Nazarie!

— Gâște, domnișorul! — și-și întinse un zâmbet viclean prin întuneric, însă Stan nu-l desluși, căci glasul servitorului suna foarte serios.

— Să n'ai nicio grijă, Nazarie! — îl asigură băiatul. — Suntem bărbați, ce dracu'! Însă nici Valia să nu-i spună tatii că . . .

— Sigur! Ne-am înțeles. Da' ce cauți aici?

— Niște scânduri . . . și . . . Am găsit . . . Ajută-mi să bat cuiele . . .

Improviză o targă. Nazarie se oferă să i-o ducă în fundul grădinii. Bojbăind cu picioarele printre buruieni, ajunseră cu bine la locul ales de Stan.

— Iți mai trebuie ceva, domnișorul?

Băiatul îl concedie:

— Poți să-ți vezi de treabă. Valia te-așteaptă. Nu uita să stingi lampa, că vă poate zări cineva din uliță și-i gata beleaua!

Apucându-se de lucru, Stan termină în curând preparativele.

Intrigați și, totodată, bucuroși de jocul ce li se promisese, copiii îl întovărășeau tăcuți pe Luca Urātu, care se 'n-torcea vesel, cu mânilor petrecute haiducește după grumazul lui Lazu și după al lui Cătrănuț.

— Iată-i pe toți, pe câți i-am putut smulge din așternut. Is gata la comandă, ca odinioară, când îi duceam la luptă! — triumfă Luca, aruncându-se pe un braț de strujeni umezi.

Stan fixă câteva lumânări la marginile târgii, iar restul îl împărți copiilor. Când toate fură aprinse, o lumină tulbure se revărsă peste mânilor lor. Peisajul deveni hidos. Buruienile păreau o adunătură de șerpi apocaliptici, cu întortochieri băloase și nesfârșit de lungi. Câțiva dovleci pe jumătate putrezi se aliniau ca niște capete pe pământul jilav. Felinarul lucea strâmb; careva dintre băieți îl ridică și lumina însângeră fruntea lui Stan.

— Să mergem de-aici, că s'ar putea să fim descoperiți din drum, — spuse Luca.

— S'așezăm întâiu mortul! — și Stan începu să grămădească bălării pe targă.

Un « ah! » vesel se răspândi în grup. Copiii se năpustiră asupra barabuliștei, smulgând bălele. În curând, năsălia fu plină. De departe, mormanul inform de pe targă părea într'adevăr un cadavru.

— Ii lipsește capul! — se-alarmă Luca.

— Poftim! Na și cap! — și culese un dovleac, pe care-l trânti pe targă. — Așa! Acuma să procedăm la înmormântare, căci hoitul a început să se strice.

Copiii se opintiră și clintiră din loc targa. Se-alcătui un cortegiu macabru, care, precedat de Mopi, porni spre altă

parte a grădinii, unde câteva tufe de soc și răchitele le ofereau scut bun împotriva privirilor indiscrete. Zumzăind un cântec monoton, întovărășit de gesturi desmățate, ca bătaia din aripă a unor lilieci orbiți de lumină, ajunseră între răchite. Acolo, ascunși în bălării, nu se temeau că vor fi investigați de patrulele rusești, cari cutreerău întreaga noapte satul tăcut și-adormit. Formară un cerc și, obosiți, fără să le pese că bălăriile le umezesc sumanul, se-așezară la pământ.

— Să-l priveghiem și să ne rugăm pentru dânsul! — spuse Luca, răgușit. — Dumnezeu să-i ierte păcatele.

— Ba să se ducă de-a-dreptul în iad, — strigă Stan.

— În iad! În iad! — urlară ceilalți.

— Uitați-vă cum a putrezit . . . Ii umblă viermii în ochi și urechile i-au căzut. Carnea i s'a sdrențuit. Să ne rugăm, fraților!

— În iad!

— În iad!

— În iad!

— Uitați-vă cum i-a căzut nasul! Putreziciunea l-a mâncat cu totul și pânțelele i s'a desfundat ca o hazna.

Luca se-apropie ca un halucinat. Aplecându-se, stinse lumânările. Intunericul vâsli printre copaci.

— Ce să facem cu el, fraților?

— Să-l ardem, — spuse Stan. — Să nu rămâie nicio urmă din trupul lui, dar, mai întâiu, să-l străpungem cu cuțitele, ca nu cumva să se devie strigoiu.

Luca se uită lung la băle. Un miros crud, aspru, îi ustură nările și băiatul își întoarse capul. După ce inhală un căuș de aer curat, se plecă din nou deasupra nășăliei.

Iși închise ochii. Auzea nelămurit șoaptele prietenilor săi. Pipăi cadavrul de pe targă. Deodată, îl cuprinse groaza și vru să fugă, însă picioarele rămâneau lipite de țărână.

— Luați-mă de-aici, — strigă, scuturat de friguri, și-și deschise ochii.

Băieții se speriară și tăcură.

Luca privi mirat năsălia:

— Credeam că-l îngropăm într'adevăr pe Iuridovi.

Trezit, nu se mai temea. Dădu cu piciorul în targă și bâlele se risipiră. Dovleacul se rostogoli la picioarele lui Stan, care avu impresia că vede un cap tăiat de pe gâtul unui om monstruos, ieșit din împerecherea spurcată a unei sgriptoroaice cu duhurile iadului.

Luca vârî un deget în dovleac. Scoarța putredă plesni și un miros urât de descompunere se răspândi.

— Pute ca un hoit, — se 'ngrozi Cătrănuț.

— Da, ca un hoit, — spuse și Luca, în neștire.

Cerul îi acoperise. Pâlpâirea slabă a lumânărilor din mânilor copiilor îi făcea să creadă că se află într'o odaie. Strănutând, Mopi răscolea prin bâle. Uneori, foșnea câte ceva și, atunci, toți își rețineau răsuflarea.

Luca începu să lâlâie. Cu 'ncetul ceilalți prinseră să-l întovărășească și Mopi, ca să-i asculte, renunță să mai trebăluiască.

Stan tăcea. Entuziasmul i se consumase și se simțea oboșit și nemulțumit. Jocul îi păru stupid și prea copilăresc chiar pentru copii. Regreta că nu se culcase la timp. Acuma, totul îl sgândărea aproape dureros. Il privi printre gene pe Luca, pe care lumina îl înconjurase cu nimburi mici de aur mat, și înfățișarea prietenului său îl neliniști.

Pentru întâia oară își dădea seama cât slăbise Luca în ultimul timp, cum i se 'ncenușaseră ochii și că pielea luase luciri stinse, ca de boală grea.

« Oare ce se 'ntâmplă cu el ? » — însă nu-și putu răspunde și-și puse altă întrebare: — « Dar ce se 'ntâmplă cu mine ? ».

Cântecul amenința să se piardă. Câte unul înceta și, la urmă, numai Luca Urătu continua să lălăiască, încăpățânat și sălbatic. Abia târziu se dumeri că nu mai cântă nimeni și 'ncetă și el. Pe Stan, tăcerea, care se întinsese în întuneric, îl supăra. Niciodată nu văzuse o mai ciudată adunare de oameni. Păreau niște umbre rechemate de ură în viață. Lumina prea puțin clară le diformă trăsăturile și Stan avu impresia că-i vede printr'un pahar de apă tulbure.

Cătrănuț scânci :

— Mi-i frig . . . — și toți își dădură seama că, într'adevăr, jilăveala pământului îi pătrunsese până la oase.

— Ar fi bine să facem un pic de foc, — spuse Voineagu și se uită în ochii lui Stan.

— Da, să-l ardem pe Iuridovi.

Luca tresări. Par'că se temea. Și spuse simulând teama :

— Nu, că pot da Rușii peste noi și-o pățim!

— Ba putem aprinde stârvul, că nici dracu' nu ne găsește în văgăuna asta, — îl contrazise Stan, arțăgos.

Luca nu mai spuse nimic; Policarp strânse bălăriile și știrici și niște găteje, pe cari le aprinse cu o lumânare scoasă dintr'un dovleac. Văpaia crescă repede și umbrele se risipiră care 'ncotro, iar fumul se slobozi, a ploaie, la pământ. Gătejele, ude și pe jumătate putrede, sfârâiau

împrăștiind smocuri de scânteii. Fumul se îndesi ca un nour și cercul trebui să se lărgească. Tușind și hârșcând, băieții se frecau de zor la ochi. Mopi se 'nfurie și se făcu că vrea să se repeadă la foc.

— Nu te mai viteji atâta, cuțulache! — îl mustră Stan și cănele se retrase, bodogănind în limba lui.

Din când în când, Policarp arunca găteje proaspete și flacăra se înălța până la stat de om. Toți priveau în tăcere jarul, pe sub care șerpuiau limbi vii, cu albastru de apă adâncă, și deasupra căruia fumul se ținea gălbui, gros ca laptele.

— Stane, vreau să vorbesc ceva cu tine, — spuse Luca, sculându-se dela foc.

— Poftim, începe, — acceptă Stan, fără să se urnească.

— Nu, nu aici. Mai la o parte, — și băieții se uitară surprinși la el, căci, așa cum îi jucau luminile pe față, avea o înfățișare nespuse de dureroasă.

Stan se cuibări și mai comod la locul său și o urni alene cu vorba:

— Na, d'apoi nu putem vorbi și aici? Că n'ai să-mi spui cine știe ce taine...

Luca îl luă de umăr și-l scutură. Băieții, încremențiți, își uitaseră pe-acasă glasul și se boldeau ca la o arătare. Stan, mereu calm, schiță un gest de « fie și-așa! » și se ridică.

— Hai.

Se duseră și, în curând, copiii nu-i mai văzură, căci focul nu prea ajungea departe cu razele.

— Cum s'a schimbat Luca al nostru! — oftă Voineagu.

— Nu-l mai înțelege nimeni. Tot cu gânduri pe aiurea și

nerăbdător. Dacă nu l-aș cunoaște de mult, aș spune că-i un biet besmetic.

— Nu mai vorbi așa despre Luca, — se rugă Cătrănuț.

— Are și el durerile lui. I se citesc pe față și tare aș vrea să-i ajut, da' nu știu cum.

— De-o vreme, par'că s'ar teme de Iuridovi, — îndrăzni Cosma, deși Cătrănuț îl desaproabă din privire.

Evitându-i ochii, continuă:

— Da, așa-i. Iuridovi nici nu se urnește din împărăție și se fălește că suntem fricoși. De câte ori trec pe dinaintea casei lui, se hlinzește ca o iapă și numai că nu ridică șumuiagul de coadă, ba chiar îmi strigă că Luca-i un nenocit de calic neputincios.

— Măi fraților, măi, — se 'nflăcăără Lazu, — eu zic să ne-adunăm într'o bună zi și să-i rupem coastele, mama lui de diavol!

— Fără Luca? — scânci Cătrănuț.

Târziu, cuvântul căzu ca o bucată de plumb:

— Fără.

— Asta nu se poate, asta nu se poate! — se svârcoli Cătrănuț. — Ar însemna că nu-l mai recunoaștem cap al nostru. Să știți c'am să vă spun lui Luca, — și strigă: — Auuù, Lucaaa . . .

Pe băieți îi tăie ca un cuțit.

— Nu mai urla, măi Cătrănuțule, — îl opri Voineagu, — că răscoala noastră nu-i dosnică și mișelească. Noi vrem să-l răsbim pe Iuridovi, nu pe Luca. I-om spune și lui, îndată, ce dorință avem.

— N'are să fie bine . . . Zău că n'are să fie bine . . . — se 'nlăcrimă copilul.

— Ci taci și nu mai cobi atâta, — se înăspri Lazu. — Om vorbi cu dânsul și-om vedea. Dumnezeu mi-i martor că-l iubesc mai mult ca pe-un frate, dar avem și noi gândurile noastre.

Luca și Stan ajunseră lângă ogradă. Tăcuseră un timp și se măsuraseră — fiecare cu tăcerea sa. Turburarea îi cuprindea pe amândoi. Iși auzeau găfâitul, însă nicio sforțare nu-l putea domoli. Stan atinsese fără vrere mâna lui Luca și ea tremura, deși, fiindcă și-o ținuse în măneca sumanului, era fierbinte.

— Spune, Țic-Țic!

Adunându-se cu greu, băiatul începu precipitat:

— Stane, voiam să te 'ntreb ce-ai vorbit aseară cu Malena.

— Ce-ți pasă? Ești fratele meu, ori tatăl meu, ca să-ți dau socoteală?

— Nu, nu's fratele tău, — se 'ndureră Luca.

— Atunci?

— E-o rugămintă a mea. De ce nu vrei să mi-o 'mplinești?

— Nu știu de ce ți-aș împlini-o.

— Gândește-te c'aș fi putut s'ascult totul.

— De ce n'ai ascultat?

— Pentrucă nu's golan fără creștere, cum spunea Truțu.

— Așaaa? Vasăzică te-ai boierit?

Luca nu-i întoarse ironia, ci spuse încet:

— Is și eu boier în felul meu, Stane.

— Strașnic! Și de când, mă rog?

— De când m'o făcut mama, Dumnezeu s'o ierte!

Stan se posomorî. « Cum m'am ticăloșit, » — își spuse și era gata să-l îmbrățișeze pe Luca, însă se 'ncăpățână din nou.

— Stane, de ce nu vrei să ne 'ntoarcem la trecut ? Atâtea dureri împărțășite de-amândoi ar trebui să ne facă prieteni pentru totdeauna.

— Eu nu vreau să fim prieteni. Tu aduci nenoroc.

Căutând argumente noi, se 'nflăcăără fără să țină cont de rănilile pe cari le sgândărea în inima lui Luca.

— Nu-i adevărat !

— Ba da ! Din pricina ta a murit Liubicic. Tu ai iscodit jocul cel afurisit de-a războiul. Ți-a fost rămas Ion. Ți era apropiat de suflet. Și-a murit și el. Nu vreau să vin și eu la rând, ai înțeles ? — Însă, lăuntric, își mărturisea : — « Oare cum pot minți astfel ? Nu mă tem de moarte. Luca mi-i scump și, totuși, îl ucid cu răutatea mea. De ce, Doamne ? »

Băiatul îl ascultase aiurit.

Stan, odată pornit, se decise să continue până la absurd :

— Tatăl tău n'a murit, oare, de moarte crudă ? Iuridovi mi-a spus că din pricina ta l-au arestat jandarmii. Ai furat la curtea lui Schlosser, însă nu tu, ci tatăl tău a avut de suferit.

— Nu-i adevărat !

— Aduci năpastă și nenoroc pe capul oamenilor. Toți ar trebui să fugă, să se-ascundă în fundul pământului de tine.

— Stane, — îl opri Luca desnădăjduit. — Taci ! Nu-mi pot da seama dacă ai sau nu dreptate, însă, dacă ai fi în locul meu, m'aș purta altfel decât te porți tu. De ce crezi că nu mai lupt împotriva lui Iuridovi ? De ce crezi că înfrunt dorința de răsbunare a prietenilor mei ? Pentrucă nu vreau să se 'ntâmple alte nenorociri. Mă las umilit, mă las înfrânt, deși sunt mai puternic decât Iuridovi. Stane,

nu știi câtă piatră am strâns în brațele mele dela moartea lui Liubcic! Și, totuși, tac și port pe frunte osânda prietenilor... Oare nu-i și asta o vitejie? Eu vin cu dragoste la tine, iar tu îmi răspunzi cu ură. Chiar dacă ființa mea răspândește numai moarte împrejur, oare ce sunt de vină? Șarpele îi vinovat că otrăvește, cânele că mușcă, lupul că sfâșie? Eu îs vinovat dacă moartea umblă cu mine pe toate cărările?

Stan răspunse liniștit:

— Nu, nu ești vinovat, Țic-Țic. Inșă nu poți cere oamenilor să sufere pentrucă suferi tu. Aș vrea să mai știi una. Răutatea mea e 'n vorbă, iar în suflet... Hai, Țic-Țic, căci ceilalți s'or neliniști de lipsa noastră — și, aducându-și aminte: — Cu Malena n'am vorbit nimic rău despre tine. M'am dus din întâmplare la ea. De fapt, voiam să te 'ntâlnesc, ca să-ți spun că n'am niciun amestec în ceea ce s'a întâmplat alaltăieri.

— Ce-i cu voi? — îi întrebă Urātu cu teamă. — De ce nu vorbești? De ce nu cântați? Lazule, hai să ne spui o poveste...

— Apoi... iată ce-i, căpitane... — începu Voineagu. — Voiam să-ți mărturisim că nu ne mai placi... Am dori să te pui iar în fruntea noastră, ca să putem porni împotriva lui Iuridovi...

— Și dacă n'am să vreau? — răsună cam tare, dar calmă, vocea lui Luca.

— Atunci... Nu te supăra, Luca... Dar ne vom alege alt căpitan și-om porni să-l batem pe Iuridovi...

Luca îl fulgeră cu privirea; apoi, se 'ntoarse către ceilalți:

— Voi aveți acelaș gând ?

— Acelaș, — răspunse Policarp.

— Nu, — se năpusti Cătrănuț.

— Îți mulțumesc, Cătrănuțule, iar celorlalți le spun că nu le voi îngădui să mai lupte împotriva lui Gheorghe.

Voineagu se sborși:

— L-ai uitat pe Liubicic.

Luca se repezi cu cuțitul, însă își puse la timp frâna.

— Dumnezeu mare! Voineagule, să nu mai îndrăznești așa cuvânt!

Băiatul se-ascunse rușinat după ceilalți. Urătu și Stan își reluară locul. Copiii își munceau gândurile și peste tot se 'nvălura o cenușă deasă, care intra mai mult în suflete, decât în focul aproape complet stins.

Policarp fluiera a pagubă, ceea ce-l enervă pe Luca.

— Taci, măi, că nu ești în codru.

— Bine, Luca. De fluierat n'oiu mai fluiera, dar de spus, tot ți-oiu spune ceva.

— Te-ascult, — și, presimțind ceva neplăcut, se 'ndesă în Stan.

— Întâiu, vreau să știu dacă ai avut vreodată pricină de necaz pentru noi.

— Ce-i drept, nu.

— Bine, Luca. E bine că ne-o spui. Noi te-am ascultat întotdeauna. Adevărat, băieți ?

— Adevărat, — răspunse Lazu pentru toți.

— Atunci, merităm, căpitane, să ne arăți de ce ți-ai schimbat purtarea.

— Asta nu v'o pot arăta, — și glasul îi deveni aproape rugător: — Înțelegeți că nu pot!

— Cum vrei, căpitane! Noi nu ne-om mai răscula. Armata noastră se va desface și ne-om vedea fiecare de capul lui.

— Da, Policarp. Așa e cel mai potrivit.

Băiatul continuă ne'ndurător:

— Vom face așa. Vom face după dorința ta. Inșă nu ne poți opri ca, pe urmă, să nu alcătuim o nouă armată, fie sub comanda lui Voineagu, fie a mea.

— Nu, nu vă pot opri, înșă, atunci, voiui trece de partea lui Iuridovi și are să vă piară cheful de luptă.

— Așa ți-i vorba, căpitane? Vasăzică-i adevărat ceea ce spunea Trifon!

— Ce spunea Trifon? — se oțărî Luca.

Policarp căpătă încurajare pe fața celorlalți băieți, înșă nimeni nu clinti.

— Haide! Nu te mai codi atâta!

— Spunea că Iuridovi ți-a dat niște straie, ca să treci de partea lui . . . și niște bani . . .

Luca nu se mai putu stăpâni. Inainte ca Stan să intervină, Policarp căzu la pământ. Pumnul lui Urātu îl fulgerase drept în frunte.

— Hai, cărați-vă dracului! — urlă Luca, înșă nimeni nu se urni.

Copiii încremeniseră.

— Ce ți-am făcut, măi Țic-Țic, de ne-ocărăști așa? — se văietă Lazu.

— Să-ți ții fleanca, puiu de curvă! Cărați-vă!

Policarp sări dela locul său și cuțitul îi sclipi în mână, dar își trase pe seamă și-l duse înapoi la brâu. Clătină un semn din cap către ceilalți. Copiii se sculară și 'ncepură

să se depărteze împreună cu Policarp, însă Cătrănuț se desprinsese de ei și se re'ntoarse la foc.

— Nene Luca, mi-i frică să mă duc cu ei.

— Bine, rămâi aici. Am să te 'ntovărășesc mai târziu acasă.

Copilul zâmbi mulțumit și se 'ntinse la foc.

Ceilalți nu se mai zăreau.

— Să nu-ți fie teamă de ei, Cătrănuțule! Is băieți buni.

— Da, da' de ce-a sărit Policarp cu cuțitul la tine? —
obiectă copilul, strângându-se mai aproape de focul care se lupta să nu adoarmă de tot.

Un cocoș, trezit prea curând, cântă depărtat, însă nu-i urmă niciun altul. Luca se 'nfioră și fiorul trecu la Stan. Noaptea îi copleșea iarăși. Țesându-se tot mai deasă, încerca să le intre în ochi și par'că și 'n urechi, căci sunetele se muiau ca de pâslă.

— Plouă, nene Urâtule, — scânci din nou Cătrănuț.

Stropii loveau ca niște nuiele în frunze. Focul se stinsese. Numai felinarul rânjea cu o lumină murdară.

— Vremea asta ploioasă îmi aduce aminte de pădure, — și, fără să vrea, începu să cânte.

— Când te-aud așa, mi se pare că trece vântul prin frunzișul stejarilor, — spuse Stan, mângâind creștetul lui Cătrănuț.

— Să vii odată cu mine printre stejari, — se 'nterupte din cântec Luca. — Dragostea pentru stejari e cea mai frumoasă dragoste.

— Mai cântă, Țic-Țic!

Melodia se revărsa domol, fără salturi. Apoi, se 'nfioră și, crescând, lărgindu-se, împlinindu-se, izbucni într'o îmbinare tumultuoasă de lumini.

— Par' c'ar răsări soarele, — spuse Stan, încet.

Cătrănuț îl auzi.

— Da, nene Stane, iar noi suntem ca niște stejari aco-
periți de negură.

Il ascultau fascinați. Cântecul pornea nu din pieptul lui Luca Urâtu, ci din veacuri depărtate, prin piatră, lut și vis. Lămurindu-se din dureri patetice și victorii buciunate de pe munți, sunetele se desfășurau, ca un nour în cel mai limpede azur, ca să ajungă, amplificate de viața umană, mărturisire a unei pasiuni frenetice pentru lucrul mânilor lui Dumnezeu. Câți războinici, câte coline mângâiate de soare, câți munți aspri și câte izvoare nu putreziseră ca, pe urmă, să se reconstituiască în acest murmur, care sfida, cu viața lui mereu nouă, eternitatea neînduplecată!

— De ce ai tăcut, Luca ?

— Nu știu mai departe.

— Dar cântecul tău nu e 'nvățat dela alții, ca să nu-l mai știi, așa că, născocind întorsături noi, ai putea să-l cânti într'una.

— Nu, Stane. Cântecul meu e un fel de istorisire a vieții . . . și eu încă nu cunosc cum trebuie să vină celelalte sunete . . .

— Mi-i frig, nene . . .

— Eu l-oiu duce acasă pe Cătrănuț, — spuse Luca.

— N'am să pot dormi, că-i destul de devreme. Intoarce-te și-om mai sta de vorbă.

— Bine, măi frati-meu.

Luca îl luă în brațe pe copilul care abia de-și mai putea ține deschiși ochii, și răchitele-i înghițiră lacom. Stan se duse în ogradă. Înălțându-se pe vârful picioarelor, se uită

prin fereastra dela bucătărie. Valia făcuse mică lampa și se culcase împreună cu Nazarie, care-o cuprinsese pe după mijloc. Pe masă Ciuchi se spăla de zor. Ploaia îl udase complet pe Stan, însă băiatului nu-i păsa și continua să se plimbe cu capul gol prin ogradă. Il durea ceafa, însă durerea nu era acută, ci, mai curând, persistența jenantă a unei apăsări ciudate.

« Iar voiu petrece o noapte'n nesomn. »

Apoi:

« Par'că's într'o pădure de vis. »

Mopi hârâi ușor.

Stan îl chiemă încet pe Luca Urātu.

Nu-i răspunse nimeni.

« Cum? De ce nu-mi răspunde? » — se nedumeri el și se duse lângă grajd. Aspiră cu putere aerul rece. Așteptă să se arate Luca. Il simțea aproape și faptul că, totuși, nu-l vedea, îl jena grozav. « Unde-i? »

— Măi Luca!

Nu mai înțelegea nimic. « De ce nu vine? Unde se-ascunde? » Și, deodată, îl vede. « Are o manta neagră, Când dracu' a 'mbrăcat-o? » Totuși, par'că nu-i Luca. O pală de vânt îi dă stropi de ploaie în față. Se ferește. Luca stă la pândă. Luca e în ogradă. Stan știe precis aceasta.

— Vină, măi! — bolborosește băiatul.

Mopi mârâie și Stan se desmeticește. N'a fost nimeni. « Sau da? » Și iar scrutează întunericul. « Nu, nu-i nimeni. »

Dar Mopi mârâie ca și cum cineva — străin și amenințător — ar fi pe-aiici.

« Cine poate să fie? Cine? »

Vântul sgâlțâie tei și Stan se retrage înfricoșat în fundul grajdului.

Par'c'a trecut moartea.

— Stane!

— Tu . . . Tu ești, Luca? Ești tu? De ce-ai stat atât de mult în ogradă?

— Eu? Chiar acum am venit!

Stan nu insistă. Se duseră sub tei, căci Luca voia să fumeze și în grajd acest lucru era periculos. Se-așezară pe pământul gol. Ploaia lovea frunzele teilor.

— De când fumezi, Luca?

— Nu fumez regulat. Așa, câteodată, când mă simt turburat. Nu vrei și tu o țigară?

— N'am fumat niciodată, însă poți să-mi dai una.

— Stai să ți-o succesc. Gata! Lipește-o.

— Lipește-mi-o tu, că nu mă pricep la asta. N'am să mă otrăvesc dacă-i muia-o cu buzele tale.

Stan trase un fum, care nimeri drept în plămâni.

— Cum ți se pare?

— Mă amețește oleacă, însă-i plăcut. Mai-că m'aș apuca să fumez și eu. Nu-i puțin lucru să te simți atât de bine.

— E adevărat, însă, dacă fumezi des, nu mai simți nicio plăcere.

— Curios. Ai încercat?

— Sigur.

— Măi Țic-Țic, tot suntem niște bieți copii. Adineori ne-am fi omorât, iar acum duhănim ca frații. Știi ce, măi? Să nu ne mai sfădim. Niciodată. M'ai înțeles? Niciodată, orice-ar fi!

— Greu, Stane.

— Greu ? De ce greu ? Nimic nu-i prea greu, cum spune tata când nu știi rezolva o problemă de comput.

— Vezi-că problemele de comput îs treabă de hârtie, de carte, iar viața noastră-i altceva decât negreală de tipar.

— La toate găsești câte-un răspuns. Ești dat dracului, măi !

— Eu am trăit mai mult prin viață decât prin cărți. Dar, Doamne, cât aș vrea să trăiesc prin cărți !

— Prin viață . . . — și-i fu greu să continue, căci țigara îl amețise și limba i se 'mpleticea.

— Malena are ochi albaștri.

— Și tu ai ochi albaștri.

— Da, însă ai ei bat în cenușiu și-mi aduc aminte de diminețile din pădure. Cumplit de drag o am pe Malena. Văd că-i o fată proastă și ne'mplinită, care încă nu poate să 'nțeleagă ce-i aceea dragoste, dar o iubesc și am o mare teamă că, de va ajunge și ea să simtă dragostea, îl va iubi pe altul. Pe Voineagu, pe tine, pe Iuridovi sau cine știe pe care altul. Ce-am să fac eu atuncea ? În care pădure voi mai fugi ?

— Te va iubi, Țic-Țic. Mai dă-mi o țigară. Ploaia asta va ținea o săptămână. Iar începe să-mi fie frig.

— De fapt, nici eu nu 'nțeleg bine ce e dragostea. E, oare, durerea care mă chinuiește zi și noapte ? Când mă voiu însura cu dânsa, nu mă va mai chinui inima ?

Lui Stan, discuția aceasta îi displăcea. Ar fi voit ca Luca să tacă. Să stea amândoi, liniștiți, și să asculte ploaia. Sau să se culce pe fân, în șură. Sau să alerge goi prin ogradă. Sau chiar să urle ca Mopi.

« Dacă va mai vorbi mult despre Malena, am să înnebunesc. »

Ploaia se 'ndesise și streșinile prinseră să vuiască.

— Dacă Malena ar fi mai în stare să judece, i-aș mărturisii cât o iubesc, însă așa n'are niciun rost. S'ar uita ca o toantă la mine și-ar râde.

— Luca, — spuse Stan, aruncând țigara, — mi-i somn. Mă duc să mă culc. Noapte-bună! — și se ridică.

Intrucâtva contrariat de despărțirea aceasta atât de bruscă, fluieră a pagubă, însă nu se supără și, după ce-și culese pălăria din colbul de sub trunchiul ferit de ploaie al teiului, se pierdu în întuneric.

Ajungând lângă verandă, Stan se opri răcnind din răsuputeri:

— Luca! Lucaa! Luca! — și glasul i se înecă.

Mopi îi atinse cu capul ud picioarele. Pornise vânt, care sgâlțâia ferestrele și lupta să răstoarne casa. Teama lui Stan crescuse și, crezând că va leșina, băiatul își închise ochii. Luca îl auzise. Intâiu, crezuse că i se năzare, dar, la a doua chemare, se 'ntoarse din fugă și ajunsese într'un suflet la gard. Se prinse de scândura orizontală, însă degetele îi lunecară, căci lemnul era ud și acoperit cu mușchiu. La o nouă încercare, isbuti și căzu între boji. Fără să se sinchisească de frunzele cari își scurgeau pe dânsul apa, o luă de-a-dreptul spre verandă.

— Pentru Dumnezeu, Stane! Ce-i cu tine, măi băiete? — și-l sgâlțâi. — Ce-i cu tine? Vorbește, măi frate-miu...

Stan se prăbușise cu fruntea'n noroiu. Luca se gândi să-l cheme pe Nazarie, însă, spunându-și că-i mai bine să se descurce singur, își trase imediat pe seamă, se plecă și-l ridică de subțiori pe leșinat. După ce, sprijinindu-l de ușă, îl așeză pe trepte, își făcu mânilor căuș, până se umplură

de apă, și-l stropi pe față, ștergându-i-o apoi. Stan se scutură și-și deschise ochii. Simți brațele lui Urātu, care voia să-l ducă în dormitor, și revenindu-și complet, îi dădu la o parte mânilor.

— Mi-a trecut. Lasă, că mă pot ținea și singur pe picioare.

Luca îl conduse în casă. Făcu lumină și, după ce-l desbrăcă, deschise fereastra și spuse:

— Mă duc. Noapte-bună, Stane.

— Nu! — strigă băiatul. — Nu te duce.

— Doar' nu pot rămânea toată noaptea la tine!

— Ba da, Luca. Te rog, rămâi, Luca.

— Ce-are să spună mama ta când va auzi că m'ai lăsat să dorm la tine?

— Mama nu se 'ntoarce mâne dela Cernăuți, ci abia poimâne, iar Valia nu intră dimineață în odaia mea. Luca, te rog foarte mult să rămâi.

— Bine, am să rămân, Stane. Mă voiu culca aici, — și-i arătă podeaua.

— Cum poți spune așa ceva, Luca? Ce, ești Mopi? Patul meu e destul de larg și pentru trei oameni ca noi.

— Nu vezi cât de murdară mi-i cămașa?

— Îți dau una curată. Ia cămașa mea de noapte, iar eu voiu dormi în aceea în care sunt.

— Bine, cum vrei. Acuma, mă duc să 'nchid ușile, că pe toate le-am lăsat deschise.

După ce se 'ntoarce, stinse lampa și se lungi alături de Stan.

— Țic-Țic, ce-a fost cu mine?

— Te-am găsit cu fruntea 'n pământ. N'ar fi trebuit să-ți dau să fumezi. Ți s'a făcut rău de tabac.

— Nu, măi. Nu știu de ce am căzut, însă de bună seamă că nu din cauza tutunului.

În odaie era, par'că, mai frig ca afară. Luca se sculă din pat și 'nchise fereastra. Reluându-și firul, întrebă:

— De ce m'ai chemat înapoi?

— Am o mare teamă.

— De ce te-ai teme?

— Nu știu. De mine, de tine, de noapte, de toate. Oare ce-i cu noi, Țic-Țic? Par'c'ar bate vântul turbat peste noi. Nu ți se pare, uneori, că suntem prea bătrâni? De când lumea... Ploaia asta, par'c'am auzit-o de mii și mii de ori. Nu-i a bine, Țic-Țic! Is ca la un hotar, peste care trebuie să trec. Și nu vreau să trec peste el! Pentru Dumnezeu, Luca! Oare nu suntem într'o pădure cumplită, cu fiare sălbatice, cari vor să ne sfășie? Dar unde's fiarele? Le simt pretutindeni și nu le văd. Luca, oare fiarele acestea nu's chiar în noi?

Acuma, ploua cu găleata. În casă era plăcut. Mobilele miroseau a «4711», iar așternutul — curat și vârtos — a călăpăr. Urgia de-afară mărea plăcerea de-a sta în casă.

— Stane, — spuse Luca, — știu ce voiai să-mi spui în tîntirim cu cele două morminte... Liubic și Ion Aluion, nu? Sângele lor peste mine... Mi-ai mai spus că morții n'au ce căuta la noi... Tot în mine voiai să 'mpungi! Că, adică, ei mă cercetează, ca să-mi chinuiască, noaptea, conștiința... Oh, Stane! Dacă ți-ai da seama cât aș vrea să vină morții la mine.

— Cât de-adîncă-i noaptea asta, Luca Urātu.

— Ca o pădure.

Dormitorul par'că se mai încălzise. Ograda șuvoia de apă și mirosul ei de fân crud răsbea până'n odaie.

Stan dormea și răsufierea îi era atât de liniștită, încât Luca i-o invidie.

Dimineață, încă înainte de-a se trezi prietenul său, Urātu sări din pat și se 'mbracă. Deschise binișor ușa. Trecu repede prin ogradă. Sări gardul. În uliță, se-opri o clipă. Apoi, o luă prin ploaia mărunță spre pădure, unde ajunse obosit și ud. Când își puse picioru'n dumberavă, chiui lung. Dealurile-i răspunseră — și veni și-un urlet bucuros. În curând, sărind câte-un stângen, se-arătă Botosu, care nu mai știa ce să facă de bucurie.

Luca se-așeză la gura scorburii, cu lupul la picioarele sale. Palorile pădurii îi aureolau creștetul. Părâul ducea frunze aurii în valuri.

— Măi Botosule, măi! Bine-i de tine, da' de mine-i tare rău . . . Ii, frate Botosule! De ce nu's fiară ca tine, s'aler-găm amândoi prin pădurea asta minunată? Da' eu's om . . . Știi tu ce-i aceea om, Botosule?

Lupul scânci și se făcu mic.

— Da, da! Văd că știi. Măi frate, am venit să-mi iau rămas bun dela tine. Plec, Botosule. Mă duc într'o pădure mai mare ca asta, într'o pădure nesfârșită . . . Odată și odată, ai să vii și tu într'acolo, măi frate-miu. Tu, și lupoaica ta, și puii tăi.

Botosu sări în picioare și dispăru în desiș, lăsându-l nedumerit pe Luca. Dar lupul nu lipsi mult și se înapoie cu un întreg alaiu: o lupoaică dolofană cu o droaie de puiandri — șase, unul mai frumos decât celălalt. Băiatul chiui și vru să-i mângâie, însă femela sări cu colții. Botosu

se năpusti asupra ei și-o scărmană, așa că ea se așeză supusă la picioarele lui Luca. Luând puii în brațe, băiatul îi netezi și le scărpină botul cenușiu. Apoi, o netezi și pe lupoaică, și ea mârâi mulțumită.

— Am să rămân o noapte cu voi. Mă primești, Botosule ?

Ziua trecu repede și-amurgul veni cu cer senin, risipindu-se purpuriu printre copaci. Lupii rămaseră tot timpul cu Luca. Noaptea se lăsă cu pace și stele multe asupra pădurii.

Dimineață, băiatul se spală în părâu, își luă rămas bun dela lupoaică și pui — și, întovărășit de Botosu, porni spre sat.

Când ieși din pădure, Luca se opri și privi lung colinele împădurite. Apoi, oftă și-i spuse lupului:

— Așa, măi Botosule. Ți mulțumesc c'ai venit până aici. Acuma, întoarce-te, că lupoaica ta și puii te-așteaptă.

Botosu scânci subțire, ca atunci când era mic, și se înalță pe două labe, pe celelalte două sprijinindu-și-le de pieptul băiatului.

— Așa, măi frate lup! Bagă de seamă la pădurari, să nu-ți sfârtice blana. Scorbura, ți-o las în stăpânire. Ție, lupoacei tale și puilor tăi. Rămâi cu bine, Botosule! — și, fără să mai privească în urmă, luă direcția drumului care cobora spre sat.

Dimineața era foarte clară. Zărilor se limpeziseră cu totul și soarele încerca să desmorțească țarinile înghețate. Un aur ciudat, străveziu, îmbrăcase într'o pojghiță subțire întregul pământ. Privite din depărtare, pădurile păreau acoperite cu grele mătăsurii galbene, pe cari toamna le 'mprăștia cu o exuberantă dărnicie.

Dar, pretutindeni, moartea se simțea în palidele suavități ale cerului și ale colinelor sărutate de soare.

— Ce-i, măi Voineagule ?

— Luca ne chiamă pe toți la o adunare în Țarenca. Policarp nu-i purta pică lui Urātu pentru pumnul pe care acesta i-l dăduse.

— Vin. Da' oare pentruce ne chiamă ?

— Nu știu, însă cred că e ceva de însemnătate. Luca mi-a poruncit să mă duc pela toți. La șase după-amiază, trebuie să fim în câmp. Măi Voineagule, eu cred că nu-i a bună. Aseară, m'am dus până la cârciumă, să-i cumpăr rachiul tatii, că s'o răcit, și, lângă podul lui Kobliuk, am văzut-o pe văduva Maria. Era mai fioroasă ca niciodată. De câte ori se arată, se 'ntâmplă ceva cumplit. Am, așa, o presimțire cu privire la Luca. Alaltăieri, câinii au urlat toată noaptea la Pentelei.

Cei doi băieți se despărțiră îngrijorați.

Malena venea dela câmp când se 'ntâlni cu Luca. Băia-tul o opri și se așezară amândoi pe marginea șanțului. O mare liniște, aurie, îi înconjura.

— Tu, Malena, ești minunat de frumoasă, Dă-mi firul de iarbă, pe care l-ai ținut între buze. Ți mulțumesc, Malena. Știi . . . nu ți-am spus încă, dar, poate, ai simțit că te am drag . . .

Fata râse subțire.

— Uite flăcău'!

— Nu, nu râde, Malena! Nu-i nimic de râs în asta.

— Ba-i de răs, — se 'ncăpăţână fata — că doar' nu-i vrea să te am şi eu drag!

— Credeam că ții la mine, Malena. Lasă-mă să te sărut. Încă n'am sărutat pe nimeni în viața mea. Te am drag, Malena. Înțelege asta! — însă, cum fata tăcea, își spuse: « E încă prea tânără ca să mă poată înțelege. Ce știe ea, o fetiță . . . » — și se despărți întristat de dânsa, ca să se ducă la Stan.

— Unde-ai fost ieri, Țic-Țic? De ce ai dispărut așa dela mine?

— Am fost iarăși în pădure, Stane. Voiam să văd toamna acolo și să-mi iau rămas bun dela Botosu'.

— Rămas bun? — se miră Nimeni. — Ce, ai de gând să pleci undeva?

— Poate că da, măi frate-miu. Să fii deseară pe Țarenca. Facem o adunare acolo, Stane . . . Am vorbit astăzi cu Malena. Cum ți-am spus odată, e încă prea mică pentru a putea înțelege ce înseamnă dragostea.

Deodată, auziră un hohot de răs înapoia lor.

— Ce-i, Nazarie? De ce râzi?

— Râd de ceea ce vorbește Luca. Auzi! Malena prea mică! Cine nu știe că Toader umblă pela dânsa? Și nu numai că umblă . . .

— Da' mai ce? — se chinui Urātu.

— Ei! Ce! Ca mâne te pomenești c'o lasă și grea . . . — și servitorul își continuă la grajd drumul.

— N'asculta la ce spune Nazarie, Țic-Țic! — vru să-l mângâie Stan.

— Nu-i nimic . . . trece . . . Să fii deseară pe Țarenca, Stane!

Tăcu mult. Apoi, se despărți brusc de prietenul său.
— Mă duc la Cătrănuț. Trebuie să-l trimit undeva.

Peste câțva timp, Nazarie veni la Stan și-i spuse:

— Mi se pare că tare l-o durut pe Luca... Da-i mult mai bine să știe cum stau lucrurile. Malena-i o frișcă și jumătate! Nu merită dragostea unui băiat ca Luca.

— E o lovitură grozavă pentru dânsul. Mă tem, Nazarie. Mă tem ca niciodată. Luca nu-i dintre oamenii cari să urle când îi doare ceva.

Adunarea de pe Țarenca îi intriga pe toți prietenii lui Luca. De aceea, spre seară, o porniră cu toții într'acolo. Deși se anunța o noapte nesigură — Rușii, încolțiți de Austriaci, erau pe punctul de-a părăsi comuna și, ca totdeauna în astfel de împrejurări, se 'mbătaseră până la unul —, nimeni nu voia să lipsească dela apelul lui Urătu, care-i aștepta într'o văgăună din apusul țarinei.

— Suntem toți, afară de Cătrănuț, — spuse Cosma. — N'am putea începe?

— Nu, încă nu. L'om aștepta.

Cerul se posomorise și-o lună roșie ca sângele gonea printre nouri.

Peste vre-o jumătate de oră, se arătară niște pete, cari se mișcau din spre curtea boierească.

— Iată, vine și Cătrănuț! — oftă ușurat Luca.

— Dar nu e singur, — se alarmă Lazu.

— Nu, — spuse Luca. — Mai sunt doi cu el. Doi prieteni buni de azi înainte. Să-i primiți cu dragoste, ca pe niște frați.

Când mogâldețele se apropiară destul ca să poată fi recunoscute, trecu un freamăt prin adunare.

— Căpitane, — strigă Policarp. — E Gheorghe Iuridovi cu Trifon! Să-i alungăm? — și ridică mâna asupra celor doi.

— Oprește-te, Policarp! — îl domoli Luca. — Iuridovi e fratele nostru.

— Cum? Fratele nostru? — spuse aiurit Policarp.

— Oare eu n'am fost frate cu lupii pădurii? — îl domoli amar Luca.

La Ruși, începuse revoluția. Soldații rupeau epoletii ofițerilor și, când aceștia încercau să se opună, îi împușcau fără multă discuție. Uitându-l pe Dumnezeu în fundul sticlelor de vodcă, soldații se 'ntreceau care de care în atrocități și jafuri.

Urmând să părăsească satul peste o zi sau două, Rușii « rechiziționau » totul: dela argintăria părintelui Avacum până la godacul celui mai sărac om din comună.

În seara aceea, ei se 'mbătaseră mai cumplit ca alte dată.

Ca să se distreze, dădură foc morii și cantoanelor. Se aprinse și-un depozit de păcură, așa că partea de jos a Cuciurului-Mare se transformase într'un iad de flăcări.

Văpăile luminau până departe, spre păduri.

— Par'că-i o ploaie de foc! — șopti Stan.

— Ne botezăm în văpăile lui... — spuse Iuridovi.

— Prietenia noastră va fi tare ca el! — adause Luca.

Cei doi comandanți îngropaseră războiul și-și juraseră să nu se mai încaiere niciodată.

Prietenii lui Luca erau triști. Nu fiindcă șeful lor nu-i întrebase anterior dacă acceptă această împăcare, ci fiindcă dispărea una din ocupațiile de frunte ale vieții de toate zilele.

— Intr'adevăr, Stane, cei buni mă vor uita și cei răi își vor aminti de mine și vor deveni buni.

Un fel de frig trecu prin toți.

— Ce vrei să spui, Luca? Oare te voi uita și eu?

— Tu ești bun, Stane.

— Iar eu sunt rău, — spuse încet Iuridovi.

— Ești bun fiind rău.

— Acestea sunt vorbe cumplite, Luca.

— Da, Cătrănuț. Sunt vorbe cumplite. Toate vorbele adevărate sunt cumplite.

Pe Stan îl scutură iarăși un frig.

— Cât de ciudată e câmpia! Cenușie ca o pădure de nouri... Imi vine să dorm. Totuși, n'aș putea dormi. Asta va fi o noapte mare.

— Nu vom putea ajunge niciodată la capătul acestei nopți, — spuse Iuridovi.

— Greșiți, — interveni Luca. — Fiecare din noi va ajunge odată și-odată la capătul acestei nopți. Și lumina dimineții va fi uriașă, atât de uriașă, încât ea îi va ucide pe cei slabi.

— Luca, nu mai vorbi așa. Mi-i teamă... — scânci Cătrănuț.

— Să cântăm ceva, — propuse Policarp. — Un cântec fără cuvinte... Cântă-ne ceva despre pădurea ta, Luca. Adă-ne foșnetul fagilor și râsul izvoarelor.

— Doamne, sufletul meu va rămânea sterp ca o stâncă. Fraților, v'am dat totul. Nu mai am nimic. În inima mea au fost stejari, izvoare și ierburi. Mi le-am smuls pe toate și vi le-am dăruit. Ciobanul a rămas fără oi.

— Voiu fi cânele tău credincios, Luca, — șopti Iuridovi.

— Cântă, Luca, te rugăm mult...

— Cântă . . .

— Cântă . . .

— Cântă . . .

— Mai este, oare, vre-un stejar în sufletul meu ? Nu mai pot cânta . . . Nu mai pot chiui . . . Nu mai pot . . . Lăsați-mă în pace . . . — îi rugă dânsul.

Stan îl luă la o parte pe Luca.

— Țic-Țic, de ce te chinuiești astfel ?

— Dacă ai ști cât de bine îmi face durerea ! Numai ea mă mai alină.

— Vină la mine acasă. Ii aducem pe toți și ne-om juca.

— Lasă, măi Stane frate-miu . . . Am început alt joc, joc mare, de moarte. Hei, Iuridovi ! Hei, Policarp ! Chiuiți cu bucurie ! Chiuiți să răsunе dealurile . . .

— Țiii . . . — însă chiotul lui Cătrănuț se prefăcu în plâns și ceilalți tăcură.

— Ce e asta ? Ce-i cu noi ? — întrebă zugrumat de teamă Voineagu.

— A 'nceput să latre undeva cățelu' pământului, — spuse Urātu, care avea senzația stranie că sufletul i s'a materializat și că-l doare ca o rană sgândărită cu cuțitul.

— Țic-Țic, hai acasă . . . — îl rugă Stan.

— Oare nu suntem și-aici acasă ? Câmpia asta nu-i mai frumoasă ca toate odăile noastre ? Dar voi le știți și singuri toate acestea !

— Țic-Țic, hai acasă . . . — se 'ncăpățână Stan.

— Voiu rămânea aici, — hotărî Luca.

— Voiu rămânea și eu, — spuse Cătrănuț.

— Și eu . . .

— Și eu . . .

— Da, și eu, — spuse cu inimă grea Stan. — Dar nu-i bine. E-o noapte foarte urâtă. Par'c'ar umbra strigoi pe haturi. Uitați-vă la Mopi, cum își ciulește urechile. Mopi simte strigoi în apropiere.

După liturghie, Stan, Luca, Iuridovi și ceilalți copii se duseră să se joace lângă linia ferată. Luca, prea mândru ca să arate de ce nu ia parte la însuflețirea generală, simula — totuși — oarecare vioiciune, care-i putea amăgi pe ceilalți, însă nu și pe Stan. Cântând, șuierând sau aruncând cu pietre 'n copaci, trecură pe lângă podul dela jandarmerie, și, urcând dâmbul, se opriră în apropierea semaforului, unde, chiuind și asmuțind câinii din vecinătate, cari începuseră să latre cât îi ținea botul, se 'ncăieraseră în glumă, parodiind, par'că, luptele de-odinioară dintre Luca și Iuridovi.

— Tu de ce taci? — îl întrebă Stan pe Urātu, care se dase posomorît la o parte.

— Și tu taci, — îi răspunse acesta.

— Bine . . . atunci să tăcem amândoi . . . — însă celălalt nu-l mai auzi.

Stan se așeză lângă el și-i luă mâna.

— Ești supărat pe mine?

— Nu. Nu's supărat pe nimeni. Sunt obosit, — și se lăsă pe spate.

— Ce vezi acolo, sus? — spuse Stan, mai mult ca să nu pară și dânsul mâhnit.

— Când mă uit la cer, simt ceva foarte frumos.

Stan se uită la cer, dar nu văzu nimic decât albastrul uniform, care presăra praf de aur pe linia subțire a dealurilor încremenite ca valurile uriașe ale unui ocean.

— Măi, ce-ai face dacă aş muri ?

Stan vru să-i mângâie fruntea — aşa de mult îl durea un asemenea gând, însă îi răspunse cinic :

— M'aş bucura ! — şi aşteptă că Luca să sară furios în picioare.

Văzând că Stan şi-a strâns pumnii, băiatul îşi săltă capul şi zâmbi :

— Credeai că te voi lua la bătaie ? — şi, înfundându-şi din nou creştetul în iarbă, îi spuse liniştit : — De ce te-ai bucura ?

— Fiindcă Malena ar scăpa de tine !

— Malena . . .

— Da, Malena ! — şi, nedumerit de atitudinea prietenului său, îşi lăsă bărbia pe genunchi.

Încercă să-l vadă mort pe Luca.

« Tot aşa ar sta, întins, numai că ochii i-ar fi închişi. »

— Stane, nu-i adevărat ! Nu te-ai bucura dacă aş muri . . .

— Dă-te dracului ! N'avem despre ce vorbi ?

— Crezi că-mi place să vorbesc despre moarte ? — şi, înălţându-se într'un cot, îi spuse : — Măi Stane, Mopi al tău a urlat vreodată ?

— Nu ştiu. Nu. Nu cred. Da' de ce ?

— Cânele meu urlă în fiecare noapte. De-o săptămână a 'nceput !

— Fleacuri. Tata mi-a spus să nu cred în astfel de fleacuri băbeşti.

— Aiestea nu's fleacuri băbeşti. Măi Stane, am să mor. Am să crăp în curând . . . Poate azi, poate mâne . . . Poate . . . Stane, ai să vezi că . . . — însă tăcu, căci Policarp se-apropie să-i întrebe de ce nu iau parte la trântă.

— Du-te'n... — îl repezi stropșit Luca și Policarp, aiurit de vehemența răspunsului, se retrase speriat.

— Luca, tu n'ai să mori decât când vei fi moșneag, un moșneag de optzeci de ani.

— Am să mor în curând, înțelege odată, ce dracu'! — se 'ncăpățână Luca, isbind cu briceagul în pământ. — De aceea te-am întrebat ce vei face tu. Malenei nu-i va părea rău. Aș vrea ca măcar un singur om să plângă după mine, să mă poarte'n amintirea lui... Tată n'am, nici mamă, iar fratele meu are să fie bucuros c'am crăpat. Peste câțiva ani nimeni nu-și va mai aminti de mine și asta mă 'ntristează.

— Dacă s'ar întâmpla să mori, — mărturisi Stan cinstit, — nu voiu ști ce să fac de supărare.

— Deși mă urăști?

— Față de moarte, oare ce poate însemna ura noastră. Moartea e mult mai mare decât ura. Și, apoi, greșești când crezi că eu te urăsc. E adevărat că și eu o iubesc pe Malena, însă, deocamdată, dușmanul tău, ca și-al meu, e Toader.

— Nu, Stane. E însăși Malena, — șopti Luca.

— Țic-Țic, — continuă Nimeni, fără să-l fi auzit. — Te-ai împăcat cu Iuridovi ca să pornim cu toții împotriva lui Toader. Așa-i că am dreptate?

— Ți-am spus că voiu muri în curând.

Copiii încetară joaca și se 'ngrămădiră lângă linie, căci se-apropia un tren cu soldați, atât de-aglomerat, încât călătoreau și pe-acoperișul vagoanelor. Când vagoanele duruiră pe lângă ei, copiii își agitară pălăriile, salutând soldații cari cântau cu inimă sălbăticia svobodei.

Stan privi până ce ultimul vagon se pierdu după canton și era atât de cufundat în gânduri, încât tresări când Luca începu să vorbească.

— Măi, îți mai amintești cum voiam să furăm luna ?

— Știi că n'am să uit niciodată.

— Atunci sunt sigur că nu mă vei uita nici pe mine, — spuse Luca satisfăcut. — Cred că luna ne ține strâns uniți.

— Dacă am fi avut luna! — intră Stan în legendă.

După trecerea trenului, copiii nu-și mai reluseră jocul.

— Iuridovi, — șopti Policarp, — tare mă tem pentru Luca. Privește cum i s'au înfundat ochii! A slăbit și mâinile i-au ajuns străvezii.

— Dacă ne-ar spune și nouă ce-l doare! — gemu Cătrănuț. — Poate am fi în stare să-i ajutăm . . .

Iuridovi se uită îngrijorat la Luca.

— Mi-ar părea foarte rău dacă i s'ar întâmpla ceva, — și, cum Cătrănuț îl privea cu îndoială, adause: — Am ținut întotdeauna, chiar când eram dușmani, într'un anumit fel la dânsul.

Semnalele acustice dela gară anunțau un nou tren. Urātu coborî la linia ferată. Iuridovi își părăsi grupul și se apropie de-asemena de terasament. Stan îi privea de sus. Șinele începuseră să vibreze.

— Luca . . . Tu . . . Ce-i cu tine ?

— Ce vrei să fie, Iuridovi ? — și râse silit.

— Hai înapoi sus. Vom privi de acolo trenul.

Luca nu-l luă în seamă pe Iuridovi, ci se adresă lui Stan :

— Măi, când are să vină trenul și va fi la numai zece pași de mine, voiu sări peste linie.

— Să nu faci asta, Țic-Țic! — strigă Stan.

Toți copiii încremeniseră. Fiecare din ei sărise astfel, odată sau chiar de mai multe ori, prin fața trenului, însă dela o distanță de cel puțin douăzeci de pași. După părerea tuturor, ceea ce voia să facă Luca era o nebunie.

— Să nu sari, — spuse aspru Iuridovi. — Te opresc dela asta.

— Crezi că mă poți opri?

— Da. Te voiu ținea de mâni și nu vei sări.

Luca își scoase briceagul.

— Dacă îndrăznești să te apropii de mine, mi-l împlânt în inimă.

Stan devenise palid.

Trenul se și auzea după pomățul lui Kranz.

— Nu sări, — strigă și Cătrănuț. — Nu sări! Uite-o pe văduva Maria!

Intr'adevăr, femeia răsărise dintr'o porumbiște și râdea la soare.

Locomotiva izbucni de după cotitură și venea vâjâind la vale.

— Luca! — și Stan îl prinse de mână, însă băiatul se smunci și se depărtă câțiva pași.

Trenul era acuma aproape de tot, dar Luca încă nu sărea. Iuridovi îl privea halucinat. Cătrănuț și Policarp îngenuchiaseră. Stan își întindea brațele către cer.

Luca zâmbi.

Toți îi văzură zâmbetul, care se topi în aerul clar de toamnă.

Apoi, se năpusti cu capul înainte și trenul hurui peste dânsul, pierzându-se repede spre canton.

Nimeni nu strigă; nimeni nu se clinti. Stan privi fără groază masa însângerată. Ceva roș — atâta tot. Abia când se apropie, simți amețeală, însă se ținu tare și, încleștându-și fălcile, se plecă asupra cadavrului. Intâiu, nu putu deosebi nimic în amestecul acela de carne, pânză și pietriș. Apoi, începu să vadă. Picioarele lui Luca erau sfârtecate și mânilor desprinse de trup. Tamponul sfărâmasese coșul pieptului și capul căzuse în cavitatea deschisă. « Ochii i s'au uscat. Nu mai are ochi umezi... » — și numai cu greu reuși să-și deslipească privirea din albastrul lor mort.

Când se apropiară și ceilalți, Stan își îndreptă statura.

Deodată, începu să fugă. Coborî repede pe șosea și, întâlnind un soldat, spuse:

— Mă chiamă Stan... Sunt Stan Nimeni... Nimeni... Nu 'nțelegi odată, omule? — îl imploră băiatul și isbucni în plâns. — Doamne, Dumnezeuule mare! Plâng... Minunea s'a săvârșit!

Lăsându-l pe soldat cu gura căscată, o rupse din nou la fugă pe șoseaua albă, ca de var, până căzu în fața unei căruțe, care venea în goană spre el și care abia putu opri la timp.

S F Â R Ș I T

NOTĂ. — In ziua înmormântării lui Luca, a început retragerea Rușilor, care a durat opt zile — opt zile de teroare pentru Ioniță Nimeni. In acest răstimp, bolșevicii i-au amenințat de zeci de ori viața. Urmarea a fost că directorul școlar s'a apucat de beție, transformând în infern viața Melaniei și-a lui Stan.

In 1922, Ioniță a murit de delirium tremens. Melania nu i-a supraviețuit mult și, în 1925, a murit și ea, răpusă de cancer, așa că Stan a rămas în îngrijirea unei mătuși: Tița Vasilciuc.

Pentelei Urātu, îndrăgostindu-se de Malena, l-a omorât cu un par pe Toader. S'a ales, pentru aceasta, cu patru ani de închisoare (circumstanțe atenuante . . .). După ispășirea pedepsei, s'a însurat cu Malena. Căsătoria a fost fericită.

Cantonierul Sârbu, soția sa, și Silveta au murit într'un accident de tren. Truțu și Nică au urmat cursurile liceului « Aron Pumnul » din Cernăuți. Primul, a ajuns comisar de poliție; al doilea, percepător în comuna Camena.

Rozalia, căsătorită cu Damian, a fost părăsită de soțul ei și s'a dus servitoare la Cernăuți, unde, mai târziu, s'a prostituat ¹⁾.

In 1918, Austriacii înrolau și tineri de numai 17 ani. Nazarie a fost recrutat și trimis imediat pe front. Rănit

¹⁾ Vezi: *Guzli sau Tsu-Tsui*, romanul unui băiat de stradă.

grav, și-a pierdut piciorul stâng. Totuși, lucrul acesta n'a împiedicat-o pe Valia să-l iubească mai departe. S'au căsătorit și și-au întemeiat o gospodărie, care-a prosperat.

Policarp: † în 1923, din cauza unei septicemii provocate de-o rană la mână.

Voineagu, Cosma, Lazu și Cătrănuț au devenit muncitori la fabrica de zahăr Paul Combra din Lențești-Noui. Impușcați în timpul unei greve, pe când încercau să arunce în aer fabrica.

Mopi a pierit de foame într'o iarnă cumplit de friguroasă.

Ciuchi, pe când, bătrână și bolnavă, se odihnea pe un gard, a fost împușcată de-un jandarm plictisit.

Botosu, sălbatic și feros, s'a pierdut în tainele nepătrunse ale Carpaților, către cari a pribegit după ce, vre-o cinci ani, l-a așteptat zădarnic pe Luca.

Așa a fost războiul.

MIRCEA STREINUL

Cernăuți, la 2 August 1938.

TABLA DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Introducere	9
Capitolul I. Oamenii cari voiau să fure luna	13
Capitolul II. Luca și Lupoica	91
Capitolul III. Lumina cea mare	145

MONITORUL, OFICIAL, ȘI
IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI 1939

